

Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije

Drugi izvještaj

Banja Luka, oktobar 2021.

Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije

Drugi izvještaj

Banja Luka, oktobar 2021.

Norwegian Embassy

Uvodne napomene: O projektu i metodologiji

Izvještaj koji se nalazi pred vama je nastao kao dio projekta Monitoring procesuiranja korupcije i pružanje pravne pomoć, a koji podržava Vlada Kraljevine Norveške. U prvoj godini monitoringa studenti pravnih nauka širom BiH pratili su suđenja u 50 predmeta korupcije pred osam sudova, te je u avgustu 2020. godine objavljen i Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije. U drugoj godini monitoringa, usljed izbijanja epidemije i mjera sigurnosti, studenti nisu mogli pratiti suđenja uživo, te je Transparency International u BiH (TI BiH) vršio pasivni monitoring prateći nastavak i ishode suđenja u predmetima koji su praćeni u prvoj godini. Pasivni monitoring je vršen slanjem zahtjeva za pristup informacijama u vezi s postupcima koji se vode ili su (pravosnažno) okončani. TI BiH je prevashodno zahtijevao informaciju o stadijumu u kojem se nalazi postupak koji je praćen zaključno sa 31. junom 2021. godine, zatim i sljedeće informacije: informaciju o broju i datumu održanih ročišta u periodu od aprila 2020. godine do juna 2021. godine; da li je na održanim ročištima bila prisutna javnost, te da li je eventualno bila isključena javnost; informaciju o tome da li je i u kolikom trajanju odložen glavni pretres u odnosnom predmetu u periodu od aprila 2020. godine do juna 2021. godine, te po kojem osnovu i čijem zahtjevu, ako jeste, ili kopiju rješenja o odlaganju glavnog pretresa (ako je isto doneseno u označenom v. periodu); informaciju o tome da li je prekinut ili odložen glavni pretres i po kojem osnovu (u označenom periodu april 2020. godine - jun 2021. godine); kopiju prvostepene i pravosnažne presude, ako su iste donesene, i kopiju žalbe nadležnog Tužilaštva na prvostepenu presudu, ako je ista izjavljena.

Na osnovu ostvarenog pristupa informacijama sačinjeni su tabelarni pregled (tabela 1) i prateća analiza trendova u 28 predmeta u pogledu dužine trajanja i upravljanja sudskim postupcima u predmetima korupcije, kao i tabelarni pregled (tabela 2) u 13 predmeta u kojima su izrečene krivične sankcije (prvostepenim ili pravosnažnim sudskim odlukama), uz analizu primijećenih trendova u pogledu kaznene politike. Bitno je napomenuti da se radi o predmetima koji su bili praćeni još od septembra 2019. godine, te da je glavna završna referentna tačka praćenja 31. jun 2021. godine, kako je i stajalo u zahtjevima za pristup informacijama. Pasivni monitoring ili druga godina praćenja suđenja u predmetima korupcije odvijala se u izuzetno otežanim uslovima zbog objektivne okolnosti kao što je epidemija, ali i zbog toga što se monitoring u najvećem dijelu oslanjao na pristup informacijama koje su u prvom redu u posjedu postupajućih sudova. Sami sudovi su radili u izmijenjenom režimu rada u okolnostima epidemije, pa je istraživački tim to morao uzeti u obzir i pri prikupljanju podataka. Pojedini podaci iz predmeta ili sudske odluke dostavljeni su istraživačkom timu suviše kasno, ili u vrijeme kada podaci više nisu mogli biti obrađeni i dalje analizirani pa nisu uzeti u obzir. Ovdje želimo posebno da zahvalimo pojedinim sudovima nad kojima se vršio monitoring kroz pristup informacijama u njihovom posjedu, a koji su pokazali zavidnu transparentnost i revnost u svom radu dostavljajući pravovremeno sve tražene informacije.

Autori izvještaja/istraživački tim:

Prof.dr Ivanka Marković
Peđa Đurasović
Armela Ramić

Urednik izvještaja:

Uglješa Vuković

Izdavač:

Transparency International u Bosni i Hercegovini (TI BiH)
Gajeva 2, 78 000 Banjaluka

Prevod:

Lidija Dangubić, Mirna Momčičević

Dizajn:

Saša Đorđević

Tiraž:

200

Štampa:

Grafix

Ovaj izvještaj je nastao uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške u Bosni i Hercegovini i njegov sadržaj ne odražava nužno stavove i preporuke Ambasade.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

343.85:343.352(497.6)(047.1)

МАРКОВИЋ, Ивана

Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije : drugi izvještaj / [autori izvještaja/istraživački tim Ivanka Marković, Peđa Đurasović, Armela Ramić]. - Banja Luka : Transparency International u Bosni i Hercegovini, 2021 ([S. l.] : Grafix). - 77 str. : ilustr. ; 23 cm

“Ovaj izvještaj je nastao uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške u Bosni i Hercegovini i njegov sadržaj ne odražava nužno stavove i preporuke Ambasade” ->колофон. - Подаци о ауторима преузети из импресума.

Тираж 200. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-99976-913-9-2

COBISS.RS-ID 134803969

To su sljedeći sudovi:

- Kantonalni sud u Bijaču;
- Sud Bosne i Hercegovine;
- Osnovni sud u Banjoj Luci;
- Opštinski sud u Zenici.

Istraživački tim je na osnovu prikupljenih informacija iz postupaka, pored tabelarnih prikaza i predočenih trendova kaznene politike i upravljanja postupcima u predmetima korupcije, sačinio i analize pojedinačnih predmeta ukazujući na moguće koruptivne faktore, sporne tačke koje zavređuju pažnju ili primjere dobre prakse. Izvještaj donosi i analizu dvije odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u dva predmeta koja su bila dio uzorka, a gdje su optuženi podnijeli apelacije zbog povreda osnovnih ljudskih prava i sloboda, te u tom smislu donosi zanimljive zaključke mogućih reperkusija slabog upravljanja postupcima i organizacije suđenja po uživanje osnovnih ljudskih prava, kao što je pravo na suđenje u razumnom roku. Izvještaj donosi nalaze u vezi s procesuiranjem krivičnih djela korupcije na uzorku koji nije zanemariv i čija je najveća vrijednost u tome što su praćeni postupci koji su vođeni pred osam sudova širom BiH, i to u odnosu na veći broj optuženih lica, kao i u odnosu na širi krug krivičnih djela koja mogu biti podvedena pod koruptivna djela.

Izvještaj prije svega služi stručnoj, ali i široj zajednici, kako bi se ostvario uvid u postupanje sudova i svih drugih aktera u krivičnim postupcima u predmetima korupcije. Ocjene i nalazi iz pojedinačnih predmeta dati su kao predložak stručnoj raspravi, te ih tako i treba čitati, i ne treba ih posmatrati kao revalorizaciju sudskih odluka, već kao izneseno stručno mišljenje ili analizu radi doprinosa stručnoj i javnoj raspravi.

Uvodni pregled nalaza iz relevantnih izvještaja o pravosuđu u BiH: Korupcija i izostajući mehanizmi integriteta

Korupcija je nesumnjivo prisutna u svim porama društva u Bosni i Hercegovini (BiH), a što pokazuje i Indeks percepcije korupcije koji je objavio Transparency International za 2020. godinu, u kojem se BiH svrstava među zemlje svijeta u kojima se stanje korupcije najviše pogoršava. Naime, BiH je najlošije pozicionirana u regiji zapadnog Balkana i dijeli mjesto sa Sjevernom Makedonijom, i to na 111 mjestu. Konstatujući pad BiH za 11 mjesta u izvještajnom periodu, Indeks BiH rangira na 111. mjesto od 180 država, s ocjenom 35, što je ujedno i najlošija ocjena od 2012. godine, kada je BiH bila rangirana na 72. mjestu s ocjenom 42.¹ Borba protiv korupcije predstavlja izazov i za najrazvijenije zemlje u svijetu, shodno tome očekivano je da BiH, s obzirom na složenost društveno-političkog uređenja i nerazvijenu privredu, ima ogroman problem u rješavanju ovog gorućeg pitanja. Korupcija ima uticaj na vlasti u državi i poprima oblik neprimjerenog političkog uticaja i uplitanja, klijentelizma i pokroviteljstva, podmićivanja i zloupotrebe javnih funkcija i trgovine ljudima. Čak četiri od pet ljudi misli da vlasti ne čine dovoljno u borbi protiv korupcije.²

Prema Izvještaju o Bosni i Hercegovini za 2020. uz *dokument* Saopštenje Komisije Evropskom parlamentu, Savjetu, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija; Saopštenje o politici proširenja EU za 2020. godinu (**Izvještaj**) BiH je u ranoj fazi/na određenom nivou pripremljenosti u prevenciji borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala. Utvrđeno je da nije bilo napretka u realizaciji ključnih prioriteta iz Mišljenja, preporuka iz 2019. u ovoj oblasti, kao ni nalaza iz izvještaja stručnjaka o pitanjima vladavine prava u BiH. Adekvatno procesuiranje korupcije je jedan od bitnih uslova za prevenciju korupcije, odnosno zatajenje pravosudnog sistema dovodi do *de facto* nekažnjivosti počinioca ovih krivičnih djela. U Izvještaju je navedeno da je BiH dostigla određeni nivo pripremljenosti za sprovođenje *acquisa* EU i evropskih standarda u oblasti pravosuđa i osnovnih prava, međutim, tokom izvještajnog perioda nije postignut napredak. Nastavljeno je opstruisanje reforme pravosuđa od strane političkih aktera i unutar pravosuđa, dok loše funkcionisanje pravosudnog sistema građane i dalje sprečava u ostvarivanju njihovih prava i podriva borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Vlasti i pravosuđe nisu preduzeli mjere u vezi s nalazima iz Izvještaja stručnjaka o pitanjima vladavine prava. Korupcija je široko rasprostranjena i nema napretka u borbi protiv korupcije.³

1 Vidjeti: <https://www.paragraf.ba/dnevne-vijesti/05022021/05022021-vijest6.html>, pristupljeno 3.9.2021.

2 Vidjeti: *USAID/BIH, National Survey of Citizens' Perceptions*, 2019, pristupljeno 3.9.2021.

3 Vidjeti: *Izvještaj Evropska komisija*, dostupno na https://europa.ba/wpcontent/uploads/2020/10/Izvjestaj_za_BiH_za_2020_godinu.pdf, pristupljeno 3.9.2021. godine.

U Trećem godišnjem izvještaju o odgovoru pravosuđa na korupciju: Sindrom nekažnjivosti iz novembra 2020. godine Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini (OSCE izvještaj) navodi se da *ukupna slika koju nudi praćenje teških predmeta korupcije (tj. onih predmeta koji su kategorizovani kao predmeti visoke i korupcije srednjeg nivoa) može se jednostavno opisati kao zatajenje krivično-pravnog sistema koje je dovelo do de facto nekažnjivosti za počinioc brojnih teških djela.*⁴ U OSCE izvještaju je konstatovano da je zabilježen negativan trend u procesuiranju predmeta korupcije i to se ogleda u dramatičnom padu broja novih optužnica u predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa, a koje su tužioci podigli u 2019. godini. Zatim, naglom padu stope osuđujućih presuda, koja je sa 80% u 2017. godini pala na 57% u 2019. godini za predmete korupcije srednjeg nivoa, te je sa 100% u 2017. godini na poražavajućih 12% u 2019. godini za predmete visoke korupcije. Što se tiče brojki, samo 13 optuženih je proglašeno krivim, dok je njih 23 oslobođeno krivice u predmetima visoke i korupcije srednjeg nivoa okončanim u 2019. godini. Tragom navedenog proizlazi da postojeće manjkavosti u pravosudnom sistemu i utvrđeni propusti u primjeni zakona na pojedince koji uživaju moć i uticaj u društvu uzrokuju nizak stepen osuđujućih presuda u predmetima visoke i srednje korupcije, odnosno teškim i složenim predmetima. Posebna grupa problema odnosi se na manjkavosti u tužilačkoj pripremi predmeta, dok druga ukazuje na nejasnu ili nepredvidivu primjenu zakona od strane sudova. Jedan od bitnijih faktora koji utiču na procesuiranje predmeta korupcije jeste i dužina trajanja postupka. Prethodno navedeno je takođe i potvrđeno u prvom Izvještaju o praćenju suđenja u predmetima korupcije Transparency Internationala BiH iz 2020. godine, u kojem je utvrđen izostanak procesne discipline koji se ogledao u postojanju neopravdanih vremenskih razmaka između datuma održavanja ročišta. Nalazi precizno navode da su u periodu analiziranom u Izvještaju tek u jednoj trećini predmeta ročišta održavana jednom sedmično, a najčešće su pravljani i duži vremenski razmaci od najmanje dvije sedmice do preko mjesec dana.⁵ Procesna nedisciplina kao najveća prepreka efikasnom upravljanju sudskim postupcima je kao takva utvrđena i u Izvještaju stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini (Priebe izvještaj), te je navedeno da su postupajuću sudovi u potpunosti zanemarili mogućnost sukcesivnog, dan za danom, zakazivanja ročišta sve dok postupci ne budu okončani.⁶ Evropska komisija je u svom Mišljenju o BiH iz 2019. godine konstatovala da je korupcija raširena... *i svi nivoi vlasti pokazuju znakove da su pod kontrolom politike, što direktno utiče na svakodnevni život građana, posebno u oblastima zdravstva, obrazovanja, zapošljavanja i javnih nabavki.* Dalje, Misija OSCE-a smatra da bi povećanje pristupa informacijama medijima i javnosti o aktivnostima tužilaštava, pogotovo u fazi istrage, bilo dobro mjesto da se počne rješavati ova praznina u pogledu odgovornosti. VSTS BiH, tužilaštva i sudovi treba da javnosti učine dostupnim smislene i detaljnije informacije o istragama, krivičnom gonjenju i suđenjima u

4 OSCE misija u BiH, *Izvještaj*, dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/9/471006.pdf>, pristupljeno 3.9.2021.

5 Transparency International BiH, „Dinamika suđenja“, str.8, https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2015/06/Izvjestaj-Sudjenja_bhs.pdf, pristupljeno 27.10.2021.

6 Izvještaj stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini (Priebe izvještaj), Brisel, 5.12.2019. godine, http://www.fcjp.ba/analize/PRIEBE_Izvjestaj.pdf, pristupljeno 27.10.2021.

predmetima, pogotovo u slučajevima kada postoji izražen interes javnosti.

U prethodna dva izvještaja projekta Procjena potreba pravosuđa u procesuiranju korupcije kroz praćenje rada na krivičnim predmetima identifikovano je nekoliko mogućih uzroka slabog odgovora pravosuđa na korupciju:

- a) neusklađenost materijalnih i procesnih krivičnih zakona, čime se ugrožavaju principi pravne sigurnosti i jednakosti pred zakonom;
- b) rascjepkanost pravosudnog sistema, koja dovodi do čestih sukoba nadležnosti i sveukupnog nedostatka koordinacije;
- c) neadekvatni tužilački kapaciteti u smislu izrade optužnica i prikupljanja dokaza za potkrepljivanje optužbi; i
- d) činjenica da brojne sudije ne obrazlažu pravilno svoje odluke, te da mnogi od njih zakon primjenjuju na nedosljedan i nepredvidljiv način.

Izvodi se zaključak da uzroci “sindroma nekažnjivosti”, koji utiču na procesuiranje predmeta korupcije, leže pretežno u institucionalnim ili zakonskim manjkavostima, ili nedovoljnoj stručnosti pojedinačnih sudija i tužilaca.⁷

U Izvještaju o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u BiH 2020. Transparency Internationala navodi se da je udio prijava za korupcijska krivična djela u odnosu na ukupan broj prijava u radu smanjen tokom 2020. godine u odnosu na 2019. godinu sa 5,2% na 4,6%, te predstavlja najmanji udio u posljednje četiri godine, i da je došlo do smanjenja broja prijava za korupcijska krivična djela tokom 2020. godine u svim tužilačkim sistemima u poređenju sa 2019. godinom. Tokom 2020. godine u Bosni i Hercegovini je zabilježeno smanjenje broja osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela za 29,9% u odnosu na 2019. godinu, odnosno smanjenje sa 224 osuđujuće presude u toku 2019. godine na 157 osuđujućih presuda u toku 2020. godine. Ukoliko gledamo po tužilačkim sistemima, samo je na nivou Tužilaštva BiH povećan broj osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela u toku 2020. godine u odnosu na 2019. godinu. S druge strane, na nivou tužilaštva Brčko distrikta zabilježen je pad broja osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela za čak 64,7%, na nivou tužilačkog sistema RS 45,1% i na nivou tužilačkog sistema FBiH 26,4%. Uporedo sa smanjenjem broja osuđujućih sudskih presuda za korupcijska krivična djela, smanjuje se i broj oslobađajućih presuda. Tokom 2020. godine zabilježeno je smanjenje od 54,8% oslobađajućih presuda u odnosu na 2019. godinu.⁸

Zabrinjavajuće stanje u pogledu svih definišućih segmenata pretpostavljene nezavisnosti i neutralnosti u postupanju pravosuđa je nešto što dodatno otežava pružanje odgovora u formi efikasnog i svrsishodnog procesuiranja slučaja

7 OSCE misija u BiH, *Izvještaj*, dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/9/471006.pdf>, pristupljeno 4.9.2021.

8 *Izvještaj Transparency International o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u BiH 2020*, dostupno na https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2021/08/Monitoring-procesuiranja-2020_draft.pdf, pristupljeno 4.9.2021.

korupcije. U tom pogledu, posebno je uočena, i kao takva potvrđena Mišljenjem Evropske komisije o zahtjevu za članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskoj uniji, manjkavost u pogledu funkcionisanja mehanizama koji predstavljaju preduslov za jačanje prevencije i borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.⁹ Navedenim dokumentom je posebno naglašena potreba usvajanja novog zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu Bosne i Hercegovine koji bi bio usklađen s evropskim standardima, posebno u pogledu garancije integriteta nosilaca pravosudnih funkcija.¹⁰ Uprkos jasno postavljenom cilju koji održava zahtijevani sadržaj novog zakonskog okvira koji treba da uskladi rad pravosuđa s najvišim standardima garancije nezavisnosti u postupanju, u zakonodavnoj proceduri se trenutno našao Prijedlog (Nacrt) zakona o izmjenama i dopunama Zakona o visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH koji je od strane Venecijanske komisije ocijenjen kao zakon koji nije, niti mu je suđeno da bude, sveobuhvatni zakonski akt o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu koji Bosna i Hercegovina u kontekstu EU integracija namjerava usvojiti.¹¹ Tragom navedenog, Venecijanska komisija je u svom Mišljenju o Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH iznijela sljedeće uočene nedostatke zakona, a koji su i u više navrata naglašavani u prethodnim mišljenjima Venecijanske komisije i drugih ekspertskih izvještaja; ovo prevashodno u pogledu oblasti koja se tiče konflikta interesa i transparentnosti u postupanju Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH, procedure utvrđivanja disciplinske odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija, sudske revizije odluka Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH i smjenjivanja članova Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH.¹²

Preciznije, Venecijanska komisija je u dijelu Nacrta zakona koji reguliše pitanje konflikta interesa i transparentnosti jasno identifikovala potrebu da se:¹³

- članovima Visokog sudskog i tužilačkog savjeta BiH (VSTS) tokom trajanja mandata i jednu godinu nakon isteka mandata onemogućiti da se kandiduju ili biraju na određena mjesta u pravosuđu i državnoj službi;
- definišu situacije u kojima se članovi VSTS-a mogu naći u sukobu interesa, jer su navedene trenutne odredbe postavljene neprecizno;
- zabrani sudijama i tužiocima da vrše nespojive mandate i uspostavi postupak za ocjenu nespojivosti;
- uvede obaveza za sudije u tužioce da VSTS-u podnose godišnje prijave o

9 Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, ključni prioritet broj 7, <http://europa.ba/wp-content/uploads/2019/06/Misljenje-Komisije-o-zahtjevu-Bosne-i-Hercegovina-za-C4%8Dlanstvo-u-Evropskoj-uniji.pdf>, pristupljeno 8.9.2021.

10 Ibid.

11 Preporuke Venecijanske komisije na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, 23.3.2021. godine, Savjet Evrope, https://pjp-eu.coe.int/en/web/horizontal-facility/news/-/asset_publisher/bty4yBhLu21t/content/bosnia-and-herzegovina-venice-commission-recommendations-on-draft-amendments-to-the-law-on-the-high-judicial-and-prosecutorial-council?_101_INSTANCE_bty4yBhLu21t_viewMode=view%2F&fbclid=IwAR0n3Y3hN_o9okIz2WieiGihjKdcroKUxjpKHd9scAK6Wkww4PInwcrBQs, pristupljeno 8.9.2021.

12 Ibid.

13 Ibid.

imovini radi njihove provjere i objave, uz uspostavu nove jedinice za integritet u okviru VSTS-a nadležnu za ovu oblast i obaveze uvođenja novih prekršaja iz ove oblasti.

Stav Venecijanske komisije je da bi sve navedeno u značajnoj mjeri smanjilo prostor za eventualne manipulacije od strane nosilaca pravosudnih funkcija.

Transparency International u BiH se i ranije bavio pitanjem dokazane neefikasnosti i nesvršishodnosti upostavljenog postupka utvrđivanja disciplinske odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija.¹⁴ Transparency International u BiH je u navedenoj analizi utvrdio nedostatke u pogledu postojećeg postupka utvrđivanja disciplinske odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija, koji se ogledaju u nedostatku transparentnosti u postupanju disciplinskih komisija; ovo posebno u pogledu nemogućnosti javnosti da izvrši uvid u konačne odluke disciplinskih komisija, te prijeko potrebne minimizacije diskrecionog ovlaštenja VSTS-a prilikom odmjerenja odgovarajuće disciplinske mjere.¹⁵ Posljednje je, takođe, prepoznato i u Mišljenju Venecijanske komisije o Nacrtu zakona.¹⁶ Posebno zabrinjavajuća činjenica, koja proizlazi iz analize Transparency Internationala u BiH, jeste da samo 38% izrečenih disciplinskih mjera zadovoljava preventivno-represivni karakter bića disciplinske sankcije.¹⁷

Ranije prepoznati nedostaci u pogledu sistema imenovanja i napredovanja u karijeri nosilaca pravosudnih funkcija, posebno u pogledu potrebe izbjegavanja organizacije pravosuđa isključivo po etničkom principu, je nešto što je ponovo potvrđeno citiranim Mišljenjem Venecijanske komisije.¹⁸ Venecijanska komisija je u svom mišljenju naglasila i činjenicu da su propisani osnovi za smjenu članova VSTS-a nespojivi s međunarodnim standardima, te da se sudska vijeća moraju pridržavati visokih etičkih standarda, za šta je potrebno uspostaviti jasne mehanizme odgovornosti.¹⁹

Činjenica koja posebno zabrinjava jeste da postojeći sistem finansiranja

14 Transparency International u BiH, mr.sc. Peđa Đurasović, *Analiza disciplinske odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini*, https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2020/03/Analiza-disciplinske-odgovornosti-nosilaca-pravosudnih-funkcija-u-BiH_2020.pdf, pristupljeno 9.9.2021.

15 Ibid.

16 Preporuke Venecijanske komisije na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, 23. 03. 2021. godine, Savjet Evrope, https://pjp-eu.coe.int/en/web/horizontal-facility/news/-/asset_publisher/bty4yBhLu21t/content/bosnia-and-herzegovina-venice-commission-recommendations-on-draft-amendments-to-the-law-on-the-high-judicial-and-prosecutorial-council?_101_INSTANCE_bty4yBhLu21t_viewMode=view%2F&fbclid=IwAR0n3Y3hN_o9okIz2WieiGihjKdcroKUxjpKHd9scAK6Wkww4PInwcrBQs, pristupljeno 8.9.2021.

17 Transparency International u BiH, mr.sc. Peđa Đurasović, *Analiza disciplinske odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini*, https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2020/03/Analiza-disciplinske-odgovornosti-nosilaca-pravosudnih-funkcija-u-BiH_2020.pdf, pristupljeno 09. 09. 2021.

18 Ibid.

19 Preporuke Venecijanske komisije na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, 23. 03. 2021. godine, Savjet Evrope, https://pjp-eu.coe.int/en/web/horizontal-facility/news/-/asset_publisher/bty4yBhLu21t/content/bosnia-and-herzegovina-venice-commission-recommendations-on-draft-amendments-to-the-law-on-the-high-judicial-and-prosecutorial-council?_101_INSTANCE_bty4yBhLu21t_viewMode=view%2F&fbclid=IwAR0n3Y3hN_o9okIz2WieiGihjKdcroKUxjpKHd9scAK6Wkww4PInwcrBQs, pristupljeno 8.9.2021.

pravosuđa uveliko otvara put za neprimjerene uticaje od strane zakonodavne i izvršne vlasti iz razloga jer ne postoji proceduralna garancija finansijske nezavisnosti pravosuđa.²⁰ Navedeno se ogleda u zakonskoj pretpostavci da budžeti pravosudnih institucija čine sastavni dio budžeta administrativnih nivoa javne uprave, u čijem djelokrugu nadležnosti sudovi i djeluju, te je na taj način njihovo finansiranje uveliko uslovljeno prijedlogom budžeta izvršnih organa, u konačnici potvrđenog od strane predstavnika u predstavničkim tijelima koji dolaze iz istih političkih partija, dok sami predstavnici pravosudnih institucija nemaju na raspolaganju proceduralne garancije kroz koje bi (buduća) finansijska održivost i nezavisnost bila zaštićena.

Navedeni loši rezultati u procesuiranju slučajeva korupcije u Bosni i Hercegovini, takođe uzeti u korelaciji s nedostatkom mehanizama garancije održivosti nezavisnosti pravosuđa u sprovođenju svoje nadležnosti, zasigurno upućuju na zaključak da pred državom stoji put prijeko potrebne pravosudne konsolidacije kako bi se napravili značajniji rezultati u prevenciji i borbi protiv korupcije.

²⁰ Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine, Izvještaj o zarobljenom pravosuđu u Bosni i Hercegovini, "Je li pravda u Bosni i Hercegovini zaista slijepa", januar 2021. godina, str. 22, https://osfbih.org.ba/images/Progs/17+/LP/Pubs/Je_li_pravda_u_BiH_zaista_slijepa.pdf, pristupljeno 9.9.2021.

Tabela 1:
Pregled monitorisanih predmeta po stadijumima u postupku

Naziv krivičnog djela	Opuženi/ Neformalni naziv predmeta	Broj opuženih u predmetu	Sud pred kojim se vodi postupak	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja djela	Datum podnošenja krivične prijave / Datum formiranja spisa u tužilaštvu	Datum donošenja naredbe o sprovođenju istrage	Preduzimanje posebnih istražnih radnji	Datum podizanja optužnice	Datum potvrđivanja optužnice	Datum donošenja prvostepene presude	Datum donošenja drugostepene presude	Datum donošenja presude
1.	Udruživanje radi zahtijevanja / primanja poklona ili drugih oblika koristi kako bi u okviru svojih ovlaštenja propustili izvršiti poslove carinskog nadzora nad robom (Čl. 249. st. 2. čl. 217. st. 1., u vezi sa čl. 29. i čl. 53. KZ BiH)	3	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	februar 2019.	Informacija nije dostupna.	15.02.2019.	Da	25.12.2019.	30.12.2019.	25.05.2021.		Postupak u toku.
2.	Produženo krivično djelo Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja radi pribavljanja imovinske koristi (Čl. 220. st. 1. i 3., u vezi sa čl. 54. i čl. 29. KZ BiH)	4	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	2015. - 2018.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	30.12.2019.	17.01.2020.	Postupak u toku.		Postupak u toku.
3.	Organizovani kriminal u vezi sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja. Pranje novca (Čl. 383a. st. 2. i 3., u vezi sa čl. 347. st. 3. i 4., i čl. 280. st. 2. KZ RS)	Početno 16 / 14 nakon razdvajanja postupaka	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	10.07.2009. - 27.11.2014.	Decembar 2014.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	28.02.2017.	10.03.2017.	Postupak u toku.		Postupak u toku.
4.	Organizovani kriminal u vezi sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja (Čl. 383a. st. 2. i 3., u vezi sa čl. 347. st. 3. i 4. KZ RS)	16 / 1 nakon razdvajanja postupaka	Sud BiH / Okružni sud u Banjoj Luci	Tužilaštvo BiH / Republičko javno tužilaštvo RS	10.07.2009. - 27.11.2014.	Decembar 2014.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	28.02.2017.	10.03.2017.	Postupak u toku.		Postupak u toku.
5.	Organizovani kriminal u vezi sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja (Čl. 250. st. 2. i 3., u vezi sa čl. 220. KZ BiH)	6 (1. pravno lice)	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	2012. - 2014.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Da	11.07.2016.	29.07.2016.	Postupak u toku.		Postupak u toku.
6.	Organizovani kriminal u vezi sa utajom pranje novca (Čl. 250. u vezi sa čl. 210. i čl. 209. KZ BiH)	13/ spajanjem krivičnih postupaka 15	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	2007. - 2011.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Da	Informacija nije dostupna.	20.01.2017.	Postupak u toku.		Postupak u toku.

Naziv krivičnog djela	Optuženi/ Neformalni naziv pred- meta	Broj optuženih u pred- metu	Sud pred kojim se vodi postu- pak	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja djela	Datum podnošenja krivične pri- jave / Datum formiranja spisa u tužilaštvu	Datum donošenja naredbe o sprovođenju istrage	Pred- zimanje posebnih istražnih radnji	Datum podizanja optužnice	Datum potvrđivanja optužnice	Datum donošenja prvostepene presude	Datum donošenja drugoste- pene presude
7.	Prevara, Zloupotreba povjerenja i falsifikovanje isprave (Čl. 239. st. 3., čl. 377 st. 1 i čl. 244. KZ RS)	1	Osnovni sud u Banjoj Luci	Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci	2012. - 2013.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Ne	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
8.	Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja radi pribavljanja imovinske koristi i krađa (Čl. 347. st. 3. i čl. 231. st. 1 KZ RS)	2	Osnovni sud u Banjoj Luci	Okružno javno tužilaštvo u Banjoj Luci	30.12.2012. - 14.02.2013.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Ne	01.11.2016.	Informacija nije dostupna.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
9.	Primanje mita u okviru vršenja službenog ovlaštenja (Čl. 351. st. 2. KZ RS)	1	Osnovni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo RS	06.05.2011.	15.05.2011.	16.05.2011.	Da	11.12.2012.	Informacija nije dostupna.	08.07.2020.	12.02.2021.
10.	Saučeeništvo u produženom krivičnom djelu Primanja dara i drugih oblika koristi u okviru vršenja službene funkcije i produženo krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 380. st. 1. i čl. 383. st. 1. u vezi sa čl. 55. KZ FBiH)	1	Opštinski sud u Zenici	Kantonalo tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona	19.05.2017. - 06.07.2017.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Da	05.10.2017.	Informacija nije dostupna.	04.11.2019.	14.05.2020.
11.	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja i produženo krivično djelo krivotvorenja isprave (Čl. 383. st. 1. i čl. 373. st. 1 u vezi sa čl. 55. KZ FBiH)	2	Opštinski sud u Zenici	Kantonalo tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona	23.01.2015., 24.11.2014., 16.02.2015. i 10.12.2014.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Ne	19.12.2018.	Informacija nije dostupna.	16.03.2020.	16.03.2020. - postupajuće tužilaštvo nije izjavilo žalbu na prvostepenu presudu.
12.	Primanje nagrade ili drugih oblika koristi za trgovinu uticajem (Čl. 382. KZ FBiH)	9 / 1 nakon razdvajanja postupka	Opštinski sud u Sarajevu	Kantonalo tužilaštvo Unsko-sanskog kantona	maj 2016. - 26.08.2016.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Da	10.03.2017.	13.03.2017.	22.10.2020.	22.10.2020. - postupajuće tužilaštvo nije izjavilo žalbu na prvostepenu presudu.
13.	Primanje dara i drugih oblika koristi (Čl. 380. i st. 2. KZ FBiH)	2 / 1 nakon razdvajanja postupka	Opštinski sud u Bihacu	Kantonalo tužilaštvo Unsko-sanskog kantona	Jul 2014. - januar 2015.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Ne	26.01.2018.	Informacija nije dostupna.	08.06.2021.	Postupak u toku.

Naziv krivičnog djela	Optuženi/ Neformalni naziv pred- meta	Broj optuženih u pred- metu	Sud pred kojim se vodi postu- pak	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja djela	Datum podnošenja krivične pri- jave / Datum formiranja spisa u tužilaštvu	Datum donošenja naredbe o sprovođenju istrage	Pred- zimanje posebnih istražnih radnji	Datum podizanja optužnice	Datum potvrđivanja optužnice	Datum donošenja prvostepene presude	Datum donošenja drugoste- pene presude
14.	Davanje dara i drugih oblika koristi (Čl. 381. st. 2. KZ FBiH)	2 / 1 nakon razdvajanja postupka	Opštinski sud u Bihacu	Kantonalo tužilaštvo Unsko-sanskog kantona	Jul 2014. - januar 2015.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Ne	26.01.2018.	Informacija nije dostupna.	23.04.2018. - pravosnažna presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivice.	23.08.2021. - pravosnažna presuda donesena na osnovu sporazuma o priznanju krivice.
15.	Primanje dara i drugih oblika koristi, Ponevjera u službi, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 380. st. 2. čl. 383. st. 1 u vezi sa čl. 28. i čl. 384. st. 2. u vezi sa čl. 32. st. 2. KZ FBiH)	1	Opštinski sud u Bihacu	Kantonalo tužilaštvo Unsko-sanskog kantona	Jun 2016. - decembar 2017.	Informacija nije dostupna.	07.11.2007. i 13.11.2017.	Da	08.03.2018.	Informacija nije dostupna.	16.01.2020. - postupak još uvijek u toku.	Postupak u toku - 12.10.2020. doneseno rješenje kojim se dijelično uvažava žalba branioca okrivljenog, presuda ukida i postupak vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.
16.	Primanje dara i drugih oblika koristi, Potvzakoito posredovanje, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje isprave (Čl. 380. st. 1. i 2., čl. 382. st. 1., čl. 383. st. 1 i čl. 373. st. 2., a sve u vezi sa čl. 54. KZ FBiH)	1	Opštinski sud u Bihacu	Kantonalo tužilaštvo Unsko-sanskog kantona	Jul 2005. - avgust 2014.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Da	11.03.2016.	Informacija nije dostupna.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
17.	Produženo krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 383. st. 3. i 1., u vezi sa čl. 55. KZ FBiH)	1	Kantonalni sud u Tuzli	Kantonalo tužilaštvo Tuzlanskog kantona	30.11.2007. - maj 2010.	Informacija nije dostupna.	Informacija nije dostupna.	Da	30.11.2018.	Informacija nije dostupna.	11.01.2021.	Postupak u toku.

Naziv krivičnog djela	Optuženi/ Neformalni naziv pred- meta	Broj optuženih u pred- metu	Sud pred kojim se vodi postu- pak	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja djela	Datum podnošenja krivične pri- jave / Datum formiranja spisa u tužilaštvu	Datum donošenja naredbe o sprovođenju istrage	Pred- zimanje posebnih istražnih radnji	Datum podizanja optužnice	Datum potvrđivanja optužnice	Datum donošenja prvostepene presude	Datum donošenja drugostepene presude
18. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 383. st. 3. u vezi sa st. 1. i čl. 33. st. 1. KZ FBiH)	Adil Karavdić i Salko Avdić	2	Kanton- alni sud u Tuzli	Kantonalo tužilaštvo Tuzlanskog kantona	2003. - 2014.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Ne	27.04.2017.	Inform- macija nije dostupna.	31.10.2019. - postupak još uvijek u toku.	Postupak toku - 08.04.2021. Vrhovni sud FBiH je donio rješenje kojim je je žalba djelimično uvažena i predmet vraćen prvoste- penom sudu na ponovno suđenje.
19. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (produženo krivično djelo u odnosu na jedno optuženo). Sklapanje štetnog ugovora, Krivotvorenje službene isprave (U odnosu na dvoje optuženih) (Čl. 383. st. 3 i st. 1. u vezi sa čl. 31. i čl. 389. st. 1., a sve u vezi sa čl. 33. i čl. 55. i čl. 252. st. 2. KZ FBiH)	Džumhur Narcis I. dr. / „Zeljeznice FBiH“	8	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo Kantona Sarajevo	februar 2008. - 26.04.2010.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostup- na.	26.02.2016.	11.03.2016.	23.12.2020.	Postupak toku - Tuzilaštvo i odbrana je uložili žalbu Vrhovnom sudu FBiH.
20. Sklapanje štetnog ugovora, Organizovani kriminal, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje isprava, Prevara, Pranje novca, Davanje lažnog iskaza, Pomoć učinitelju poslije izvršenog krivičnog djela (Čl. 342. st. 3. u vezi sa čl. 383., čl. 294. st. 2. i čl. 272. st. 1. i 2., čl. 348. st. 3. i čl. 346. st. 1. i 2. KZ FBiH)	Edin Arslanagić i drugi / „Bos-nalijek“	5	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo Kantona Sarajevo	2002. - 2012.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostup- na.	16.12.2015.	25.12.2015.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
21. Organizovani kriminal, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje isprava, Prevara, Pranje novca, Davanje lažnog iskaza, Pomoć učinitelju poslije izvršenog krivičnog djela (Čl. 342. st. 3. u vezi sa čl. 383., čl. 294. st. 2. i čl. 272. st. 1. i 2., čl. 348. st. 3. i čl. 346. st. 1. i 2. KZ FBiH)	Alija Delimustafić / „Pravda“	46 (8 pravnih lica)	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo Kantona Sarajevo	2009. - 2016.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Da	06.10.2017.	12.10.2017.	Postupak u toku.	Postupak u toku.

Naziv krivičnog djela	Optuženi/ Neformalni naziv pred- meta	Broj optuženih u pred- metu	Sud pred kojim se vodi postu- pak	Tužilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja djela	Datum podnošenja krivične pri- jave / Datum formiranja spisa u tužilaštvu	Datum donošenja naredbe o sprovođenju istrage	Pred- zimanje posebnih istražnih radnji	Datum podizanja optužnice	Datum potvrđivanja optužnice	Datum donošenja prvostepene presude	Datum donošenja drugostepene presude
22. Organizovani kriminal u vezi sa zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje isprava, Prevara, Pranje novca, Davanje lažnog iskaza i Pomoć učinitelju poslije učinjenog krivičnog djela (Čl. 383. čl. 373. čl. 294. čl. 272. i čl. 348. KZ FBiH)	Abid Holdžić / „Pravda“	46 (8 pravnih lica)	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo tužilaštvo Kantona Sarajevo	2009. - 2016.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Da	06.10.2017.	12.10.2017.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
23. Pranje novca i pomoć u zloupotrebi službenog položaja ili ovlaštenja i pribavljanje sebi i drugom imovinske koristi koja prelazi 50.000KM (Čl. 272. st. 2. u vezi sa čl. 54. i čl. 383. st. 3. u vezi sa čl. 33. st. 2. - kvalifikovan oblik kriv. djela KZ FBiH)	Raiko Đokić i drugi / „Pravda“	46 (8 pravnih lica) / 4 nakon razdvajanja postupka	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo tužilaštvo Kantona Sarajevo	2013. - 2016.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostup- na.	Inform- macija nije dostupna.	16.10.2017.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
24. Organizovani kriminal, Krivotvorenje isprave, Nedozvoljeno korištenje ličnih podataka, Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, Pranje novca (Čl. 342. čl. 373. st. 2., čl. 193. čl. 383. st. 3. i 1. i čl. 272. st. 1. i 2. KZ FBiH)	Sanel Đalić (i Enisa Đalić) / „Zadruga“	36 (4 pravna lica)	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo tužilaštvo Kantona Sarajevo	2010. - 2018.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Da	Inform- macija nije dostupna.	01.02.2019.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
25. Udruživanje radi cinjenja krivičnog djela, Organizovani kriminal, Povreda zakona od sudje, Krivotvorenje isprave, Primanje dara i drugih oblika koristi, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje službene isprave (Čl. 340. čl. 342. st. 2. i 3., čl. 357. u vezi sa čl. 55. čl. 373. st. 2., čl. 380. st. 1., čl. 383. st. 1. i 3. i čl. 389. st. 1. KZ FBiH)	Ismet Hamzić i drugi	8	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonalo Kantona Sarajevo	2013. - 2016.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Ne	18.05.2019.	Inform- macija nije dostupna.	Postupak u toku.	Postupak u toku.
26. Proučavanje u službi (Čl. 384. st. 3. i st. 1. KZ FBiH)	Edita Alagić	1	Kanton- alni sud u Bijaču	Kantonalo tužilaštvo Unsko- sanskog kantona	6.11.2015. - 6.11.2016.	Inform- macija nije dostupna.	Inform- macija nije dostupna.	Ne	22.10.2018.	09.11.2018.	16.12.2019.	Postupak u toku.

Dužina trajanja sudskih postupaka u predmetima korupcije i upravljanje postupcima - trendovi i nalazi

Tabela 1 u svojoj ukupnosti predstavlja rezultat utvrđenog metodološkog pristupa u odabiru predmeta koji su bili u fokusu monitoringa procesuiranja korupcije u Bosni i Hercegovini sprovedenog u okviru M-ALAC projekta Transparency Internationala u BiH.²¹ Tabela 1, takođe, pruža i vremenski pregled ključnih faza u postupcima u kojima postoje potvrđene optužnice protiv osoba za počinjena krivična djela u kojima okolnosti i priroda zaštićenog dobra upućuju na pojavu korupcije. To, uzeto u obzir s odgovorima na zahtjev za pristup informacijama o stadijumu u kojem se nalaze postupci, kao i o rasporedu i broju održanih ročišta koje je Transparency International u BiH zaprimio od postupajućih sudova, te stavljeno u perspektivu primjene člana 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima, pruža dovoljno činjeničnog osnova za analizu postupanja sudova u okviru zahtjeva za suđenjem u razumnom roku.²²

Analizom dužine trajanja postupaka u svim predmetima iz tabele 1, uključujući i predmete koji još uvijek nisu pravosnažno okončani, i to računajući od dana podizanja ili potvrđivanja optužnice pa do 30. juna 2021. godine, a kako je to i precizirano zahtjevom za dostavu informacija iz avgusta 2021. godine upućenog postupajućim sudovima od strane Transparency Internationala u BiH (TI BiH), utvrđeno je da su postupci u prosjeku trajali tri godine i tri mjeseca.²³ Ovo posebno imajući u vidu da većina postupaka u predmetima iz tabele, odnosno njih ukupno 81% od prezentovanog uzorka, nije bila okončana do 30. juna 2021. godine.

Ukoliko analiziramo samo trajanje prvostepenih postupaka i postupaka u kojima su predmeti pravosnažno okončani, dolazimo do podatka da prosječna dužina trajanja postupaka u prvoj kategoriji iznosi **oko tri godine i četiri mjeseca**, dok prosječna dužina trajanja postupaka u pravosnažno okončanim predmetima iznosi približno **tri godine i sedam mjeseci**. Međutim, predmet "Budimir Popović", koji spada u grupu pravosnažno okončanih predmeta, posebno se izdvaja zbog dužine trajanja postupka jer je isti pred Osnovnim sudom u Banjoj Luci trajao punih osam godina i dva mjeseca. Razlika u prosječnoj dužini trajanja postupaka od samo tri mjeseca između dvije navedene kategorije predmeta posebno je indikativna u pogledu (opravdanosti) prosječne dužine trajanja prvostepenih postupaka.

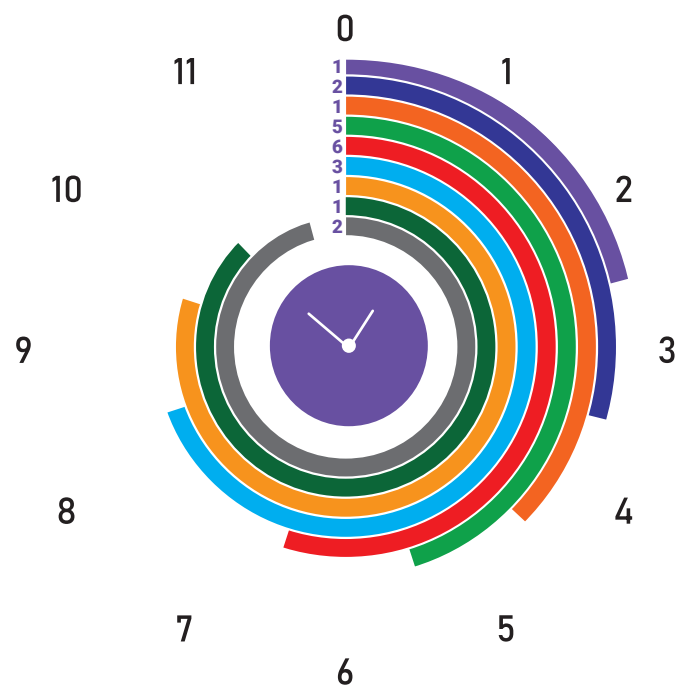
²¹ Vidi str. 6, "Predmet monitoringa", definicija korupcije Transparency Internationala "Zloupotreba povjerenih ovlaštenja radi sticanja privatne koristi", "Izveštaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije", Banja Luka, avgust 2020. godine, https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2015/06/Izveštaj-Sudjenja_bhs.pdf, pristupljeno 30.9.2021.

²² Član 6. stav 1. Konvencije "1. Prilikom utvrđivanja [...] ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u **razumnom roku** pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]", https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_BOS.pdf, pristupljeno 30.9.2021.

²³ Prezentovani izračun prosječnog trajanja postupka je urađen u odnosu na sve predmetu uz izuzetak predmeta "Dragan Radetić" za koji Transparency International u BiH od postupajućeg suda nije dobio valjanu informaciju o datumu podizanja i/ili potvrđivanja optužnica.

Naziv krivičnog djela	Optuženi/ Neformalni naziv pred- meta	Broj optuženih u pred- metu	Sud pred kojim se vodi postu- pak	Tuzilaštvo koje je zastupalo optužnicu	Vrijeme izvršenja djela	Datum podnošenja krivične pri- jave / Datum formiranja spisa u tuzilaštvu	Datum donošenja naredbe o sprovođenju istrage	Pred- uzimanje posebnih istražnih radnji	Datum podizanja optužnice	Datum potvrđivanja optužnice	Datum donošenja prvostepene presude	Datum donošenja drugoste- pene presude
27.	Udruzivanje radi cinjenja krivicnih djela - Zloupotreba procjene, Sklapanje štetnog ugovora, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Primanje dara ili drugih oblika koristi (Čl. 340. st. 1., 12., čl. 250. st. 3., čl. 252. st. 2., čl. 383. st. 3. i čl. 380. st. 1. KZ FBiH)	5	Kanton- alni sud u Bihaću	Kantonahno tuzilaštvo Unsko- sanskog kantona	mart 2013. - decembar 2013.	Info- macija nije dostupna.	Info- macija nije dostupna.	Info- macija nije dostup- na.	28.12.2018.	17.01.2019.	02.04.2021. - Kantonahni sud u Bihaću je donio rjesenje o obustavi postupka u odnosu na optuzenog Emdzada Galljasevica. U odnosu na ostale optuzene postupak je u toku.	02.04.2021. - Kantonahni sud u Bihaću je donio rjesenje o obustavi postupka u odnosu na optuzenog Emdzada Galljasevica. U odnosu na ostale optuzene postupak je u toku.
28.	Organizovani kriminal, Primanje dara i drugih oblika koristi, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 342. st. 3., čl. 380. st. 1. i čl. 383. st. 1. KZ FBiH)	6	Kanton- alni sud u Bihaću	Kantonahno tuzilaštvo Unsko- sanskog kantona	2006. - 2014.	24.12.2013.	25.12.2013.	Da	28.12.2015.	Info- macija nije dostupna.	19.03.2021.	Postupak u toku.

Pregledom broja predmeta iz tabele koji su još uvijek u toku, odnosno njihovog pozicioniranja u odnosu na vrijeme izvršenja krivičnog djela, a sve u skladu sa gore naznačenim periodom za koji su traženi podaci zahtjevom TI BiH za slobodan pristup informacijama, proizlazi podatak da postupak još traje u jednom predmetu u kojem su krivična djela za koja se optuženi terete izvršena prije otprilike dvije godine i pet mjeseci, u dva predmeta u kojima su krivična djela izvršena prije tri godine i pet mjeseci, **dok je u jednom predmetu krivično djelo izvršeno prije otprilike četiri godine i pet mjeseci**. Dalje, u **pet predmeta su krivična djela za koja se optuženi terete izvršena prije otprilike pet godina i šest mjeseci, u jednom predmetu je krivično djelo izvršeno prije šest godina i šest mjeseci, a dok su u šest predmeta krivična djela izvršena prije šest godina i šest mjeseci**. Pokazatelj koji izaziva posebnu pažnju i zabrinutost u pogledu vremena izvršenja krivičnog djela i činjenice da postupci još uvijek traju jeste taj da su u **tri predmeta krivična djela za koja se optuženi terete izvršena prije osam godina i šest mjeseci, u jednom predmetu su krivična djela izvršena prije približno devet godina i šest mjeseci, takođe, u jednom predmetu su krivična djela izvršena prije 10 godina i šest mjeseci, dok su u dva predmeta krivična djela za koja se optuženi terete izvršena čak prije 11 godina i šest mjeseci**.

TRAJANJE POSTPAKA U PREDMETIMA KORUPCIJE U ODNOSU NA VRIJEME IZVRŠENJE KRIVIČNOG DJELA

Iz analize najčešće procesuiranih krivičnih djela obuhvaćenih monitoringom (kako je prikazano u tabeli 1) proizlazi da krivična djela zloupotreba položaja ili ovlaštenje (25,67%), organizovani kriminal (13,51%), primanja mita/dara ili drugih oblika koristi (10,81%), pranje novca (9,45%) i krivotvorenje službene isprave (8,10%) zauzimaju najveći udio procesuiranih krivičnih djela iz prezentovanog uzorka. Krivično djelo prevara zauzima 4,05%, falsifikovanje/krivotvorenje isprave, sklapanje štetnog ugovora, pomoć učinitelju poslije učinjenog krivičnog djela, davanje lažnog iskaza i pronevjera u službi imaju udio od 2,7%, a dok krivično djelo davanje dara i drugih oblika koristi, utaja poreza, zloupotreba povjerenja, krađa, trgovina uticajem, protivzakonito posredovanje, pronevjera u službi, utaja poreza, nedozvoljeno korištenje ličnih podataka, povreda zakona od sudije, zloupotreba procjene i sklapanje štetnog ugovora zauzima 1,35% od svih krivičnih djela obuhvaćenih optužnicama iz prezentovanog uzorka na tabeli.

Kao uzorak za analizu procesne discipline postupajućih sudova u pogledu vremenskih razmaka u kojima su zakazivana ročišta u predmetima, a sve u skladu s navedenim periodom za koji su tražene informacije zahtjevom za slobodan pristup informacijama TI BiH (april 2020 – jun 2021. godine), izabrana je grupa predmeta u kojima se postupci odvijaju pred Sudom Bosne i Hercegovine i Kantonalnim sudom u Sarajevu. Ovo je učinjeno jer to su predmeti za koje je TI BiH zaprimio od postupajućih sudova precizne informacije o datumima (ne)održavanja ročišta u navedenom vremenskom okviru.²⁴ Tragom navedenog, analizom predmeta u kojima se postupak vodi pred Sudom BiH utvrđeno je da su ročišta u navedenom periodu u prosjeku zakazivana na svaka **22 dana**. Ovakav prosjek zakazivanja ročišta predstavlja izrazito negativan trend u pogledu upravljanja postupcima od strane postupajućih sudija. U dva, od četiri analizirana predmeta, ročišta u posmatranom periodu uopšte nisu bila zakazivana, te sudovi u konkretnim postupcima nisu cijenili činjenicu da se intenzitet objektivnih okolnosti, uzrokovanih nastupanjem pandemije virusa COVID-19, a koje su dovele do odlaganja postupaka na neodređeno vrijeme, u posmatranom periodu mijenjao. Vanredno stanje je 29. maja 2020. godine bilo čak i ukinuto zbog poboljšanja epidemiološke situacije.²⁵ Činjenica da su sudovi u ostala dva predmeta, onda kada su to objektivne okolnosti dozvoljavale, u potpunosti zanemarili mogućnost sukcesivnog, odnosno uzastopnog, dan za danom, zakazivanja ročišta sve dok se postupci ne okončaju, govori u prilog potpunom zanemarivanju očekivane procesne discipline u pogledu upravljanja postupcima. Opisani negativni trend kao takav je prepoznat i u nalazima prvog Izvještaja o praćenju suđenja u predmetima korupcije Transparency Internationala u BiH iz avgusta 2020. godine, i najveća je prepreka efikasnom upravl-

²⁴ Predmeti pred Sudom BiH: Anes Sadiković i drugi/"Pandora", Boris Kordić, Darko Jeremić i drugi/"Bobar banka", Dragan Mektić i drugi; Predmeti pred Kantonalnim sudom u Sarajevu: Abid Hodžić/"Pravda", Edin Arslanagić i drugi/"Bosnalijek", Ismet Hamzić i drugi, Ratko Đokić i drugi/"Pravda".

²⁵ Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu od 214.2021. godine, AP 534/21, str. 20, <http://www.sluzbenovine.ba/page/akt/JiNAtI5uxSk=>, pristupljeno 2.10.2021. godine; Predmeti u kojima u posmatranom periodu nisu bila zakazivana ročišta su: Anes Sadiković i drugi/"Pandora" i, Darko Jeremić i drugi/"Bobar banka".

janju sudskim postupcima. To je navedeno i u Izvještaju stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini (Priebe izvještaj).²⁶ Neefikasno upravljanje sudskim postupcima, naročito u predmetima korupcije, podrija povjerenje javnosti u pravosuđe. Kantonalni sud u Sarajevu je u odnosu na Sud BiH bio ažurniji u pogledu dinamike zakazivanja ročišta u okviru analiziranog perioda, te je u prosjeku ročišta zakazivao **svakih 11 dana**. Ovdje kao u i slučaju Suda BiH treba imati u vidu da je procesna disciplina analizirana u četiri predmeta gdje postoje dostupni podaci, te da u jednom predmetu, usljed pandemije uzrokovane virusom COVID-19, ročišta uopšte nisu bila zakazivana u analiziranom vremenskom periodu.²⁷ Ovo, isto kao i u slučaju analize postupanja Suda BiH, navodi na konstataciju da je procesna disciplina u dinamici zakazivanja ročišta pred Kantonalnim sudom u Sarajevu još uvijek daleko od očekivane i, takođe, u suprotnosti je sa gore opisanim međunarodnim standardima i zahtjevima za efikasnim upravljanjem krivičnim postupcima.²⁸

Slijedom primjene definicija “velika korupcija” i “sitna korupcija” Transparency Internationala²⁹, a koje se, takođe, mogu dovesti i u ravan sa selekcijom predmeta na složene i manje složene predmete izvršene u skladu s faktorima “složenost predmeta”³⁰ i “način postupanja nadležnih pravosudnih tijela u rješavanju predmeta” kao vodećih kriterijuma koje je Evropski sud za ljudska prava uspostavio u cilju pružanja ocjene da li je trajanje postupka bilo razumno, izvršena je dalja podjela predmeta iz tabele na navedene dvije kategorije predmeta. Ovo uključuje i analizu opravdanosti neaktivnosti u postupanju sudova u određenim predmetima u dužim vremenskim periodima.³¹ S tim u vezi, izvršena je analiza prosječne dužine trajanja postupaka u obje kategorije, te je konstatovano da je prosječna dužina trajanja postupaka u predmetima velike korupcije, odnosno složenim predmetima, i to od trenutka podizanja ili potvrdjivanja optužnice pa do 30. juna kao datuma preciziranog zahtjevom za pristup informacijama TI BiH iz avgusta 2021. godine, ili datuma donošenja drugostepene presude, iznosila četiri godine i jedan mjesec. Istom analizom uzorka, prezentovanog na tabeli 1, konstatovano je da je prosječna dužina trajanja postupka u predmetima sitne korupcije, tj. manje složenim predmetima, iznosila oko tri godine i pet mjeseci. Razlika od osam mjeseci u pogledu

²⁶ Vidi str. 8, Izvještaj o praćenju suđenja u predmetima korupcije, Banja Luka, avgust 2020. godine, https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2015/06/Izvjestaj-Sudjenja_bhs.pdf; Vidi tačka 36 i 51 Izvještaja stručnjaka o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini (Priebe izvještaj), Brisel, 5.12.2019. godine, http://www.fcjp.ba/analize/PRIEBE_Izvjestaj.pdf, pristupljeno 18.10.2021.

²⁷ Predmet u kojem ročišta u posmatranom periodu uopšte nisu bila zakazivana je Abid Hodžić/“Pravda”.
²⁸ Ibid.

²⁹ Transparency International, Definicija velike korupcije, vidi <https://www.transparency.org/en/corruptionary/grand-corruption>, Definicija sitne korupcije, vidi <https://www.transparency.org/en/corruptionary/petty-corruption>, pristupljeno 7.10.2021.

³⁰ „Složenost predmeta” kao parametar koji se cjeni prilikom analize razumnosti roka u kojem je sud postupao u odnosu na određeni predmet podrazumijeva, između ostalog, broj optužbi, broj osoba koja sudjeluju u postupku, kompleksnost počinjenog(ih) krivičnog(ih) djela i njegovih(njihovih) posljedica, kao i njegovu(njihovu) prostornu (i vremensku) dimenziju, npr. vidi paragraf 20, presuda *Neumeister protiv Austrije*, Ap. br. 1936/63, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57544%22%7D>, pristupljeno 4.10.2021.

³¹ Paragraf 99, presuda *König protiv Njemačke*, Ap. br. 6232/73, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57512%22%7D>, pristupljeno 30.9.2021.

prosječne dužine postupanja sudova u složenijim predmetima je s jedne strane očekivana, s obzirom na razliku u činjeničnoj i pravnoj kompleksnosti ovih predmeta. Međutim, ukoliko ovaj podatak posmatramo sa aspekta prosječnog postupanja sudova u manje složenim predmetima, legitimno je očekivanje da bi postupajući sudovi trebalo da budu znatno ažurniji u manje složenim predmetima, odnosno u procesuiranju predmeta sitne korupcije.

Predmeti po složenosti	Prosječna dužina trajanja postupka
Visoka korupcija	4 godine i 1 mjesec
Sitna korupcija (petty corruption)	3 godine i 5 mjeseci

U pogledu složenih predmeta uočeni manjak revnosti sudova u upravljanju postupcima se ogledao u činjenici da su sudovi vrlo često donosili odluke o otkazivanju ročišta na osnovu molbi stranaka koje nisu bile u dovoljnoj mjeri obrazložene, odnosno iste su manjkale neophodnom argumentacijom i opravdanošću. Ovo je u značajnoj mjeri uticalo na produženje postupaka u određenim predmetima, istovremeno dovodeći u pitanje razumnost dužine trajanja postupaka. U tom pogledu bitno je i navesti da su sudovi u predmetima gdje postoji veliki broj optuženih, a zbog nastupanja pandemije virusa COVID-19, nerijetko donosili odluke o odlaganju suđenja na neodređeno vrijeme jer isti zbog velikog broja učesnika u postupku nisu bili u mogućnosti na ročištima ispoštovati naložene mjere kriznih štabova o ograničenom broju osoba u jednoj prostoriji. Ono što je analizom predmeta iz tabele utvrđeno, a što je i Ustavni sud BiH potvrdio u svojoj odluci od 21. aprila 2021. godine³², jeste da **postupajući sudovi nisu usklađivali svoj rad s promjenama intenziteta objektivnih okolnosti uzrokovanih pandemijom**. Preciznije, **postupajući sudovi su propustili da pravovremeno razmatraju mogućnost održavanja ročišta i sa velikim brojem optuženih, onda kada su to naredbe kriznih štabova omogućavale u skladu s poboljšanom epidemiološkom situacijom**. Pored navedenog, uočeni su i manjak prijeko potrebne inicijative sudova u prevladavanju prostornih ograničenja koja su postavile naredbe nadležnih kriznih štabova. Sve ovo je takođe u nekim predmetima dovelo do toga da su određene faze u postupku nerazumno dugo trajale. Neopravdano dugo trajanje određenih faza u postupcima je uzrokovalo i nedozvoljeno dugo trajanje pritvora optuženih, te je u konačnici dovelo do toga da je **Ustavni sud BiH u dvije apelacije (pobliže objašnjene u Izvještaju) u odnosu na optužene utvrdio povredu prava na slobodu i sigurnost iz člana 5**.

³² Ustavni sud BiH, Odluka o dopustivosti i meritumu od 21.4.2021. godine, AP 534/21, str. 22, <http://www.sluzbenenovine.ba/page/akt/JiNAtI5uxSk=>, pristupljeno 2.10.2021.

stav 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima.³³ Ovim je suštinski još jednom istaknuto da optuženi ni na koji način ne smiju da snose posljedice propusta sudova u organizovanju rada na predmetima.

U manje složenim predmetima uočene su iste vrste procesne nediscipline postupajućih sudova (i tužilaštava) kao i u slučaju složenih predmeta koje su se ogledale u odlaganju ročišta bez valjanih obrazloženja. Ovdje bi bilo potrebno istaći da je bilo slučajeva gdje su čak i postupajuće sudije izostajale sa zakazanih ročišta, ili gdje su tužiocima kao razlog nemogućnosti prisustvovanja ročištu iznosili kao argument manjak postupajućih tužilaca. Ovi prepoznati nedostaci u upravljanju rada na rješavanju predmeta uzrokovanog organizacijom suda za ljudska prava, ne mogu staviti na teret optuženim licima.³⁴ Ukoliko sagledamo protok vremena između ključnih faza u postupku u određenim predmetima, a koje su se odnosile na vrijeme podizanja optužnice i činjenicu da u nekim predmetima još uvijek nije donesena presuda ni u roku dužem od pet godina, izvodi se jasan zaključak o izvjesnosti kršenja prava optuženih na suđenje u razumnom roku. Činjenica koja dodatno može povećati odgovornost države za nerazumno dugo trajanje određenih (faza) postupaka se ogleda u dobro utvrđenoj praksi Evropskog suda koja navodi da se vrijeme računanja razumnog roka u postupanju nadležnih državnih organa i sudova u rješavanju predmeta, odnosno manjak istog, često počinje računati ne od dana podizanja ili potvrđivanja optužnice, već od trenutka kada je osoba postala svjesna svoje inkriminacije (trenutak hapšenja ili trenutka kada su na osumnjičenog/optuženog znatno uticale mjere poduzete u kontekstu krivične istrage ili postupka).³⁵ Tragom svih navedenih nedostaka u organizaciji rada na predmetima od strane postupajućih sudova, te uočenoj manjka korištenja svih procesnih mehanizama propisanih zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini od strane postupajućih sudova u upravljanju predmetima, otvara se pitanje da li pravosuđe može da odgovori na sve zahtjeve postavljene u okviru obaveze za postupanjem u razumnom roku propisane članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

³³ Član 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima: "Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uslovljavati garancijama o pojavljivanju na suđenju", https://www.echr.coe.int/documents/convention_bos.pdf, pristupljeno 2.10.2021. godine; Takođe vidi član 5. Evropske konvencije, https://www.echr.coe.int/documents/convention_bos.pdf, pristupljeno 2.10.2021.

³⁴ Paragraf 18., presuda Milasi protiv Italije, Ap. br. 10527/83, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22Milasi%22%22itemid%22%3A%22001-57539%22%7D>, pristupljeno 3.10.2021.

³⁵ Paragraf 19, presuda Wemhoff protiv Njemačke, Ap. br. 2122/64, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22Wemhoff%22%22itemid%22%3A%22001-57595%22%7D>, pristupljeno 03. 10. 2021. godine; Paragraf 19, presuda 94, presuda Liblik i drugi protiv Estonije, Ap. br. 173/15, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22Liblik%22%22itemid%22%3A%22001-193251%22%7D>, pristupljeno 3.10.2021.

Tabela 2:
Pregled monitorisanih predmeta po izrečenim krivičnim sankcijama

Opušteni / Neformalni naziv predmeta	Postupajući sud	Postupajuće tužilaštvo	Naziv krivičnog djela	Zapriječena sankcija za predmetno krivično djelo shodno krivičnom zakonu	Vrsta i visina izrečene sankcije/ da li je sankcija ublažena ispod zakonskog minimuma	Da li je presudom izrečena sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva/aktivnosti ili funkcija	Da li je izrečena mjera oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom	Da li je tužilaštvo izjavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna
1. Obrad Radovanović i drugi	Sud BiH	Tužilaštvo BiH	Udruživanje radi zahtijevanja i/ili primanja poklona ili drugih oblika koristi kako bi u okviru svojih ovlaštenja pro-pustili izvršiti poslove carinskog nadzora nad robom (Čl. 249. st. 2., čl. 217. st. 1., u vezi sa čl. 29 i čl. 53. KZ BiH).	Udruživanje radi činjenja krivičnih djela – novčana kazna ili kaznom zatvora do tri godine. Primanje poklona i drugih oblika koristi – kazna zatvora od jedne do deset godina.	Prvooptuženi Obrad Radovanović: Udruživanje radi činjenja krivičnih djela utvrđena novčana kazna u iznosu od 5000 KM. Primanje poklona ili drugih oblika koristi utvrđena kazna zatvora od jedne godine i šest mjeseci. Izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 16 (šest) i novčana kazna od 5000 KM. Drugooptuženi Zahid Delić: Udruživanje radi činjenja krivičnih djela utvrđena novčana kazna u iznosu od 3000 KM. Primanje poklona ili drugih oblika koristi kazna zatvora od jedne godine. Izrečena jedinstvena kazna jedna godina zatvora i 3000 KM novčana kazna. Trećooptuženi Mato Delić: Udruživanje radi činjenja krivičnih djela utvrđena novčana kazna u iznosu od 1000 KM. Primanje poklona ili drugih oblika koristi utvrđena kazna zatvora od deset mjeseci. Izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od deset mjeseci i novčana kazna od 1000 KM.	Informacija nije dostupna.	Da, izrečeno je oduzimanje imovinske koristi od 100 EUR prvooptuženom.	Da, u pogledu visine kazne. Informacija o pravosnažnosti presude nije dostupna.
2. Budimir Popović	Osnovni sud u Banjoj Luci	Republičko javno tužilaštvo RS	Primanje mita u okviru vršenja službenog ovlaštenja (Čl. 351. st. 2. KZ RS).	Kazna zatvora od jedne do osam godina.	Oslobađajuća presuda.	Oslobađajuća presuda.	Oslobađajuća presuda.	Da, uložena žalba tužilaštva. Presuda je pravosnažna.
3. Akif Smallhodžić	Opštinski sud u Zenici	Kantonalo tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona	Saučesništvo u produženom krivičnom djelu primanja dara i drugih oblika koristi u okviru vršenja službene funkcije (Čl. 380. st. 1., u vezi sa čl. 311 i čl. 55 KZ FBiH). Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 383. stav 1.).	Primanje dara i drugih oblika koristi – kazna zatvora od jedne do deset godina. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Primanje dara i drugih oblika koristi – utvrđuje se kazna zatvora od dvije godine i tri mjeseca. Zloupotreba položaja ili ovlaštenja – utvrđuje se kazna zatvora od jedna godine i četiri mjeseca. Izrečena jedinstvena kazna zatvora – tri godine i šest mjeseci.	Izrečena mjera zabrane rada u državnim organima, javnim ustanovama i javnim preduzećima u trajanju od 3 godine.	Oduzeta je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.	Da. Pravosnažna presuda.

	Opuženi / Neformalni naziv pred- meta	Postupajući sud	Postupajuće tužilaštvo	Naziv krivičnog djela	Zapriječena sankcija za predmetno krivično djelo shodno krivičnom zakonu	Vrsta i visina izrečene sankcije/ da li je sankcija ublažena ispod zakonskog minimuma	Da li je presudom izrečena sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva aktivnosti ili funkcija	Da li je izrečena mjera oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom	Da li je tužilaštvo izjavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna
4.	Ivica Čurić i Blanka Paurić	Opštinski sud u Zenici	Kantonhalno tužilaštvo Zeničko- dobojskog kantona	Zloupotreba položaja i ovlaštenja produženo krivično djelo krivotvorenja isprave (Čl. 373. st. 1. u vezi sa čl. 55. KZ FBiH).	Zloupotreba položaja i ovlaštenja – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Krivotvorenje isprave – novčana kazna ili kazna zat- vora do tri godine.	Oslabađajuća presuda.	Oslabađajuća presuda.	Nije uložena žalba. Prema dostupnim po- dacima presuda je pravosnažna.	
5.	Mirsad Kukić / „Nezakonito zapsjivanje u JP Elektro- privreda BiH“	Opštinski sud u Sarajevu	Kantonhalno tužilaštvo Kantona Sarajevo	Primanje nagrade ili davanje dara za trgovinu uticajem (Čl. 382. stav 2. KZ FBiH).	Primanje nagrade ili davanje dara ili drugih oblika koristi – kazna zatvora od tri do osam godina.	Kazna zatvora u trajanju od jedne godine.	Informacija nije dostupna.	Nije uložena žalba. Prema dostupnim po- dacima presuda je pravosnažna	
6.	Naser Memčaj	Opštinski sud u Bihaću	Kantonhalno tužilaštvo Unsko- sanskog kantona	Davanje dara ili drugih oblika koristi (Čl. 381. st. 2. KZ FBiH).	Davanje dara i drugih oblika koristi – novčana kazna ili kaznom zatvora do tri godine.	Uvjetna osuda – šest mjeseci pod uslovom da u roku od dvije godine dana od pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo.	Ne	Ne. Prema dostupnim infor- macijama presuda je pravomoćna.	
7.	Amenar Muratagić	Opštinski sud u Bihaću	Kantonhalno tužilaštvo Unsko- sanskog kantona	Primanje dara i davanje dara ili drugih oblika koristi oblika koristi (Čl. 380. stav 2. KZ FBiH).	Primanje dara i drugih oblika koristi – kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.	Uvjetna osuda – šest mjeseci pod uslovom da u roku od dvije godine dana od pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo.	Da	Da. Informacija o pravosnažnosti presude nije dostupna	
8.	Ermin Mujić / „Agromerc“	Opštinski sud u Bihaću	Kantonhalno tužilaštvo Unsko- sanskog kantona	Primanje dara ili drugih oblika koristi, Pronjevera u službi, Zloupotreba položaja i ovlaštenja (Čl. 380. st. 2. čl. 383. st. 1 i čl. 384. st. 2 u vezi sa čl. 54. st. 1. i 2. KZ FBiH).	Primanje dara ili drugih oblika koristi – kazna zatvora od tri do pet godina. Pronjevera u službi – kazna zatvora najmanje tri godine.	Primanje dara ili drugih oblika koristi utvrđena kazna zatvora u trajanju od 1 godine u sticaju sa krivičnim djelom Pronjevera u službi za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i krivičnim djelom Zloupotreba položaja ili ovlaštenja u pokušaju iz za koje mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci. Izrečena jedinstvena kazna od 2 (dvije) godine i 2 (mjeseca) – predmet vraćen na ponovni postupak.	Informacija nije dostupna- predmet vraćen na ponovni postupak.	Predmet vraćen na ponovni postu- pak. Informacija o pravosnažnosti presude nije dostupna.	

	Opuženi / Neformalni naziv pred- meta	Postupajući sud	Postupajuće tužilaštvo	Naziv krivičnog djela	Zapriječena sankcija za predmetno krivično djelo shodno krivičnom zakonu	Vrsta i visina izrečene sankcije/ da li je sankcija ublažena ispod zakonskog minimuma	Da li je presudom izrečena sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva aktivnosti ili funkcija	Da li je izrečena mjera oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom	Da li je tužilaštvo izjavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna
9.	Eldin Bračanović	Kantonalni sud u Tuzli	Kantonhalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 383. st. 3. u vezi sa čl. 55. KZ FBiH).	Kazna zatvora naj- manje tri godine.	Kazna zatvora od 5 godina.	Zabrana vršenja poziva aktivnosti ili funkcije u trajanju od 5 godina.	Informacija nije dostupna.	Nije uložena žalba od strane tužilaštva ali jeste od strane od- brane. Informacija o pravosnažnosti presude nije dostupna.
10.	Adil Karavdić	Kantonalni sud u Tuzli	Kantonhalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 383. st. 3. u vezi sa st. 1).	Kazna zatvora naj- manje tri godine.	Prcoptuženi: Kazna zatvora od jedne godina i šest mjeseci. Drgoptuženi: kazna zatvora od 10 mjeseci. Napomena* Predmet vraćen na ponovni postupak.	Predmet vraćen na ponovni postupak.	Oduzeta je imovin- ska korist pribavljena krivičnim djelom. Na- pomena* Predmet vraćen na ponovni postupak.	Da. Predmet vraćen na ponovni postu- pak. Informacija o pravosnažnosti presude nije dostupna.

Opuženi / Neformalni naziv predmeta	Postupajući sud	Postupajuće tužilaštvo	Naziv krivičnog djela	Zapriječena sankcija za predmetno krivično djelo shodno krivičnom zakonu	Vrsta i visina izrečene sankcije/ da li je sankcija ublažena ispod zakonskog minimuma	Da li je presudom izrečena sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija	Da li je izrečena mjera odizimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom	Da li je tužilaštvo objavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna
11. Džumhur Narcis i dr. / „Zeljeznice FBH“	Kanton- alni sud u Sarajevu	Kantonhalno tužilaštvo Kantona Sarajevu	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Sklopanje štetnog ugovora, krivot- vorenje službene isprave (Čl. 383. st. 3 i st. 1. u vezi sa čl. 31. i čl. 389. st. 1. KZ FBiH).	Zloupotreba položaja ili ovlaštenja – kazna zatorva najmanje tri godine. Krivotvorenje službene isprave – kazna zatorva od šest mjeseci do pet godina.	Džumhur Narcis, oglašen krivim za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, te je optuženom izrečena kazna zatorva u trajanju od 1 godine. Opuženi Džumhur Narcis oglašen je krivim i za krivično djelo Krivotvorenje službene isprave, te je optuženom izrečena uvjetna osuda kojom mu se utvrđuje kazna zatorva u trajanju od 6 mjeseci i istovremeno određuje da se ova ka- zna neće izvršiti ukoliko optuženi u vremenu od 2 (dvije) godine od dana pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo. Opuženi Ramić Sejo oglašen krivim za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja te je optuženom izrečena kazna zatorva u trajanju od 1 godine. Ramić Sejo oglašen je krivim i za krivično djelo Krivotvorenje službene isprave, te je optuženom izrečena uvjetna osuda, kojom mu se utvrđuje kazna zatorva u trajanju od 6 mjeseci i istovremeno određuje da se ova kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u vremenu od 2 (dvije) godine od dana pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo. Opužena Mujkanović Svetlana oglašena krivom za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, te je optuženom izrečena uvjetna osuda, kojom joj se utvrđuje kazna zatorva u trajanju od 1 godine i istovremeno određuje da se ova kazna neće izvršiti ukoliko optužena u roku od 2 (dvije) godine od dana pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo. Opuženi Vlačić Zulfir oglašen krivim za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja te je optuženom izrečena uvjetna osuda, kojom mu se utvrđuje kazna zatorva u trajanju od 1 godine i istovremeno određuje da se ova kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od 2 godine od dana pravomoćnosti presude ne počini novo krivično djelo. Opuženi Sliadžić Nasir oglašen krivim za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja u pomaganju te je optuženom izrečena kazna zatorva u trajanju od 1 (jedne) godine. Opužena Pravna osoba TZV Gređelj d.o.o. Sarajevo oglašena je odgovornom za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlaštenja te je optuženom pravnoj osobi izrečena novčana kazna u iznosu od 2.500.000,00 KM.	Informacija nije dostupna.	Od optuženog Sliadžić Nasira je oduzet poslovni prostor kao im- ovinska korist stečena krivičnim djelom.	Da li je tužilaštvo objavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna

Opuženi / Neformalni naziv predmeta	Postupajući sud	Postupajuće tužilaštvo	Naziv krivičnog djela	Zapriječena sankcija za predmetno krivično djelo shodno krivičnom zakonu	Vrsta i visina izrečene sankcije/ da li je sankcija ublažena ispod zakonskog minimuma	Da li je presudom izrečena sigurnosna mjera zabrane vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija	Da li je izrečena mjera odizimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom	Da li je tužilaštvo objavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna
12. Edita Alagić	Kanton- alni sud u Bilhaću	Kantonhalno tužilaštvo Unsko- sanskog kantona	Pronjevara u službi (Čl. 384. st. 3. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH).	Kazna zatorva naj- manje tri godine.	Kazna zatorva od jedne (1) godine.	Izrečena sigurnos- na mjera zabrane vršenja djelatnosti prodavača i drugih dužnika u vezi sa za raspolaganje i rukovanje povjer- enom imovinom u privrednim društvima ili uopće na radu i u situacijama Federacije BiH u trajanju od 2 (dvije) godine računajući od pravomoćnosti presude.	Oštećenom privrednom društvu d.o.o. „Bingo“ Tužila naknadi štete u iznosu od 40.715,20 KM	Da li je tužilaštvo objavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna
13. Devad Muslimović i drugi	Kanton- alni sud u Bilhaću	Kantonhalno tužilaštvo Unsko- sanskog kantona	Organizovani krimi- nal, primanje dara i drugih oblika koristi, zloupotreba položaja ili ovlaštenja (Čl. 342. st. 3. i čl. 380. st. 1. i čl. 383. st. 1. KZ FBiH). Osuđeni za krivično djelo iz člana 382. stav 2. KZ FBiH.	Primanje dara i drugih oblika koristi – kazna zatorva od šest mjeseci do pet godina. Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem – kazna zatorva u trajanju od jedne do osam godina.	Osuđeni za produženo krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi. Prvooptuženi Muslimović Devad: 3 godine i 6 mjeseci. Drugooptuženi Šehić Fadil: 2 godine. Trećooptuženi Solaković Sabahudin: 10 mjeseci. Četvooptuženi Karić Enes: 2 godine. Petooptuženi Mehmedović Rasim: 1 godina i 2 mjeseca. Šestooptuženi Siroć Fahr: 1 godina i 1 mjesec. Optuženi su oslobođeni optužbe da je Muslimović Devad je oslobođen optužbe da je počinio krivično djelo. – Organizirani kriminal u vezi s krivičnim djelima Primanje dara i drugih oblika koristi i Zloupotreba položaja ili ovlaštenja Opuženi Šehić Fadil, Solaković Sabahudin, Karić Enes, Mehmedović Rasim i Siroć Fahr za krivično djelo – Organizirani kriminal u vezi s krivičnim djelima Primanje dara i drugih oblika koristi i Zloupotreba položaja ili ovlaštenja. Odbijena je optužba prema Šehić Fadilu da je kao član organ- izirane grupe počinio krivično djelo Organizirani u vezi sa krivičnim djelom Primanje dara i drugih oblika koristi.	Optuženom Muslimović Devadu je izrečena mjera zabrane obavljanja poziva, djelatnosti ili dužnosti direktora uprave u Sumskom privrednom Solaković Sabahu- dina imovinska korist u iznosu od 9.250,00 KM. 4. Optuženog Karić Enesa imovinska korist u iznosu od 21.600,00 KM. 5. Optuženog Mehmedović Rasima imovinska korist u iznosu od 46.000,00 KM. 6. Optuženog Siroć Fahira imovinska korist u iznosu od 16.300,00 KM u koji iznos se ima uračunati 300,00 KM koje su upotrijebljene prilikom provođenja posebne istražne radnje davanje simulirane pot- kupnine.	Da li je tužilaštvo objavilo žalbu na prvostepenu presudu / da li je presuda pravosnažna	

Kaznena politika u predmetima korupcije – trendovi i nalazi (tabela 2.)

U Izvještaju o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini 2020. Transparency Internationala³⁶ je konstatovano u kontekstu strukture osuđujućih presuda da je kaznena politika za korupcijska krivična djela veoma niska i nimalo odvraćajuća za eventualne počinioca. Udio zatvorskih kazni u ukupnom broju donesenih osuđujućih presuda za korupcijska krivična djela tokom 2020. godine iznosi čak 33,7%, dok je udio uslovnih osuda u ukupnom broju donesenih sudskih odluka na zabrinjavajućih 62,3%, što nam još jednom potvrđuje da se u BiH procesuiraju uglavnom sitna korupcija, dok se ozbiljni slučajevi korupcije vrlo rijetko ili nikako ne procesuiraju. Ovaj trend je nastavljen i u 2021. godini, a posebno uzimajući u obzir situaciju u vezi s pandemijom COVID-19.

Materijalno krivično zakonodavstvo u BiH sadrži i odredbe kojima su inkriminirana krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti. Tačnije, radi se o krivičnim djelima koja su propisana Krivičnim zakonom BiH (u daljem tekstu: **KZ BiH**) (Glava XIX - krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti), Krivičnim zakonom FBiH (u daljem tekstu: **KZ FBiH**) (Glava XXXI - Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti), Krivičnim zakonom RS (u daljem tekstu: **KZ RS**) (Glava XXVII - Krivična djela protiv službene dužnosti) i Krivičnim zakonom Brčko distrikta BiH (u daljem tekstu: **KZ BD**) (Glava XXXI - Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti).

Iz predmetne analize i uzorka proizlazi da su krivična djela za koje su optuženi osumnjičeni odnose većinom na krivična djela primanja/davanja dara i drugih oblika koristi u okviru vršenja službene funkcije (8), i zloupotrebu položaja ili ovlaštenja (7), i pronevjeru u službi. Od 13 predmeta koji su analizirani u pogledu visine izrečene sankcije možemo zaključiti da su dva okončana oslobađajućim presudama (u jednom od predmeta je uložena žalba tužilaštva), te dodatna tri predmeta su okončana uslovnom osudom i to u predmetu Naser Memčaj (koji je dao dar inspektorima USK Amenaru Muratagiću) je čak zaključen sporazum o priznanju krivice. Uslovna osuda je propisana krivičnim zakonima u BiH kao mjera upozorenja. Naime, uslovnom osudom sud počiniocu krivičnog djela utvrđuje kaznu i istovremeno određuje da se ona neće izvršiti ako osuđeni za vrijeme koje odredi sud, a koje ne može biti kraće od jedne niti duže od pet godina (vrijeme provjeravanja), ne učini novo krivično djelo. Dakle, uslovna osuda je mjera upozorenja koja se izriče počiniocu krivičnog djela kada se osnovano može očekivati da će se upozorenjem uz prijetnju kaznom moći

³⁶ Izvještaj Transparency International o o monitoringu procesuiranja korupcije pred sudovima i tužilaštvima u BiH 2020, dostupno na https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2021/08/Monitoring-procesuiranja-2020_draft.pdf, pristupljeno 7. 10. 2021.

ostvariti svrha krivičnopravne sankcije. Radi se o sankciji koja nema represivni karakter kakav ima efektivna kazna (npr. kazna zatvora). Ona ne podrazumijeva lišenje i ograničenje ličnih prava i sloboda svojstvena kazni. S obzirom na navedeno, jasno je da sud prilikom odlučivanja da li će u konkretnom slučaju izreći uslovnu osudu mora ocijeniti da li će se njome moći ostvariti svrha krivičnopravnih sankcija, a u okviru nje i svrha kažnjavanja. Napominjemo da svrha krivičnopravnih sankcija jeste preventivni uticaj na druge da poštuju pravni sistem i ne čine krivična djela, te sprečavanje počinioca da učini krivična djela i podsticanje njegovog prevaspitanja, dok je svrha kažnjavanja da se izrazi društvena osuda počinjenog krivičnog djela, da se utiče na počinioca da ubuduće ne čini krivična djela, da se utiče na ostale da ne čine krivična djela i da se utiče na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela i o pravednosti kažnjavanja počinioca. Dakle, očito je da je svrha uslovne osude i generalna i specijalna prevencija krivičnih djela.³⁷

Interesantno je da je u jednom od analiziranih predmeta, i to protiv Amenara Muratagića, izrečena uslovna osuda - šest mjeseci pod uslovom da u roku od dvije godine od pravosnažnosti presude ne počini novo krivično djelo. Napominjemo da je isti kao službena osoba Kantonalne uprave za inspeksijske poslove USK primio dar od Naser Memčaja (betonske stubove) te je osuđen za krivično djelo primanja dara ili drugih oblika koristi. Za ovo krivično djelo je u KZ FBiH zapriječena kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Prvostepeni sud je u obrazloženju cijenio olakšavajuće okolnosti te naveo da je isti porodičan čovjek, da nije ranije osuđivan, njegov odnos prema kolegama i njihovo poštovanje, te, između ostalog, da nije velika vrijednost pribavljene imovinske koristi. Kantonalno tužilaštvo USK je uložilo žalbu na presudu te istaklo da sud nije adekvatno odmjerio kaznu, a niti izrekao mjeru sigurnosti s obzirom na okolnosti izvršenja krivičnog djela. Tužilaštvo je istaklo da je predmetnim krivičnim djelom teško povrijeđena službena dužnost i poljuljano povjerenje javnosti u vršenje službene dužnosti inspekcije, posebno imajući u vidu da je službena dužnost i obaveza optuženog bila da subjekti kontrole pravilno i zakonito rade i da u tom pravcu isti vrši kontrolu, a u čemu je istom zakonodavac dao i velika ovlaštenja kroz mogućnosti izricanja prekršajnih sankcija. Dalje, Tužilaštvo je navelo da je sud morao izreći sankciju, zabranu ponovnog vršenja službene funkcije inspektora, posebno uzimajući u obzir poziciju optuženog pri kantonalnoj inspekciji USK.

U oba navedena slučaja Naser Memčaj i Amenar Murtagić sud je prilikom izricanja uslovne osude posebno cijenio lične prilike i ličnost optuženih da su porodični ljudi te korektno držanje pred sudom. Međutim, iako je ocjena ličnosti konkretnog počinioca krivičnog djela od velikog značaja pri odlučivanju da li će mu biti izrečena uslovna osuda, taj značaj ipak nije apsolutan jer kada se uzme u obzir svrha uslovne osude proizlazi da nema mjesta izricanju uslovne osude ako se njenim izricanjem ne bi mogli ostvariti i ciljevi generalne i specijalne

³⁷ Vidjeti Komentari krivičnih /kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, I dio, Zajednički projekat Savjeta Evrope i Evropske komisije, Sarajevo 2005, Knjiga I

prevencije³⁸.

Visina sankcije je u većini predmeta izrečena u zakonskim okvirima (tj. u većini slučajeva su izrečene minimalne kazne propisane u primjenjivim krivičnim zakonima). Većina izrečenih kazni se nalazi u nižem - donjem kvadrantu u odnosu na opšti opseg koji je predviđen zakonskim rješenjima, a precizno izražavanje u aritmetičkom smislu nije moguće iz više razloga, a prevashodno zbog različitih primjena odredaba u vezi sa sankcijama na različitim nivoima, te uzimajući u obzir činjenicu da je određeni dio sankcija izrečen u sticaju sa drugim krivičnim djelima, i zbog toga nije moguće odrediti koji dio sankcije se precizno odnosi na pojedinačna koruptivna djela. Međutim, iz navedenog proizlazi da je kaznena politika za korupcijska krivična djela veoma niska i nimalo odvratajuća za eventualne počinioce. Na primjer, ako na posmatranom uzorku pogledamo samo jedno klasično krivično djelo korupcije - primanje dara i drugih oblika koristi, a gdje se raspon kod kazne zatvora, uzimajući u obzir sve oblike djela, kreće od jedne do deset godina zatvora, prosječna utvrđena kazna zatvora (kako je krivično djelo najčešće bilo izvršeno u sticaju sa drugim djelima) u odnosu na deset osuđenih lica bila je manja od dvije godine zatvora. Naravno, svaka izrečena sankcija i kazna moraju biti individualizovane, te se moraju uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, pa kada se posmatra kaznena politika treba voditi računa i da ona zavisi od toga šta se procesuiraju krivična djela sitne, srednje ili visoke korupcije, a što se utvrđuje i prema svim činjeničnim okolnostima i poziciji/funkciji koju je obavljao optuženi, nezavisno od toga pod koje je krivično djelo podvedena radnja izvršenja.

Primanje dara i drugih oblika koristi

Zapriječena kazna zatvora	od 1 do 10 godina
Prosječna utvrđena kazna na uzorku	manje od 2 godine

Napomenimo da u ukupno 12 predmeta, na ovdje prikazanom uzorku, od 23 optužena lica koja su obavljala službene funkcije i ovlašćenja najveći broj njih je srednjeg ranga (10) po službenom svojstvu/funkciji.

Optuženi po rangju službenog svojstva

Viši rang	7
Srednji rang	10
Niži rang	6

Indikativno je da se u kaznenoj politici ne mogu uočiti razlike u pogledu visine izrečenih kazni u odnosu na službeni rang osuđenih lica, pa je kaznena politika jednako blaga prema svim počiniocima krivičnih djela. Samo u odnosu na jedno od ukupno sedam osuđenih lica višeg službenog ranga izrečena je srednje visoka kazna zatvora.

Sigurnosne mjere zabrana vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije, su propisane KZ FBiH i KZ RS, a zabrana obavljanja određenih poslova ili funkcija u organima vlasti, privrednim društvima ili u drugim pravnim licima je propisana KZ BiH. Mjere zabrane obavljanja određenog zvanja, djelatnosti ili dužnosti mogu se izreći počiniocu koji je počinio krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost, ako postoji opasnost da bi takvo obavljanje moglo podsticajno djelovati da počini novo krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost. Sistem gore navedenih sigurnosnih mjera izvorno je osmišljen kako bi dopunio kazne koje nisu bile dostatne da otklone opasnost od ponovnog počinjenja krivičnih djela u budućnosti. Dakle, ovom mjerom sigurnosti omogućava se zaštita društva od počinioca krivičnih djela za koje je sud utvrdio da bi njihovo dalje obavljanje poziva, djelatnosti ili dužnosti u određenom periodu nosilo opasnost od ponovnog počinjenja krivičnog djela. Navedene sigurnosne mjere svakako spadaju u red onih koje u najvećoj mogućoj mjeri pogađaju počinioca krivičnog djela. Dalje, vrlo često pogađaju i članove porodice počinioca krivičnog djela te druge osobe koje isti izdržava. Konkretno, mjere zabrane vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije su izrečene u četiri predmeta koje su predmet analize.

Posebno je interesantan predmet protiv Mirsada Kukića u kojem je isti osuđen za krivično djelo primanje nagrade ili drugih oblika koristi za trgovinu uticajem u vezi sa zapošljavanjem iz člana 382. stav 2. KZ FBiH sa zapriječenom kaznom u trajanju od jedne do osam godina. Mirsad Kukić je bio dugogodišnji član političke partije SDA koji je u periodu inkriminacije vršio funkciju predsjednika Kantonalnog odbora stranke SDA Tuzlanskog kantona, člana Predsjedništva stranke SDA u funkciji potpredsjednika političke partije SDA, zastupnika Federalnog parlamenta i pomoćnika direktora za investicije, razvoj i tržište u Rudniku Banovići. Osuđeni Mirsad Kukić je učestvovao u nezakonitom zapošljavanju Amela Škalje, sina Omera Škalje, takođe člana političke partije SDA. Napominjemo, ranije je bio optužen s Amirom Zukićem, Safetom Bibićem, Nedžadom i Senadom Trakom, Ramizom Karavdićem, Džananovićem i Asimom Sarajlićem kojima se sudi za protivzakonito posredovanje pri zapošljavanju u javnim preduzećima, ali je njegov predmet izdvojen.

³⁸ Vidjeti Komentari krivičnih /kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini, I dio, Zajednički projekat Savjeta Evrope i Evropske komisije, Sarajevo 2005, Kniga I

Mirsad Kukić je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine. Prilikom odmjeravanja krivičnopravne sankcije, sud je imao u vidu osnovne kriterijume iz člana 48. KZ FBiH i cijenio olakšavajuće okolnosti i to: njegovu raniju neosuđivanost, stariju životnu dob (58. godina života u vrijeme počinjenja djela), porodične prilike (oženjen i otac dvoje djece), zdravstveno stanje (uznapredovala bolest srca i krvnih sudova), protek vremena (djelo učinjeno prije više od četiri godine) i njegovo korektno ponašanje tokom krivičnog postupka, dok je od otežavajućih okolnosti cijenio da se predmetna trgovina uticajem obavljala u sferi zapošljavanja u javnom preduzeću, kao i sferi društvenih odnosa koja su pod posebnom lupom javnosti i građana uzimajući u obzir ukupne društvene prilike u BiH, te velik broj nezaposlenih osoba. Napominjemo da je Kukić 2006. godine osuđen na godinu i po dana zatvora jer je kao generalni direktor Rudnika Banovići prekoračio granice službenog položaja, omogućivši nezakonito pribavljanje koristi drugim osobama, među kojima je i njegova majka. Kantonalni sud u Tuzli je na Kukićev zahtjev 2014. godine ovu presudu obrisao iz kaznene evidencije.³⁹ Posebno je indikativno da postupajuće tužilaštvo na presudu suda nije uložilo žalbu. Dakle, Mirsad Kukić, koji je osuđen za predmete visoke korupcije, ima pravo da po članu 43.a Krivičnog zakona FBiH zamijeni kaznu zatvora novčanom kaznom. Ovo je jedan od eklatantnih primjera koji djeluju stimulatивно na počinioce ovakvih ili sličnih krivičnih djela.

Iz analize navedenih predmeta proizlazi da sudovi prvenstveno cijene zakonom propisane okvire kažnjavanja za navedena krivična djela, ali i sve okolnosti konkretnog slučaja, a posebno težinu krivičnih djela za koje su optuženi oglašeni krivim, stepen krivice optuženih, njihove ličnosti, raniji život i ponašanje nakon učinjenog krivičnog djela, a posebno doprinos optuženih u izvršenju krivičnog djela, kao i sve druge okolnosti pod kojima su krivična djela učinjena i koje mogu uticati da kazne budu veće ili manje. Odredbe sadržane u državnom i entitetskim krivičnim zakonima, međutim, ne objašnjavaju pobliže koje se okolnosti mogu tako cijeliti. Pored izricanja kazni bliže zakonskom minimumu na temelju bračnog ili roditeljskog statusa optuženih, sudovi su umanjivali kazne i zbog generalnih ličnih prilika optuženih, bilo u vrijeme počinjenja krivičnog djela ili u vrijeme sudskog postupka, kao što su starosna dob optuženog, njegovo fizičko stanje, zaposlenost, ranije ili kasnije neosuđivanosti itd. Sudovi su cijelili da će se izrečenim kaznama moći postići svrha kažnjavanja, te da izricanje kazne zatvora u dužem vremenskom trajanju i novčanih kazni u većem iznosu nije nužno radi krivičnopravne zaštite s obzirom na sve utvrđene okolnosti. Takođe, sudovi su uzimali u obzir i okolnost da optuženi ranije nisu osuđivani te da će izrečena kazna, odnosno njena visina, sasvim dovoljno uticati na optužene da više ne čine krivična djela. Istovremeno je utvrđeno da će izrečene kazne imati uticaj i u pogledu ostvarenja generalne prevencije na način da će svaki potencijalni počinilac dobro razmisliti šta ga čeka ukoliko se upusti u izvršenje ovog ili sličnog krivičnog djela.

.....
³⁹ Vidjeti CIN <http://imovinapoliticara.cin.ba/profil.php?profil=201#biography.php?id=201>

Neefikasno vođenje sudskih postupaka i posljedice po osnovna ljudska prava i slobode

U nastavku donosimo pregled i analizu dva predmeta u kojima su optuženi podnijeli apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine zbog dužine trajanja sudskih postupaka, a sud je dalje utvrdio povrede osnovnih ljudskih prava i sloboda, kao što su pravo na pravično suđenje ili pravo na slobodu i sigurnost. Kako se radilo o postupcima koji su praćeni u okviru ovog Monitoringa, donosimo najbitnije zaključke i nalaze iz Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Predmet: "Zadruga" (optuženi Sanel Đalić i dr.)

Krivična djela (prema optužnici): Organizovani kriminal, Krivotvorenje isprave, Nedoizvoljeno korištenje ličnih podataka, Zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja, Pranje novca (Čl. 342., čl. 373. st. 2., čl. 193., čl. 383. st. 3. i 1. i čl. 272. st. 1 i 2. KZ FBiH)

Datum potvrđivanja optužnice: 01.02.2019.g.

Vrijeme izvršenja krivičnog djela (prema optužnici): 2010-2018.g.

Rješavajući apelaciju podnesenu od strane apelanta Sanela Đalića kojom se pobija rješenje o produženju pritvora, Ustavni sud Bosne i Hercegovine (Ustavni sud BiH) je donio odluku o dopustivosti i meritumu kojom je apelacija djelimično usvojena, te je utvrđena povreda prava apelanta na slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (Evropska konvencija); ovo, takođe, u vezi sa pravom aplikanta da mu se sudi u razumnom roku garantovanog članom II/3.e) Ustava BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije.⁴⁰

Ustavni sud razmatrajući navode iz apelacije koji su se odnosili na prekomjerno trajanje pritvora koje ukazuje na povredu iz člana II/3.d) Ustava BiH i člana 5. stav 3. i na kršenje prava na suđenja u razumnom roku iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te dovodeći iste u vezu sa konkretnim okolnostima slučaja, je zaključio da postupajući Kantonalni sud u Sarajevu u konkretnom slučaju primjenom relevantnih odredbi Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH nije osigurao efikasno vođenje postupka u cilju ograničavanja pritvora na najmanju moguću mjeru.⁴¹ Takođe, istom odlukom Ustavni sud BiH je naložio Kantonalnom sudu u Sarajevu preduzimanje mjera za efikasan nastavak postupka i osiguranje garancija suđenja u razumnom roku.

Ustavni sud BiH je rješavajući navedenu apelaciju u smislu ocjene razumno-
sti dužine trajanja postupka, posebno u pogledu trajanja pritvora kao pitanja

.....
⁴⁰ Vidi odluku Ustavnog suda BiH, AP 534/21, <http://www.sluzbenovine.ba/page/akt/JiNAtI5uxSk=>, pristupljeno 08.10.2021. godine; Vidi Ustav Bosne i Hercegovine, https://www.ustavnisud.ba/public/download/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf, pristupljeno 08.10.2021. godine; vidi Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, https://www.echr.coe.int/documents/convention_bos.pdf, pristupljeno 08.10.2021. godine.

⁴¹ Vidi tačka 46 odluke Ustavnog suda BiH, AP 534/21, <http://www.sluzbenovine.ba/page/akt/JiNAtI5uxSk=>, pristupljeno 08.10.2021. godine

od posebne važnosti za podnosioca apelacije, ukazao na konzistentnu praksu Evropskog suda za ljudska prava u pogledu zahtjeva za posebnom pažnjom prilikom postupanjem sudova prilikom ocjene razumnosti trajanja pritvora optuženog.⁴² Naime, u skladu sa dobro utvrđenom praksom Evropskog suda za ljudska prava primarna obaveza prilikom odlučivanja o pritvoru jeste da trajanje istog ne premaši razuman rok, a što u suprotnom može dovesti do nezakonitog lišavanja slobode optuženog, odnosno kršenja njegovog prava na slobodu i sigurnost.⁴³ S tim u vezi opravdanost bilo kojeg perioda pritvora optuženog od strane sudova mora biti argumentovano i uvjerljivo opravdano.⁴⁴ Slijedom navedenog, te cijeneći konkretne okolnosti predmeta Ustavni sud BiH je utvrdio da je, iako je u spornom periodu trajanja pritvora optuženog na snazi bilo proglašeno vanredno stanje uzrokovano pandemijom virusa COVID-19 koje je prema stavu postupajućeg suda suštinski uticalo na prekid postupka i onemogućilo održavanje ročišta sa velikom brojem optuženih, postupajući Kantonalni sud u Sarajevu propustio da pravovremeno razmatra promjenu inteziteta objektivnih okolnosti tokom trajanja same pandemije u periodu od marta 2020. do marta 2021. godine, te pritvor optuženog/apelanta svede na najmanju moguću mjeru. Preciznije, imajući u vidu da je optuženi u trenutku odlučivanja Ustavnog suda BiH po apelaciji već bio u pritvoru pune tri godine, te da je krivični postupak bio tek u fazi čitanja optužnice, Ustavni sud BiH je, takođe, utvrdio da postupajući Kantonalni sud u Sarajevu nije razmatrpio sve moduse uspostavljanja efektivne kontrole vođenja postupka koji su sadržani u pretpostavljenoj primjeni Zakona o krivičnom postupku FBiH. Sve navedeno je dovelo do kršenja prava apelanta na slobodu i sigurnost iz člana 5. stav 3., a u vezi sa pravom na suđenje u razumnom roku garantovanog članom 6. stav 1. Evropske konvencije. Pored navedenog, sud je u svojoj odluci skrenuo pažnju da optuženi ni na koji način ne smije da snosi posljedice propusta u organizovanju rada na predmetu od strane postupajućeg suda.

Pema Ustavnom sudu BiH, postupajući sud u konkretnom slučaju nije pokazao neophodnu spremnost da organizuje svoj rad u skladu sa objektivnim okolnostima, te nije upotrebio sve procesne mehanizme koje Zakon o krivičnom postupku FBiH stavlja na raspolaganje, a što je dovelo do nerazumnog dugog trajanja određenih faza postupka. Istovremeno, to sve stavlja preveliki teret na optuženog. Navedeni propusti u postupanju Kantonalnog suda u Sarajevu u organizovanju efikasnog upravljanja predmetnim postupkom, kao i svi ostali eventualni nedostaci u organizaciji samog pravosuđa za koje je uvijek isključivo odgovorna država, a sve u skladu sa praksom u primjeni člana 6. Evropske konvencije, ni u kojoj mjeri ne mogu predstavljati pravni osnov za opravdanje nerazumno dugog trajanja određujućih faza u postupku, kao i samih postupaka u cjelini.

.....
⁴² Paragraf 140, presuda Velikog vijeća Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Idalov protiv Rusije*, ap. br. 5826/03, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-110986%22%5D%7D>, pristupljeno 08.10.2021. godine

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

Predmet: "Pravda" (optuženi Alija Delimustafić i dr.)

Krivična djela (prema optužnici): Organizovani kriminal, Zloupotreba položaja ili ovlaštenja, Krivotvorenje isprava, Prevara, Pranje novca, Davanje lažnog iska-za, Pomoć učitelju poslije izvršenog krivičnog djela (Čl. 342. st. 3. u vezi sa čl. 383., čl. 294. st. 2. čl. 272. st. 1. i 2., čl. 348. st. 3. i čl. 346. st. 1 i 2. KZ FBiH)

Datum potvrđivanja optužnice: 11.10.2017.g.

Vrijeme izvršenja krivičnog djela (prema optužnici): 2009-2016.g.

Prema informacijama iz medija, Alija Delimustafić tereti se da je od 2009. do 2016. godine organizovao kriminalnu grupu koja je, između ostalog, nezakonito knjižila i preprodavala nekretnine uglavnom umrlih osoba na području KS. Dakle, u sudskim postupcima koje je vodila sutkinja Lejla Fazlagić Pašić, nekretnine sa umrlih knjižili su na članove organizacije i rodbinu, a potom su ih sklapanjem ugovora prodavali trećim osobama. Osumnjičeni se terete zbog krivičnih djela organizirani kriminal, zloupotreba položaja ili ovlaštenja, povreda zakona od strane sudije, pranje novca, krivotvorenje isprave, prevara. Počinjenjem pomenutih krivičnih dela stekli su protivpravnu imovinsku korist u iznosu većem od 10 miliona maraka.

NA ŠTA SE ODNOSILA APELACIJA?

Apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu BIH tvrdeći da su mu povrijeđena prava na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije i zbog povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, kao i prava na djelotvoran pravni lijek iz člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 13. Evropske konvencije.

U apelaciji se osporava opravdanost izrečenih mjera zabrane apelantu, i to pod tačkom 1. zabrana napuštanja boravišta i zabrana putovanja na način da se apelantu zabranjuje da napusti boravište, adresu stanovanja (navedenu) bez prethodnog odobrenja suda osim u slučaju kada ga napušta da bi se pojavio pred sudom u krivičnom postupku ili po pozivu Tužilaštva. Apelant ne smije promijeniti boravište, odnosno prebivalište bez prethodnog odobrenja suda. Dalje je navedeno da provjeru zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja provode ovlaštena službena lica PS Centar, tako što će jednom dnevno, u vremenskom periodu od 8 do 22 sata, kontrolirati da li apelant boravi na navedenoj adresi, te pismenim putem obavijestiti sud ukoliko apelant ne bude zatečen na navedenoj adresi. Također je navedeno da je apelantu zabranjeno izdavanje novih pasoša, kao i korištenje lične karte za prelazak državne granice. U rješenju Kantonalnog suda je navedeno da će izrečene mjere trajati dok za njima postoji potreba, a najduže do eventualnog upućivanja apelanta na izdržavanje kazne zatvora. Apelant je posebno upozoren da mu se može odrediti pritvor ukoliko se ne bude pridržavao mjera zabrane koje su mu izrečene. Apelant smatra da je i ovom mjerom zabrana napuštanja boravišta (kućni pritvor) lišen slobode, posebno uzimajući u obzir dužinu boravka u pritvoru, te da glavni pretres još nije počeo iako je optužnica potvrđena 11. oktobra 2017. godine. Apelant ukazuje u apelaciji da se on, i pored datog jemstva, te, s tim u vezi, obaveze da

se pusti na slobodu, i dalje nalazi u „kućnom pritvoru“. Nadalje, apelant navodi da se nalazi u pritvoru od 11. novembra 2016. godine, sa kraćim prekidima, te da je još „lišen slobode“ više od tri i po godine iako suđenje još nije ni počelo. Dakle, suština navoda apelacije jeste da je apelantu određeno jemstvo, a umjesto da bude pušten na slobodu, izrečenom mjerom zabrane (zabrana napuštanja boravišta, adrese stanovanja) apelant je i dalje lišen slobode (uzimajući u obzir da je u kućnom pritvoru).

ŠTA JE ZAKLJUČIO USTAVNI SUD?

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je zaključio da mjera zabrane na način kako je izrečena apelantu, kako se primjenjuje i kontrolira predstavlja „lišavanje slobode“. Dakle, iako se radi o lakšoj mjeri (od pritvora u pritvorskoj jedinici), i dalje predstavlja lišavanje slobode. S druge strane, apelant ukazuje da mu je određeno i jemstvo, a Ustavni sud primjećuje da je apelantu određena i mjera zabrane putovanja.

Dakle, sama činjenica da sud nije pokazao „revnost“ u vođenju postupka protiv podnosioca je dovoljna da se zaključi da je podnosiocu prekršeno pravo na ličnu slobodu i sigurnost. U okolnostima konkretnog predmeta koji rješava, a imajući u vidu činjenicu da je optužnica potvrđena 11. oktobra 2017. godine, dakle, prije više od tri godine, bez ikakvog daljnjeg razvoja u apelantovom krivičnom predmetu, Ustavni sud primjećuje da sudske vlasti nisu pokazale revnost u vođenju krivičnog postupka, a za to vrijeme je pritvor apelantu produžavan, te mu je u kontinuitetu, nakon pritvora, izrečena mjera zabrane napuštanja boravišta (doma), koja, također, predstavlja lišavanje slobode, shodno tome došlo je do povrede apelantovog prava na ličnu slobodu i sigurnost.

ZAŠTO JE BITNA ODLUKA PO OVOJ APELACIJI?

Odluka je bitna u cilju usaglašavanja sa praksom Evropskog suda u kontekstu stava da mjera zabrane napuštanja boravišta (doma) predstavlja lišavanje slobode, odnosno da je izjednačen institut „kućni pritvor“ sa pritvorom.

KAKVA JE PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA?

Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), pod lišavanjem slobode smatra mjera javne vlasti kojom se pojedinac zadržava na ograničenom određenom mjestu jedno određeno vrijeme, i to protivno ili bez svoje slobodne volje (vidi, Evropski sud, Guzzardi protiv Italije, presuda od 6. novembra 1980. godine, Serija A, stav 92). U predmetima Evropskog suda Buzadji protiv Republike Moldavije (vidi, Evropski sud, presuda od 5. jula 2016. godine, aplikacija broj 23755/07) Evropski sud je izjednačio „kućni pritvor“ sa pritvorom.

U nastavku su prikazani izabrani predmeti korupcije koji su praćeni u okviru Monitoringa, te je na osnovu dostupnih informacija i ostvarenih uvida u optužnice i/ili sudske odluke, i druge javno dostupne informacije, sačinjena kvalitativna analiza. U analizi se ukazuje na uočene procesne propuste, kaznenu politiku ili na tok samog postupka. Analiza ne pretenduje da revalorizuje sudske odluke dajući konačni sud, već se na osnovu dostupnih informacija ukazuje na trendove ili nalaze koji su od interesa za stručnu i širu javnost, te je u tom smislu analiza naročito značajna za stručnu zajednicu i treba je posmatrati kao predložak za razmišljanje i dalje ocjene.

Analiza presude Općinskog suda u Zenici broj: 43 0 K 127337 19 K od 16.jula2020. godine kojom su optuženi Ivica Ćurić i Blanka Paurić oslobođeni od optužbe

Krivično djelo: Zloupotreba položaja ili ovlašćenja

Ivica Ćurić je oslobođen od optužbe da je, kao službeno lice u svojstvu ministra Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, iskorištavanjem svog službenog položaja i ovlašćenja, u namjeri da pribavi korist Blanki Paurić u vidu zaposlenja na neodređeno vrijeme, izvršio krivično djelo **zloupotreba položaja ili ovlašćenja iz člana 383. stav 1. KZ FBiH. Blanka Paurić je oslobođena optužbe** da je počinila krivično djelo krivotvorenje isprave iz člana 373. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH.

Presuda je donesena i javno objavljena 6.marta 2020. godine, a pismeni otporak presude sačinio je drugi sudija 16.jula 2020. godine (dakle, nakon četiri mjeseca). U obrazloženju presude se navodi da je postupajući sudija u ovom predmetu, tokom vremena za izradu pismenog otporaka presude, suspendovan sa funkcije sudije jer se protiv istog vodi krivični postupak, te da je iz tog razloga predsjednica suda ovlastila drugog sudiju da izradi pismeni otporak objavljene presude. Interesantno je da se tužilac nije žalio na presudu.

Kantonarno tužilaštvo Zenica je 21.decembra 2018. godine kod Općinskog suda u Zenici podiglo optužnicu broj: T 04 0 KTPO 0023885 16 od 19.decembra 2018. godine, protiv optuženih Ivica Ćurića i Blanke Paurić. Optužnica je potvrđena 25.decembra 2018. rješenjem ovog suda. Glavni pretres je započeo 19.juna 2019. godine i nastavljen 9.septembra 2019. godine, 4.novembra 2019. godine, 22.januar 2020. godine, 17.februara 2020. i 28.februara 2020. Na svim ročištima bili su prisutni kantonalni tužilac, optuženi i branitelji optuženih.

S obzirom na to da je predmet analize koruptivno krivično djelo, tj. *zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja*, dalja analiza će biti fokusirana samo na postupanje suda u odnosu na optuženog Ivicu Ćurića, protiv kojeg je podnesena **optužnica** "da je 23.januara 2015. godine, u Zenici, kao službena osoba u svojstvu ministra Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, iskorištavanjem svog službenog položaja i ovlašćenja, u namjeri da pribavi korist Blanki Paurić u vidu zaposlenja na neodređeno vrijeme, donio zaključak broj: 09-

34-19960-4-6/14 od 23. januara 2015. godine, da se procedura javnog oglasa od 11. decembra 2014. godine, za popunu radnog mjesta tehnički sekretar nastavlja putem ponovnog javnog oglašavanja, iako je Komisija za provođenje javnog oglasa za popunu navedenog radnog mjesta, a u čijem sastavu je u ime Sindikata bila i K.P., sačinila zapisnik u kojem je utvrdila da osam kandidata ispunjava sve uslove javnog oglasa, a pet kandidata ne ispunjava sve uslove, među kojima je i Blanka Paurić, koja nije ispunjavala uslov u pogledu radnog staža nakon sticanja školske spreme, jer je IV stepen školske spreme stekla 10. septembra 2014. godine, a sve suprotno članu 25. Zakona o namještenicima u organima državne službe u FBiH (Službene novine broj 49/05) jer nije donio odluku o prijemu namještenika u radni odnos sa liste uspješnih osam kandidata koji ispunjavaju sve uslove javnog oglasa, već je 21. januara 2015. godine, suprotno članu 23. stav 3. i 5. u vezi sa članom 22. Zakona o namještenicima u organima državne službe u FBiH, u okviru redovnog postupka provođenja prvobitnog javnog oglasa, izvršio izmjenu Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva na način da je izmijenio posebni uslov javnog oglasa u pogledu školske spreme, tako što je uz ranije propisani IV stepen školske spreme, utvrdio i III stepen školske spreme, znajući da Blanka Paurić ima traženi uslov u pogledu radnog staža sa III stepenom školske spreme, kao i znajući da kandidati koji ispunjavaju sve uslove mogu izjaviti žalbe, što su B.M., Z.H. i K.E. i učinili, da bi po njihovim žalbama Odbor državne službe za žalbe, 3. marta 2015. godine donio rješenje kojim se njihove žalbe uvažavaju i poništava obavještenje ministra Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK broj 09-34-19960-4-6-6/14 od 23. januara 2015. godine i predmet vraća prvostepenom organu na ponovni postupak, s obrazloženjem da je pogrešan stav prvostepenog organa da izborom bilo kojeg od kandidata ne bi bio ispunjen uslov u pogledu radnog iskustva na istim ili sličnim poslovima, jer nije sporno da žalitelji imaju radni staž u trajanju više od 12 mjeseci, koliko je javnim oglasom i traženo, te da činjenica da nemaju radnog iskustva na istim ili sličnim poslovima nije prihvatljiva i da je takav stav pogrešan, jer je članom 15. Uredbe o dopunskim poslovima osnovne djelatnosti i poslovno pomoćne djelatnosti iz nadležnosti organa državne službe propisano šta se smatra stažom, te da će rukovodilac prvostepenog organa u ponovnom postupku odlučiti o izboru kandidata na osnovu člana 25. navedenog zakona u smislu istaknutih pravnih shvatanja u rješenjima Odbora državne službe za žalbe kojima su žalbe uvažene, ali nasuprot tome je 6. marta 2015. godine poništio javni oglas, o čemu je kandidatima, čije su žalbe uvažene, dostavio obavještenje broj 09-34-19960-4-7-1/14 od 6. marta 2015. godine, zbog čega je predstavnik Sindikata, odnosno član komisije K.P., podnijela pismenu izjavu u kojoj navodi da joj je poznato da nije ispoštovan rok za žalbe po prvom javnom oglasu i zahtijeva izuzeće iz komisije, da bi uprkos tome nastavio postupak po ponovnom javnom oglasu, suprotno članu 22. Zakona o namještenicima u organima državne službe u FBiH, jer je komisija 10. marta 2015. godine, bez člana iz reda Sindikata, u sastavu D.D., J.J. i V.M. sačinila listu kandidata koji ispunjavaju sve uslove javnog oglasa (ukupno 14 među njima i Blanka Paurić), nakon čega je donio rješenje o prijemu Blanke Paurić u radni odnos na mjesto tehnički sekretar broj 09-34-19960-4-7/14 od 10. marta 2015. godine, na koji način je pribavio korist Blanki Paurić u vidu zasnivanja radnog odnosa na neodređeno vrijeme”.

U obrazloženju presude se navodi da je u završnom izlaganju optužba navela “da je dokazano počinjenje krivičnih djela koja se stavljaju na teret optuženim, te predložila da se isti oglase krivim i kazne u skladu sa zakonom”.

U obrazloženju presude navedeni su svi materijalni dokazi koji su predočeni sudu kao i izjave svjedoka, te da je sud iskaze saslušanih svjedoka prihvatio, s obzirom na to da među njima nema protivrječnosti, odnosno da su isti u bitnim elementima međusobno saglasni, a nisu protivni ni provedenim materijalnim dokazima.

Na osnovu toga sud je utvrdio da je “3. novembra 2014. godine raspisan interni oglas čiji je tekst dostavljen svim ministarstvima ZDK i stručnim službama, a vezano za radno mjesto viši referent tehnički sekretar, te da je u 5. i 8. decembra 2014. komisija (u identičnom sastavu kao za javni oglas) održala sastanke i konstatovala da se po internom oglasu javio samo jedan kandidat koji je prijavu dostavio blagovremeno, sa svom traženom dokumentacijom, da je obavljen razgovor s istom i da komisija nije imala primjedbe na odgovore, ali da je komisija mišljenja da interni oglas nije uspio, jer se javio samo jedan kandidat i da bi se uz veći broj kandidata mogao izvršiti izbor odgovarajućeg kandidata”.

Sud je utvrdio da je “9. decembra 2014. godine objavljen javni oglas za prijem namještenika u navedeno ministarstvo na radno mjesto viši referent – tehnički sekretar, jedan izvršilac, na neodređeno vrijeme. Uvidom u zapisnik o provedenom postupku po javnom oglasu za popunu radnog mjesta namještenika u Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK viši referent – tehnički sekretar, jedan izvršilac na neodređeno vrijeme, broj 09-34-19960-4-5/14 od 23. januara 2015. godine sačinjen od strane komisije za provođenje javnog oglasa za popunu radnog mjesta namještenika, sud je utvrdio da je komisija u navedenom sastavu konstatovala da je zaprimljeno 13 prijava od čega osam kandidata ispunjava uslove, a pet kandidata nije ispunjavalo uslove konkursa. Naveden je i zaključak da komisija smatra da osam kandidata koji ispunjavaju uslove nisu dostavili dokumentaciju iz koje bi se moglo utvrditi da je ispunjen uslov u pogledu radnog iskustva na istim ili sličnim poslovima.”

Uvidom u zaključak Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK broj 09-34-19960-4-6/14 od 23. januara 2015. godine, sud je utvrdio da je isti dan kada je komisija iznijela svoj zaključak optuženi odlučio da se nastavlja procedura za popunu radnog mjesta putem ponovnog javnog oglašavanja.

Uvidom u obavijest o poništenju javnog oglasa od strane Ministarstva upućen B.M. broj 09-34-19960-4-7-1/14 od 6. marta 2015. godine i poništenje javnog oglasa objavljeno u “Oslobođenju” sud je utvrdio da je optuženi donio odluku o poništenju javnog oglasa za popunu radnog mjesta namještenika u Ministarstvu objavljenog 11. decembra 2014. godine.

Uvidom u rješenja Odbora državne službe za žalbe od 3. marta 2015. godine, sud je utvrdio da su protiv obavještenja Ministarstva od 23. januara 2015. godine žalbe izjavili H.Z., B.M. i K.E. te da je po tim žalbama Odbor državne službe za žalbe

donio identične odluke kojim je poništio navedeno obavještenje Ministarstva i *predmet vratio na ponovni postupak*.

Na osnovu uvida u Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice od 17. avgusta 2012. godine, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice od 3. decembra 2014. godine, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice od 21. januara .2015. godine, "sud je utvrdio da su uslovi za radno mjesto viši referent tehnički sekretar u Ministarstvu u odnosu na uslove iz 2012. godine izmijenjeni u pogledu potrebne stručne spreme koja se traži za to radno mjesto i to tokom konkursne procedure, tako što je tražen III/IV stepen stručne spreme, umjesto ranijeg IV stepena stručne spreme. Na sve te pravilnike i izmjene date su saglasnosti Vlade ZDK."

Uvidom u obavijest Službe za zajedničke poslove ZDK broj 14-34-19960-5-2/14 od 5. februara 2015. godine sa priložima fco ponovnog javnog oglasa objavljen u dnevnom listu "Oslobodenje" od 5. februara 2015. godine, **Dnevnom listu i "Dnevnom avazu", ponovni javni oglas za popunu radnog mjesta namještenika u Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK broj 09-34-19960-5/14 od 3. februara 2015. godine** sud je utvrdio da je 5. februara 2015. godine objavljen ponovni konkurs za navedeno radno mjesto.

Uvidom u prijavu na ponovni javni oglas Blanke Paurić od 16. februara 2015. godine s kraćom biografijom, diplomom o završenoj srednjoj ekonomskoj školi, diplomom o završenoj srednjoj školi, uvjerenjem o **položenom stručnom ispitu, dokazom poznavanja rada na računaru, uvjerenjem o državljanstvu BiH, potvrdom o radnom iskustvu, ovjerenom izjavom da u posljednje dvije godine nije otpuštena iz organa državne službe** i ovjerenom izjavom da nije obuhvaćena članom IX I. Ustava BiH, u prilogu, sud je utvrdio da se Blanka Paurić 16. februara 2015. godine prijavila po ponovljenom konkursu koji je objavljen u "Dnevnom avazu" 3. februara 2015. godine.

Uvidom u zapisnik o provedenom postupku po **ponovnom javnom oglasu za popunu radnog mjesta namještenika u Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK**, viši referent - tehnički sekretar, jedan izvršilac na neodređeno vrijeme, sačinjen od strane Komisije za provođenje javnog oglasa za popunu radnog mjesta namještenika broj 09-34-19960-4-6/14 od 10. marta 2015. godine, sud je utvrdio da je po javnom oglasu stiglo 18 prijava, od kojih je 14 kandidata ispunjavalo uslove, a četvoro nije. Ovaj put Blanka Paurić je navedena među kandidatima koji ispunjavaju uslove.

Uvidom u rješenje o prijemu namještenika u radni odnos Blanke Paurić Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice broj 09-34-19960-4-7/14 od 10. marta 2015. godine sa povratnicom o prijemu rješenja na ime Blanke Paurić 13. marta 2015. godine i dopunsko rješenje Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice broj 09-34-19960-4-8/14 od 11. maja 2015. godine sa povratnicom o uručanju Blanki Paurić 11. maja 2015. godine, rješenje o potvrđivanju postavljanja

namještenice Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK broj 09-34-19960-4-11/14 od 13. avgusta 2015. godine sa povratnicom o prijemu rješenja o potvrđivanju postavljanja Blanke Paurić sud je utvrdio da je Blanka Paurić primljena u radni odnos na radno mjesto viši referent tehnički sekretar, počev od 12. maja 2015. godine, te da je nakon probnog rada od tri mjeseca potvrđeno njeno postavljanje na navedeno radno mjesto.

Dalje, u obrazloženju presude se navodi da je sud "utvrdio da je optuženi Ivica Ćurić u tri navrata tražio i dobio saglasnost od Ureda premijera Vlade ZDK za angažovanje osobe koja ima SSS za zaključenje ugovora o djelu za radno mjesto viši referent tehnički sekretar, te da su zaključena tri ugovora o djelu između Ministarstva kojeg je zastupao optuženi Ivica Ćurić i Blanke Paurić, sva tri ugovora s trajanjem od po 60 dana, i to zbirno u periodu od **3. novembra 2014. godine** zaključno sa **9. maja 2015. godine**.

Nakon navođenja pojedinačnih dokaza i zaključaka do kojih je sud došao na osnovu istih, u obrazloženju presude se navodi da se "optuženom Ivici Ćuriću stavlja na teret krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja iz člana 383. stav I. u vezi sa članom 55. KZ FBiH".

Odredbom člana 383. stav I. KZ FBiH propisano je da službena ili odgovorna osoba u Federaciji koja iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračivši granice svoje službene ovlasti ili ne obavivši svoje službene dužnosti, pribavi sebi ili drugom kakvu korist, drugome nanese kakvu štetu ili teže povrijedi prava drugog, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Prema tome obilježja ovog krivičnog djela su sljedeća:

1. Navedeno krivično djelo može počiniti samo službena ili odgovorna osoba.
2. Ovo krivično djelo može se počiniti sa tri alternativne radnje izvršenja, i to: iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenjem granica svoje službene ovlasti, neobavljanjem svoje službene dužnosti.
3. Ovo krivično djelo može se počiniti samo sa direktnim umišljajem, tj. s ciljem da se, jednom od gore navedenih radnji izvršenja, sebi ili drugom pribavi korist ili drugome nanese šteta ili teže povrijede prava drugog.

Tokom postupka nesporna je bila činjenica da je optuženi obavljao funkciju ministra Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, pa je imao status službene osobe. U odnosu na radnju izvršenja optužba smatra da je optuženi Ivica Ćurić iskoristio svoja službena ovlaštenja i svoj službeni položaj radi pribavljanja koristi Blanki Paurić u vidu zaposlenja.

Sud nalazi nedokazanim tu tvrdnju s obzirom na to da je optuženi Ivica Ćurić u vrijeme provođenja konkursne procedure bio rukovodilac organa - ministar Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, te da je imao ovlaštenje da odlučuje o potrebi prijema namještenika, te je u tom smjeru i proveo za-

konom propisanu proceduru, odnosno prvo interni oglas, a nakon toga javno oglašavanje, a sve prema odredbama članova od 20. do 26. Zakona o namještenicima FBiH ("Službene novine FBiH", broj 49/05).

Sud je utvrdio i da je u prvom krugu javnog oglašavanja troje kandidata izjavilo žalbe protiv obavještenja o neizboru kandidata, da su te žalbe uvažene od Odbora državne službe za žalbe i da je optuženi Ivica Ćurić kao ministar donio odluku kojom je prvo javno oglašavanje poništio, smatrajući da na takav način postupa po odluci drugostepenog organa.

Sud je utvrdio i da je tokom postupka prijema namještenika izmijenjena sistematizacija i da je u ponovljenom javnom oglašavanju objavljen izmijenjen tekst oglasa u pogledu tražene stručne spreme. Međutim, takva radnja ministra - optuženog Ivica Ćurića bila je pravno valjana, jer je za tu izmjenu dobio odobrenje Vlade.

U ponovljenom javnom konkursu optuženi je odlučio da primi u radni odnos kao namještenika Blanku Paurić, odabirom iste sa liste kandidata koji ispunjavaju uslove, što je njegovo ovlaštenje i pravo prema članu 25. Zakona o namještenicima FBiH.

Takvu odluku i odabir niko nije osporavao u parničnom postupku (radnom sporu), a na šta je odbrana i ukazala.

Slijedom toga sud nalazi da nije dokazano da je optuženi Ivica Ćurić zloupotrijebio svoj položaj i ovlaštenja radi čega je na osnovu odredbe člana 299. stav I. tačka c) ZKP FBiH odlučio kao u izreci.

S obzirom na navedeno, sud nije obrazlagao subjektivni odnos prema djelu, jer nije utvrdio da je optuženi počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

KOMENTAR:

Na osnovu iznesenog može se zaključiti da je djelo za koje je podignuta optužnica izvršeno u **januaru 2015.** godine, a da je optužnica podignuta **19. decembra 2018.** godine, dakle, nakon nepune četiri godine, iako je tužilaštvo imalo sve materijalne dokaze i izjave svjedoka. Nije jasno zašto se toliko čekalo s podizanjem optužnice. Jedino logično objašnjenje koje se nameće u ovoj situaciji jeste da je to rezultat političkih uticaja na pravosudni sistem jer je optuženi bio nosilac funkcije izvršne vlasti, tj. ministar. Zanimljivo je da je optužnica protiv optuženog, na osnovu svih materijalnih dokaza koji su sve vrijeme bili na raspolaganju tužilaštvu, podignuta nakon opštih izbora u BiH, tj. u decembru 2018. godine. Nije bilo dužeg vremenskog razmaka između podizanja optužnice i izjašnjenja optuženih o krivici. Međutim, glavni pretres je zakazan nakon pet mjeseci, a između nastavaka održavanja glavnog pretresa je u početku bio vremenski razmak od skoro tri, a zatim dva mjeseca, da bi između prethodnog i posljednjeg nastavka razmak bio 11 dana. S obzirom na to da je tužilaštvo dostavilo sve materijalne dokaze te da su svjedoci (izuzev jednog svjedoka) bili dostupni sudu, a da je u pitanju djelo visoke korupcije jer je optuženi lice koje

obavlja funkciju ministra, dakle pripadnik izvršne vlasti kantona, mišljenja smo da je zbog percepcije javnosti ovaj postupak trebalo da bude proveden u kraćem vremenskom periodu.

U presudi se navode svi materijalni dokazi i izjave svjedoka, kao i činjenice koje sud na osnovu istih smatra utvrđenim. A to su:

1. Da je 3. novembra 2014. godine Ministarstvo raspisalo interni oglas za popunu radnog mjesta viši referent tehnički sekretar. Na taj interni oglas javila se samo jedna kandidatkinja koja je i ispunjavala uslove, ali je ministar - **optuženi Ivica Ćurić donio zaključak da se pristupi raspisivanju javnog oglasa, jer nije imao mogućnosti izbora;**

2. Dana 9. decembra 2014. godine raspisan je javni oglas za popunu tog radnog mjesta. Komisija je 23. januara 2015. godine sačinila zapisnik u kojem je konstatovala da se javilo 13 kandidata, od kojih je osam ispunjavalo uslove, a pet kandidata nije ispunjavalo uslove, među kojima je i Blanka Paurić. Naveden je i zaključak da komisija smatra da osam kandidata koji ispunjavaju uslove nisu dostavili dokumentaciju iz koje bi se moglo utvrditi da je ispunjen uslov u pogledu radnog iskustva na istim ili sličnim poslovima;

3. Protiv odluke komisije tri kandidata su izjavila žalbu u zakonskom roku, a po tim žalbama je doneseno rješenje Odbora državne službe za žalbe broj 01-34-220/15 od 3. marta 2015. godine, Odbor državne službe za žalbe donio je identične odluke kojim je poništio navedeno obavještenje Ministarstva i predmet **vratio na ponovni postupak;**

4. Uvidom u zaključak Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK broj 09-34-19960-4-6/14 od 23. januara 2015. godine, sud je utvrdio da je isti dan kada je komisija iznijela svoj zaključak optuženi Ivica Ćurić odlučio da se nastavlja procedura za popunu radnog mjesta putem ponovnog javnog oglašavanja u na osnovu izmijenjenog Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice;

5. Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice izmijenjen je u pogledu potrebne stručne spreme koja se traži za to radno mjesto i to tokom konkursne procedure, tako što je tražen III/IV stepen stručne spreme umjesto ranijeg IV stepena stručne spreme. Na sve te pravilnike i izmjene date su saglasnosti Vlade ZDK;

6. Ponovni javni oglas za popunu radnog mjesta namještenika u Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK broj 09-34-19960-5/14 od 3. februara 2015. godine objavljen je petog februara 2015. godine. Po javnom oglasu stiglo je 18 prijava, od kojih je 14 kandidata ispunjavalo uslove, a četiri nisu. Ovaj put Blanka Paurić je navedena među kandidatima koji ispunjavaju uslove. Blanka Paurić primljena je u radni odnos na radno mjesto viši referent tehnički sekretar, počev od 12. maja 2015. godine, te je nakon probnog rada od tri mjeseca potvrđeno njeno postavljenje na navedeno radno mjesto;

7. Optuženi Ivica Ćurić je u tri navrata tražio i dobio saglasnost od Ureda premijera Vlade ZDK za angažovanje osobe koja ima SSS za zaključenje ugovora o djelu za radno mjesto viši referent tehnički sekretar, te da su zaključena tri ugovora o djelu između Ministarstva kojeg je zastupao optuženi Ivica Ćurić i Blanke Paurić, sva tri ugovora s trajanjem od po 60 dana, i to zbirno u periodu od 3. novembra 2014. godine zaključno sa 9. maja 2015. godine.

Ako se uzmu u obzir sve navedene činjenice i okolnosti, jedini mogući zaključak jeste da je konkursna procedura vođena na način da se pogoduje samo jednom kandidatu, tj. Blanki Paurić, a na štetu prava drugih kandidata koji su ispunjavali uslove po poništenim konkursima. Glavnu ulogu u tome imao je optuženi, Ivica Ćurić, koji je u svojstvu ministra Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, poništio prvo interni oglas, pa zatim javni konkurs, iako su se i na interni oglas i na javni konkurs prijavila lica koja su ispunjavala uslove iz konkursa. Neprihvatljivo je objašnjenje za poništenje internog oglasa, raspisanog od strane Ministarstva za popunu radnog mjesta viši referent - tehnički sekretar, na koji se prijavila samo jedna osoba koja je ispunjavala sve uslove, sa kojom je obavljen razgovor, a komisija nije imala nijednu primjedu na date odgovore. Komisija je ipak konstatovala da interni oglas nije uspio jer se javio samo jedan kandidat, te da bi se uz veći broj osoba mogao izvršiti izbor odgovarajućeg kandidata. *Na osnovu ovakvog objašnjenja komisije, koje je protivzakonito jer je internim oglasom tražena upravo jedna osoba, pri čemu se u internom oglasu nije zahtijevalo da se na oglas prijavi više osoba, optuženi Ivica Ćurić je donio odluku o poništenju internog oglasa "jer nije imao mogućnost izbora".* Na ovaj način je povrijeđeno pravo osobe koja se prijavila na interni oglas i koja je ispunjavala sve uslove koji su traženi. Pored toga, na ovaj način je povrijeđen i Zakon o namještenicima FBiH, koji u članu 22. propisuje način izbora kandidata koji su se prijavili na interni oglas, prema kojem je komisija bila dužna da sačini listu kandidata koji su se prijavili, a koji ispunjavaju uslove. S obzirom na to da se na interni oglas prijavio samo jedan kandidat koji je ispunjavao uslove, komisija je morala sačiniti listu na kojoj bi bio upravo taj kandidat. Stav komisije da interni oglas nije uspio jer se prijavio samo jedan kandidat koji ispunjava uslove, suprotan je ovom zakonu.

Prema odredbi člana 23 navedenog zakona, ako se upražnjeno radno mjesto namještenika ne može popuniti putem internog oglasa, onda se popuna tog radnog mjesta vrši putem javnog oglašavanja. S obzirom na to da je nezakonito poništen interni oglas (zato što nije postojala mogućnost izbora), samim tim je nezakonito bilo i raspisivanje javnog oglasa. Ako pak zanemarimo ovu činjenicu, ostaje činjenica da se na javni oglas prijavilo 13 kandidata, od kojih je osam ispunjavalo uslove, a pet kandidata nije ispunjavalo uslove, među kojima je i Blanka Paurić. Iako je komisija u zapisniku navela da osam kandidata ispunjava uslove, ta ista komisija navodi zaključak da smatra da osam kandidata koji ispunjavaju uslove nije dostavilo dokumentaciju iz koje bi se moglo utvrditi da je ispunjen uslov u pogledu radnog iskustva na istim ili sličnim poslovima. *Takvim stavom komisija je kontradiktorna sama sebi. Naime, ako kandidati nisu dostavili potrebne dokumente, onda je njihova prijava nepotpuna i trebalo je da bude odbačena. Komisija to nije učinila, već je utvrdila da oni ispunjavaju uslove iz konkursa,*

a zatim negira tu tvrdnju navodeći da nisu dostavili dokumentaciju kojom potvrđuju jedan uslov iz konkursa. Ovakav zaključak komisije budi sumnju u legalnost rada njenih članova, pogotovo ako se ima u vidu da je jedan član, predstavnik Sindikata, odbio da nastavi da radi u ovoj komisiji. Ovdje treba reći da su uslovi za izbor u ovom konkursu navedeni prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice od 17. avgusta 2012. godine, Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice od 3. decembra 2014. godine, prema kojem se jedan uslov odnosio na radni staž nakon sticanja IV stepena školske spreme (koji Blanka Paurić nije ispunjavala).

Na osnovu zaključka komisije, istog dana, optuženi, Ivica Ćurić, koji kao ministar treba da zna da u skladu sa članom 26 Zakona o namještenicima FBiH, kandidati imaju pravo na žalbu u roku od osam dana od prijema obavijesti, te da je odluka Odbora državne službe za žalbe konačna, donosi zaključak da se procedura za popunu radnog mjesta nastavi putem ponovnog javnog oglašavanja. Pri tome se novi konkurs raspisuje u skladu sa Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice od 21. januara 2015. godine, kojim su uslovi za radno mjesto viši referent tehnički sekretar u Ministarstvu izmijenjeni u pogledu potrebne stručne spreme koja se traži za to radno mjesto tako što je tražen određeni radni staž nakon sticanja III ili IV stepena stručne spreme, umjesto ranijeg IV stepena stručne spreme (Blanka Paurić je imala potreban radni staž nakon sticanja III stepena stručne spreme). Dakle, u toku konkursne procedure Pravilnik je prilagođen sposobnostima i stručnoj spremi kandidatkinje Blanke Paurić i novi konkurs raspisan prije odluke Odbora za žalbe. Novi konkurs je raspisan 3. februara 2015, a Odbor za žalbe je svoju odluku kojom poništava obavještenje Ministarstva i predmet vraća na ponovni postupak dostavio žaliocima 3. marta 2015. godine.

Međutim, sud smatra da nije dokazano da je optuženi iskoristio svoja službena ovlaštenja i svoj službeni položaj radi pribavljanja koristi Blanki Paurić u vidu zaposlenja, a to pravda time što je "optuženi u vrijeme provođenja konkursne procedure bio rukovodilac organa - ministar Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, te da je imao ovlaštenje da odlučuje o potrebi prijema namještenika, te je u tom smjeru i proveo zakonom propisanu proceduru, odnosno prvo interni oglas, a nakon toga javno oglašavanje, a sve prema odredbama članova od 20. do 26. Zakona o namještenicima FBiH ("Službene novine FBiH", broj 49/05)."

Činjenica je da se u optužnici nije ni osporavalo ovo svojstvo optuženog, tj. da je on bio rukovodilac organa - ministar Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, te da je imao ovlaštenje da odlučuje o potrebi prijema namještenika. Činjenica je da je procedura izbora namještenika samo formalno bila u skladu sa Zakonom o namještenicima FBiH, jer se iz navedenih činjenica vidi da je komisija donosila odluke koje su sumnjivog karaktera, a u cilju omogućavanja optuženom da prvo poništi interni oglas, a zatim i prvi javni konkurs, te da ponovi javni konkurs s izmijenjenim uslovima sve u cilju prijema na posao

Blanke Paurić, koja je sve to vrijeme i radila na tom radnom mjestu po osnovu ugovora o djelu.

Nije prihvatljivo ni objašnjenje suda da je "optuženi Ivica Ćurić kao ministar donio odluku kojom je prvo javno oglašavanje poništio, smatrajući da na takav način postupa po odluci drugostepenog organa" jer se iz dokaza vidi da je odluka o poništavanju prvog javnog oglašavanja donesena prije nego što je drugostepeni organ donio odluku da se postupak ponovi. Ukoliko bi ovo objašnjenje suda bilo prihvaćeno, ostaje otvoreno pitanje kako je moguće ponoviti postupak prema drugačijim uslovima. Naime, ako se donese odluka da se neki postupak ponovi, onda se taj postupak ponavlja prema istim uslovima prema kojima je vođen i prethodni postupak. Međutim, u ponovljenom postupku javnog oglašavanja izmijenjeni su uslovi za prijem radnika zbog izmjene Pravilnika, tako da je navedena konstatacija suda neprihvatljiva. Nadalje, sud ističe da je izmjena pravno valjana jer je za tu izmjenu optuženi dobio odobrenje Vlade, što je irelevantno u ovom slučaju jer se odobrenje Vlade odnosilo na izmjenu Pravilnika, a ne na izmjenu uslova u konkursu.

Na ponovljeni javni konkurs stiglo je 18 prijava, od kojih je 14 kandidata ispunjavalo uslove, a četiri nisu. Ovaj put Blanka Paurić je bila među onima koji ispunjavaju uslove i ministar je sa liste kandidata izabrao upravu nju. Tačno je ono što sud navodi u obrazloženju svoje odluke, a odnosi se na član 25 Zakona o državnim namještenicima prema kojem rukovodilac organa odlučuje o prijemu namještenika sa liste kandidata koji ispunjavaju sve uslove iz javnog oglasa, ali ne treba zanemariti činjenicu da su za vrijeme trajanja konkursne procedure, počevši od internog oglasa pa do drugog javnog konkursa, zaključena tri ugovora o djelu između Ministarstva kojeg je zastupao optuženi Ivica Ćurić i Blanke Paurić, sva tri ugovora sa trajanjem od po 60 dana, i to zbirno u periodu od 3. novembra 2014. godine zaključno sa 9. maja 2015. godine. Blanka Paurić primljena je u radni odnos počev od 12. maja 2015. godine, te je nakon probnog rada od tri mjeseca potvrđeno njeno postavljenje na navedeno radno mjesto.

Sve navedeno ukazuje na zaključak da je optuženi Ivica Ćurić izvršio krivično djelo zloupotreba službenog položaja i ovlaštenja.

Kao što je to sud naveo u obrazloženju presude, ovo krivično djelo može se počinuti sa tri alternativne radnje izvršenja, i to: "iskorišćavanjem svog službenog položaja ili ovlaštenja, prekoračenjem granica svoje službene ovlasti, neobavljanjem svoje službene dužnosti. **Međutim, sud zaboravlja da iskorištavanje službenog položaja ili ovlaštenja postoji kada službeno lice preduzima radnje koje su formalno u granicama njegovog ovlaštenja, ali su one protivpravne u materijalnom smislu, jer su suprotne interesima i zadacima službe. Tipičan primjer takvih zloupotreba službenog položaja predstavljaju zloupotrebe u vezi sa tzv. diskrecionim ovlaštenjima kada je službeno lice pri donošenju nekog akta ili rješavanju nekog slučaja ovlašteno da između više rješenja bira ono koje je najcjelishodnije. Ako službeno lice pri tome svoje rješenje zasniva na nekom svom ili tuđem interesu, ono zloupotrebljava svoje službeno ovlaštenje iako djeluje u okviru službene dužnosti.** Sve činjenice i okolnosti datog slučaja

ukazuju na zaključak da je optuženi iskoristio svoj službeni položaj i ovlaštenja u cilju omogućavanja Blanki Paurić da zasnuje radni odnos u Ministarstvu, te da je pored toga, poništavanjem internog oglasa i javnog konkursa nanio štetu licima koja su ispunjavala uslove za prijem u radni odnos.

Kada je u pitanju subjektivni odnos prema djelu, tj. postojanje umišljaja, on se dokazuje na osnovu objektivnih činjenica i okolnosti, koje u konkretnom slučaju ukazuju na zaključak da je optuženi bio svjestan djela koje čini i da je upravo radnjama koje je preduzimao imao za cilj da drugom licu pribavi korist, odnosno da Blanki Paurić omogući zasnivanje radnog odnosa, a da pri tome drugim licima nanese štetu.

Interesantno je da se tužilaštvo nije žalilo na odluku suda, iako je u završnom izlaganju optužba navela "da je dokazano počinjenje krivičnih djela koja se stavljaju na teret optuženim, te predložila da se isti oglase krivim i kazne u skladu sa zakonom".

Na kraju kvalitativne analize ove presude može se konstatovati da je ovom i sličnim presudama pravosudna zajednica u BiH "ozakonila nezakonito postupanje" u postupcima zapošljavanja u javnoj službi, a što je postalo svakodnevna pojava u organima i institucijama vlasti.

Analiza presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj: 71 0 K 158482 13 IX od 5. jula 2020. godine / Optuženi: Budimir Popović (B.P.)

Krivično djelo: Primanje mita

Predmet kvalitativne analize je presuda kojom je optuženi B.P., policijski službenik, **oslobođen optužbe za krivično djelo primanje mita iz člana 351. stav 2. Krivičnog zakona Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10).

Kvalitativna analiza ove presude je izvršena zbog činjenice da je između momenta podizanja optužnice i momenta donošenja presude prošlo skoro osam godina. Naime, konkretan slučaj povodom kojeg je donesena posmatrana presuda desio se 14. maja 2011. godine, a optužnica je podignuta 11. decembra 2012. godine. Međutim, prije podizanja optužnice, 5. oktobra 2012. godine donesena je naredba o obustavi istrage protiv optuženog na koju je izjavljena pritužba na naredbu o obustavi istrage, podnesena od MUP-a 2. novembra 2012. godine. Nakon toga glavni tužilac je naredbom od 16. novembra 2012. godine iz daljeg rada na ovom predmetu izuzeo tužioca koji je donio naredbu o obustavi istrage i predmet presignirao Odjeljenju za privredni kriminal, odnosno drugom tužiocu. Optužnica je potvrđena rješenjem sudije za prethodno saslušanje 21. februara 2013. godine, a na ročištu za izjašnjenje krivice 21. marta 2013. godine optuženi se izjasnio da nije kriv.

Glavni pretres se odvijao u nekoliko ročišta. Na ročištu održanom 6. decembra 2019. godine, sud nije prihvatio kao dokaz tužioca izvještaj o otkrivanju izvršio- ca krivičnog djela broj KU-565/11 od 16. maja 2011. jer isti nije dokaz prikupljao po odredbama ZKP-a. Na glavnom pretresu, održanom 12. februara 2020. godine, sud je izdvojio kao nezakonit dokaz priklopljeni spis ovog suda br. 71 O K 158482 11 Kpp u kojem se nalazi 100 eura ser. broja U 29023286216 deponovanih 11. decembra 2012. godine u KDP ovog suda pod br. 174/12, te novčanicu od 100 eura ser. broja Y29023286216 u fotokopiji, budući da ovaj dokaz nije prikupljen saglasno čl. 129. ZKP. Glavni pretres zakazan za 1. jul 2020. godine je odgođen i zakazan za 6. jula 2020. godine, iz razloga što branilac optuženog nije pristupio, a u spis je dostavio podnesak u kome traži odgodu ročišta. Glavni pretres je održan 6. jula 2020. godine, na kojem je sudija objavio da će 8. jula 2020. godine objaviti presudu.

U presudi se navodi da se optuženi:

“Na osnovu člana 298. stav 1. tačka v) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske” br. 53/12, 91/17 i 66/18)

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

Da je:

Dana 14. 5.2011. godine u Banjaluci, kao službeno lice - policajac u PS Banjaluka-Centar, u vremenskom periodu između 17.30 časova i 18.30 časova, u službenom policijskom vozilu od lica M.N. iz D. tražio 100 eura, kako bi izdejstvovao da lice M.N. ne bude prijavljeno za krivično djelo, koje je navodno počinio, a potom je dana 15. 5.2011. godine i 16. 5.2011. godine kontaktirao putem telefona M.N. oko njegovog dolaska u Banjaluku, da bi 16. 5.2011. godine oko 16.15 časova, kada je M.N. došao u Banjaluku, sastao se sa istim ispred tržnog centra “Merktor” i od istog uzeo traženu novčanicu od 100 eura serijskog broja 329023286216, nakon čega je lišen slobode od strane policijskih službenika Jedinice za posebne istrage.

Dakle, kao službeno lice je zahtijevao korist da u okviru svog ovlaštenja ne izvrši radnju koju bi mogao izvršiti, čime bi počinio krivično djelo primanje mita iz člana 351. stav 2. Krivičnog zakona Republike Srpske.

KOMENTAR:

Iz podataka koji su navedeni u presudi vidljivo je da je optuženi policajac, da je od konkretnog događaja pa do donošenja presude prošlo skoro osam godina (dakle, veliki protek vremena koji nema svoje opravdanje u nekim objektivnim činjenicama, npr. nedostupnost optuženog i sl., osim što stvara sumnju u zakonitost postupanja pravosudnih organa;) da su u vrijeme donošenja ove presude protiv optuženog kod istog suda bila u toku još dva krivična postupka zbog krivičnog djela povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 359. stav 1. KZ RS i zbog krivičnog djela nasilje u porodici

iz člana 208. stav 1. KZ RS, te da sud nije naveo dokaze na osnovu kojih je donio odluku kao u izreci presude.

U obrazloženju presude se navode sve radnje koje su preduzimane od strane stranaka u postupku, kao i dokazi koji su izvedeni na glavnom pretresu. Iz tih podataka je vidljivo da su u konkretnom slučaju korištene posebne istražne radnje i to: tajno praćenje i tehničko snimanje lica, transportnih sredstava i predmeta; prikriiveni tražilac i informator; simulovani i kontrolisani otkup predmeta i simulovano davanje potkupnine. **Korištenje posebnih istražnih radnji, prema našem mišljenju, je u otkrivanju koruptivnih krivičnih djela često i jedini mogući način prikupljanja dokaza o izvršenom djelu i učiniocu, jer su ova djela najčešće obavijena velom tajnosti i konspirativnosti svih učesnika.**

Međutim, u konkretnom slučaju sud je utvrdio da posebne istražne radnje koje su provedene nisu bile provedene u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postuku (ZKP), te da su dokazi prikupljeni ovim radnjama nezakoniti dokazi na kojima se ne može zasnivati presuda. Upravo zbog značaja navedenih radnji za vođenje krivičnih postupaka u slučajevima korupcionih krivičnih djela, u nastavku kvalitativne analize ćemo prikazati naredbu suda za izvođenje posebnih istražnih radnji i stav suda, kako bismo na taj način uticali na nosioce pravosudnih funkcija da prilikom preduzimanja istih budu maksimalno profesionalni i odgovorni te da svojim lošim rješenjima ne onemoguće kažnjavanje učinioca krivičnih djela.

Iz obrazloženja presude:

“Nakon toga ovaj sud je po zahtjevu MVP PC, Uprave kriminalističke policije, Jedinice za posebne istrage br. 02/1-5044/11 od 16. 5.2011. godine donio naredbu o pretresanju broj 71 O K 118331 11 Kpp od 16. 5.2011. godine u kojoj je navedeno da je radi obezbjeđenja dokaza iz krivičnog djela zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja iz člana 347 stav 3. KZ PC naređeno sljedeće:

- 1. Izvršenje pretresa lica, vozila, kao i drugih pokretnih stvari u vlasništvu NN lica koje se preziva Popović, koje je zaposleno kao policajac u PC Banjaluka 1, a koje je 14. 5.2011. godine radilo dnevnu smjenu, kao i NN lica koje je zaposleno kao policajac u PC Banjaluka 1, a koje je 14. 5.2011. godine, radilo dnevnu smjenu.*
- 2. Privremeno oduzimanje predmeta radi obezbjeđenja dokaza, a koji se mogu dovesti u vezu sa izvršenjem iz gore navedenog djela. Prilikom pretresa oduzeti mobilne telefone i SIM kartice.*
- 3. Pretres i oduzimanje predmeta će izvršiti ovlašćena službena lica MUP RS Jedinica za posebne istrage.*
- 4. Izvršiocima naredbe mogu ući i bez prethodne najave u prostorije gdje treba izvršiti pretres.*
- 7. Osumnjičeni ima pravo obavijestiti branioca, ali se naredba može provesti i bez prisustva branioca, s obzirom na okolnosti hitnosti postupanja.*
- 8. Naredba će se izvršiti u bilo koje vrijeme, u zakonom propisanom roku, bez prethodne najave u skladu sa zakonom.*
- 9. Nakon proteka roka izvršiocima naredbe su dužni sudiji za prethodni postupak dostaviti*

izvještaj o izvršenom pretresu, oduzete predmete, i potvrdu o oduzimanju predmeta.”

U vezi sa posebnim istražnim radnjama u obrazloženju presude se dalje navodi:

“Pored ove naredbe, ovaj sud je po prijedlogu Okružnog tužilaštva Banjaluka br. OT 253/11 od 16. 5.2011. godine donio naredbu o primjeni posebnih istražnih radnji Osnovnog suda Banjaluka broj 71 0 K 118334 11 Kpp od 16. 5.2011. godine kojom je naređeno sljedeće:

“Naređuje se ovlaštenim službenim licima VKP, JPI i Odjeljenja za posebne operativne poslove MUP-a RS, da radi pribavljanja dokaza o izvršenju krivičnog djela zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja iz člana 347. stav 3. u vezi sa krivičnim djelom primanje mita iz člana 351. stav 1. KZ RS, izvrše posebne istražne radnje nad licima:

1. lice koje se preziva Popović, zaposleno kao policajac u PS Banjaluka 1, koje je 14. 5.2011. godine radilo dnevnu smjenu
2. NN lica koje je zaposleno kao policajac u PS Banjaluka 1, a koje je 14. 5.2011. godine radilo dnevnu smjenu sa licem navedenim pod brojem 1.

Potrebno je da ovlaštena službena lica UKP, JPI i Odjeljenja za posebne operativne poslove MUP-a RS, izvrše tajno praćenje i tehničko snimanje lica, transportnih sredstava i predmeta, korištenje prikrivenih tražilica i informatora, simulovani i kontrolisani potkup predmeta i simulovano davanje potkupnine.

Izvještaj o izvršenim posebnim istražnim radnjama dostaviti po okončanju radnji sudiji za prethodni postupak”.

U vezi sa ovom naredbom sud navodi sljedeće:

“Međutim, ovaj sud smatra da naredba ovog suda 71 0 K 118334 11 Kpp od 16.05.2011. godine za primjenu posebnih istražnih radnji nije dovoljno obrazložena, u smislu da nije dovoljno obrazloženo postojanje osnova sumnje da je optuženi učestvovao u izvršenju krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, zatim nisu navedeni razlozi za preduzimanje posebne istražne radnje, odnosno da nije moguće na drugi način pribaviti dokaze ili je njihovo pribavljanje povezano s nesrazmjernim teškoćama, kao što nema dovoljno podataka o licu prema kome se preduzima radnja, iako se radilo o policijskom službeniku koji je kolega svih saslušanih svjedoka. Isto tako nije ovom naredbom suda dovoljno konkretizovana posebna istražna radnja, u ovom slučaju više njih čije se određivanje tražilo i odredilo, kao što se nije odredio ni način njenog izvođenja budući da je samo naveden zakonski termin posebnih istražnih radnji iz čl. 234, st. 2. tačka g), d) i đ) ZKP, tj. tajno praćenje i tehničko snimanje lica, transportnih sredstava i predmeta, korištenje prikrivenih istražilaca i informatora, te simulovani i kontrolisani otkup predmeta i simulovano davanje potkupnine, a što je isto tako važno nije određen obim i trajanje svake od ove posebne istražne radnje.

Prema tome, ova sudska naredba na osnovu kojih su prikupljeni ključni dokazi optužbe nije u skladu sa odredbom čl. 236. st. 1. 3KP.”

Sud dalje navodi:

“Značajno je navesti da se zakonskim odredbama ne određuje način provođenja posebnih istražnih radnji, već samo uslovi za njihovo provođenje, ali iz odredaba zakona vidljivo je da uloga sudije za prethodni postupak nije ograničena samo na davanje naredbe, već on ima i određenu kontrolnu ulogu, prema kojoj sudija za prethodni postupak na osnovu pisanog izvještaja tužioca provjerava je li postupljeno po njegovoj naredbi, jer su nakon realizacije posebne istražne radnje na osnovu naredbe, policijski organi dužni predati tužiocu, a ovaj sudiji za prethodni postupak sve materijale (npr. snimke, izvještaje, predmete) koji su rezultat preduzimanja posebnih istražnih radnji, kako bi se isti deponovali u sudu, što u ovom slučaju nije učinjeno, nego je sudiji za prethodni postupak samo predat pismeni izvještaj tužioca pod br. T13 0 KT 00064404 11 od 12.12.2011. godine o preduzetim posebnim istražnim radnjama, što je utvrđeno na osnovu uvida u spis ovog suda br. 71 0 K 118334 II Kpp koji je priklopljen po prijedlogu odbrane.....

.....U ovom slučaju, nije bilo određeno trajanje i obim posebnih istražnih radnji u naredbi suda, niti je sudija nakon pismenog izvještaja tužioca od 12.12.2011. godine donio akt kojim se obustavlja posebna istražna radnja kako to propisuje odredba čl. 236. st. 5. ZKP. Iz razloga tajnosti i efikasnosti, naredba sudije za prethodni postupak kojom se odobrava izvršenje posebne istražne radnje, kao i prijedlog tužioca čuvaju se u posebnom omotu, što propisuje član 236. stav 4. ZKP, međutim ni ovo u konkretnom slučaju nije učinjeno, nego je spis za posebnu istražnu radnju bio redovnog broja i omota, kao svaki KPP broj predmeta.”

Odredba člana 236 ZKP glasi:

“Nadležnost za određivanje i trajanje istražnih radnji

Član 236

(1) Istražne radnje iz člana 234. stav 2. ovog zakona određuje naredbom sudija za prethodni postupak, na obrazloženi prijedlog tužioca, koji sadrži: podatke o licu protiv koga se radnja preduzima, osnove sumnje iz člana 234. st. 1. ili 3. ovog zakona, razloge za njeno preduzimanje i ostale bitne okolnosti koje zahtijevaju preduzimanje radnji, navođenje radnje koja se zahtijeva i način njenog izvođenja, obim i trajanje radnje. Naredba sadrži iste podatke kao i prijedlog tužioca, kao i utvrđivanje trajanja naređene radnje.

(2) Izuzetno, ako se pisana naredba ne može dobiti na vrijeme i ako postoji opasnost od odgađanja, može se početi sa izvršavanjem istražne radnje iz člana 234. ovog zakona i na osnovu usmene naredbe sudije za prethodni postupak. Pisani nalog sudije za prethodni postupak mora biti pribavljen u roku od 24 časa od izdavanja usmene naredbe.

(3) Istražne radnje iz člana 234. stav 2. t. a), b), v), g) i e) ovog zakona mogu trajati najduže do mjesec dana, a ako one daju rezultate i postoji razlog da se nastavi sa njihovim sprovođenjem radi prikupljanja dokaza mogu se, na obrazložen prijedlog tužioca, produžiti za još mjesec dana, s tim da mjere iz člana 234. stav 2. t. a), b), v), g) i e) ovog zakona mogu trajati ukupno najduže šest mjeseci. Zaht-

jev za radnju iz člana 234. stav 2. tačka đ) ovog zakona može se odnositi samo na jednokratni akt, a zahtjev za svaku narednu radnju protiv istog lica mora sadržavati razloge koji opravdavaju njenu upotrebu.

(4) Naredba sudije za prethodni postupak, kao i prijedlog tužioca iz stava 1. ovog člana čuvaju se u posebnom omotu. Tužilac i sudija za prethodni postupak će sastavljanjem ili prepisom zapisnika bez navođenja ličnih podataka prikrivenog istražioca i informatora ili na drugi odgovarajući način spriječiti da neovlašćena lica, osumnjičeni i njegov branilac otkriju identitet prikrivenog istražioca i informatora.

(5) Sudija za prethodni postupak mora pisanim nalogom, bez odgađanja, obustaviti izvršenje preduzetih radnji ako su prestali razlozi zbog kojih su radnje bile određene.

(6) Naredbu iz stava 1. ovog člana izvršava policijski organ. Preduzeća koja vrše prenos informacija dužna su da tužiocu i policijskim organima omogućе sprovođenje radnji iz člana 234. stav 2. tačka a) ovog zakona.“

Ako uporedimo relevantnu odredbu ZKP-a s navodima suda u obrazloženju presude dolazimo do zaključka da prvostepeni sud, na osnovu ovako utvrđenih činjenica, nije mogao donijeti drugačiju presudu. Ono što je zabrinjavajuće, a što proizlazi iz ove presude, jeste da u primjeni posebnih istražnih radnji, čiji značaj u otkrivanju i dokazivanju koruptivnih krivičnih djela smo već naglasili, postoje ovakve “profesionalne greške” ili “profesionalni nemar” predstavnika pravosudne zajednice. Nejasno je kako sud, pored izričite odredbe ZKP-a o radnjama koje se moraju poduzeti u vezi s posebnim istražnim radnjama, propusti da ih preduzme. Ovakvo očito nepostupanje po odredbama Zakona o krivičnom postupku u ovako osjetljivim predmetima kod javnosti stvara osjećaj nepovjerenja u pravosudni sistem i budi sumnju u zakonitost i nepristrasnost postupanje istih.

Na posmatranu presudu izjavljena je žalba od strane Okružnog javnog tužilaštva Banja Luka 20. avgusta 2020. godine, koja je odbijena kao neosnovana, a posmatrana presuda potvrđena od strane Okružnog suda Banja Luka 12. februara 2021. godine, od kojeg dana je ista i pravosnažna.

Analiza presude broj: 17 0 K 089010 18 Kps Općinskog suda u Bihaću od 23. aprila 2018. godine / optuženi: Naser Memčaj (N.M.)

Krivično djelo: Davanje dara ili drugih oblika koristi

Predmet kvalitativne analize je pravosnažna presuda kojom je optuženi N.M. na temelju **zaključenog sporazuma o priznanju krivice** proglašen krivim zbog krivičnog djela - davanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st.2. KZ FBiH i istom je izrečena uslovna osuda kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca koja se neće izvršiti pod uslovom da optuženi u roku od 1 (jedne) godine od dana pravosnažnosti presude (vrijeme provjeravanja) ne učini novo krivično djelo.

U vezi s posmatranim slučajem treba reći da je optužnicom Kantonalnog tužilaštva USK Bihać broj: T01 KTK 0029959 17 od 26.1.2018. godine, optuženom A.M. stavljeno na teret da je počinio krivično djelo - primanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 380. st.2. KZ FBiH, a N.M. je stavljeno na teret da je počinio krivično djelo - davanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st.2. KZ FBiH. Nakon potvrđivanja optužnice i zakazivanja ročišta radi izjašnjenja o krivici optuženih, sudu je dostavljen sporazum o priznanju krivice koji je sačinjen 30. marta 2018. godine između optuženog N.M. i Kantonalnog tužilaštva. A.M. se na ročištu radi izjašnjenja krivice izjasnio da nije kriv pa je postupak u odnosu na njega razdvojen.

Na ročištu koje je održano 23. aprila 2018. godine sud je preispitao sporazum o priznanju krivice koji je sklopljen između optuženog N.M. i tužilaštva za krivično djelo - davanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st.2. KZ FBiH, kojim je predložena uslovna osuda s utvrđenom kaznom zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca i vremenom provjeranja od jedne godine.

Sud je utvrdio da je sporazum sklopljen u skladu s odredbama ZKP-a te da je tužilaštvo pružilo dovoljno dokaza o krivici optuženog te je donio presudu kojom je optuženi N.M. proglašen kriv što je:

“U vremenskom periodu od jula 2014. godine do januara 2015. godine u B....., kao odgovorna osoba pekare V..... – osnivač i prokurist društva, s ciljem da službenoj osobi Kantonalne uprave za inspeksijske poslove USK pribavi korist u vidu davanja dara za vršenje službenih radnji iz okvira službene funkcije, A.M. kao kantonalnom inspektoru rada za radne odnose Kantonalne uprave za inspeksijske poslove USK dao dar u vidu 40-50 betonskih stubova za vočnjak za službene radnje provođenja inspeksijskog nadzora u subjektu nadzora d.o.o. V..... o kojim službenim radnjama je sačinjen zapisnik o inspeksijskom nadzoru br. UP-1-17-34-07367/14-1016-001 od 21.7.2014. godine i zapisnik o inspeksijskom nadzoru br UP-1-17-34-00599/145-1016-001 od 21.1.2015. godine, a koje službene radnje je kantonalni inspektor A.M. morao učiniti i bez primanja bilo kakvog dara ili koristi u smislu čl. 15. tačka 4.2. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Kantonalne uprave za inspeksijske poslove br. 17-05-0642/12-1036-004 od 19.6.2012. godine, na način da je prethodno platio izradu ovih stubova M.M.. zaposle-

niku pekare V... a potom usmeno naložio i platio M.M. i A.B. iz B..... da u naselje K... u B.... na nekretnine k.č....., imanje u vlasništvu A.M., dovezu i A.M. na njegovom voćnjaku postave navedene betonske stubove za voćnjak.

Dakle, službenoj osobi u FBiH dao dar ili drugi oblik koristi da u okviru svoje funkcije učini što bi morao učiniti.

Čime je počinio krivično djelo - davanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st.2. KZ FBiH.

Sud je izrekao sankciju koja je dogovorena sporazumom o priznanju krivice, odnosno uslovnu osudu kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca i vrijeme provjeravanja u trajanju do jedne godine.

U obrazloženju presude se navodi: "Razmatrajući vrstu i visinu krivično-pravne sankcije predviđene zaključenim sporazumom, sud je cijenio sve okolnosti koje su od uticaja pri izboru vrste i visine krivično-pravne sankcije, pa je od otežavajućih okolnosti sud uzeo u obzir stepen odgovornosti počinitelja - umišljaj, dok je od olakšavajućih okolnosti sud uzeo u obzir priznanje počinjenog krivičnog djela od strane optuženog, lične prilike optuženog, da je optuženi porodična osoba i otac troje djece te da ranije nije osuđivan.

Sud je opravdanog stanovišta da je izrečena krivično-pravna sankcija prilagođena ličnosti počinitelja (individualizacija kazne), te da će se izrečenom uslovnom osudom kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca koja se neće izvršiti pod uslovom da u roku od 1 (jedne) godine od dana pravosnažnosti presude (vrijeme provjeravanja) ne učini novo krivično djelo, postići svrha osude, prije svega specijalna, ali i generalna prevencija."

KOMENTAR:

Kvalitativnom analizom presude dolazi se do zaključka da je sud prihvatio sporazum o priznanju krivice i na osnovu istog izrekao optuženom N.M. uslovnu osudu koja predstavlja posebnu vrstu alternativne krivične sankcije, tj. mjeru upozorenja koja je usmjerena prvenstveno na specijalnu prevenciju i pri čijem izricanju se posebno uzima u obzir ličnost učinioca, njegov raniji život, njegovo ponašanje poslije učinjenog krivičnog djela, stepen krivice i druge okolnosti pod kojima je krivično djelo učinjeno.

S tim u vezi, u presudi se ističe: "Sud je opravdanog stanovišta da je izrečena krivično-pravna sankcija prilagođena ličnosti počinitelja (individualizacija kazne), te da će se izrečenom uslovnom osudom kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od 3 (tri) mjeseca koja se neće izvršiti pod uslovom da u roku od 1 (jedne) godine od dana pravosnažnosti presude (vrijeme provjeravanja) ne učini novo krivično djelo, postići svrha osude, prije svega specijalna, ali i generalna prevencija."

Međutim, sud neopravdano zanemaruje činjenicu da se u konkretnom sluča-

ju radi o koruptivnom krivičnom djelu koje je u našem društvu postalo skoro "uobičajena pojava" ili "pravilo ponašanja u ophođenju sa službenim ili odgovornim licima". Ako takav karakter ovog djela dovedemo u vezu sa svrhom kažnjavanja, kako je ona propisana Krivičnim zakonom, ne možemo a da ne primijetimo da se ovakvom krivičnom sankcijom ne postižu ciljevi koji su zakonom proklamovani. Tu na prvom mjestu mislimo na ciljeve generalne prevencije, a onda i na zahtjev da se izrečenom kaznom utiče "na svijest građana o pogibelnosti krivičnih djela i o pravednosti kažnjavanja učinitelja (čl. 42. KZ F BiH)." Izricanjem uslovne osude za ovo krivično djelo, prema našem mišljenju, ne šalje se adekvatna poruka građanima BiH, pogotovo ne u trenutku kad je korupcija ušla u sve pore našeg društva. Kaznena politika sudova za koruptivna krivična djela je suviše blaga, a obrazloženja izrečenih krivičnih sankcija su paušalna, uopštena, bez detaljnog obrazlaganja u čemu se sastoji olakšavajući ili otežavajući karakter neke okolnosti. Takav slučaj imamo i u ovoj presudi.

Naime, u konkretnom slučaju sud samo navodi da je "od olakšavajućih okolnosti uzeo u obzir priznanje počinjenog krivičnog djela od strane optuženog, lične prilike optuženog, da je optuženi porodična osoba i otac troje djece te da ranije nije osuđivan". Pri tome, nema obrazloženja zašto sud uzima lične prilike učinioca, tj. okolnost da je optuženi porodična osoba i otac troje djece, kao olakšavajuće u konkretnom krivičnom djelu. Pored toga, ranija neosuđivanost se redovno kod svih krivičnih djela uzima kao olakšavajuća okolnost, iako bi, prema našem mišljenju, to trebalo da bude uobičajena karakteristika društveno prilagođenog čovjeka.

U obrazloženju se navodi da je "od otežavajućih okolnosti sud uzeo u obzir stepen odgovornosti počinitelja - umišljaj", bez dodatnog objašnjenja ove okolnosti i njenog uticaja na izbor vrste i visine krivične sankcije. Naime, stepen odgovornosti ili kako to zakonodavac navodi "stepen krivice" (čl. 49 - Opšta pravila o odmjerenju kazne - KZ FBiH) obuhvata uračunljivost i vinost učinioca, a vinost se manifestuje kroz njegove posebne oblike, umišljaj i nehat. S obzirom na to da se u biću jednog krivičnog djela, odnosno jednog oblika krivičnog djela (kao što je to slučaj ovdje), navodi samo jedan oblik vinosti, tj. ili umišljaj ili nehat, tada se u postupku odmjerenja kazne mogu uzimati u obzir njihovi posebni oblici, tj. direktni ili eventualni umišljaj, odnosno svjesni ili nesvjesni nehat. Zakonodavac prilikom definisanja nekog krivičnog djela ne određuje oblik umišljaja, odnosno nehata, što znači da se djelo može izvršiti sa oba oblika umišljaja ili nehata i tada se najčešće kao otežavajuća okolnost uzima direktni umišljaj, a kao olakšavajuća eventualni umišljaj. Međutim, postoje i takva krivična djela koja po svojoj prirodi ukazuju da učinilac može postupati samo sa jednim oblikom umišljaja, direktnim ili eventualnim.

Pažljivom analizom odredbe člana 381. stav 2. KZ FBiH koja glasi: "ko službenoj ili odgovornoj osobi u Federaciji, uključujući i stranu službenu osobu ili arbitra ili sudiju porotnika, učini ili obeća dar ili kakvu drugu korist, da u okviru svoje funkcije učini što bi morala učiniti ili da ne učini što ne bi smjela učiniti, ili ko posreduje pri ovakvom podmićivanju službene ili odgovorne osobe, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine", proizlazi da se ovo krivično djelo može izvršiti samo direk-

tnim umišljajem.

Međutim, u konkretnom slučaju sud kao otežavajuću okolnost navodi samo umišljaj, što je pogrešno tumačenje odredbe čl. 49 KZ FBiH, jer je umišljaj konstitutivni elemenat ovog krivičnog djela bez kojeg ovo djelo ne postoji. Krivični zakonik Republike Srpske u članu 52. izričito navodi: *“Okolnost koja je obilježje krivičnog djela ne može se uzeti u obzir i kao otežavajuća, odnosno olakšavajuća okolnost, izuzev ako prelazi mjeru koja je potrebna za postojanje krivičnog djela ili određenog oblika krivičnog djela ili ako postoje dvije ili više ovakvih okolnosti, a samo jedna je dovoljna za postojanje težeg, odnosno lakšeg oblika krivičnog djela.”* Iako ovakvu odredbu nema KZ FBiH, ovaj stav je prihvaćen od strane sudske prakse. Čak da je sud naveo da je u pitanju direktni umišljaj kao teži oblik umišljaja, takvo stanovište ne bi bilo prihvatljivo jer se, kako smo to već rekli, ovaj oblik djela može izvršiti samo direktnim umišljajem.

Krivično djelo davanje dara i drugih oblika koristi je funkcionalno povezano s krivičnim djelom primanje dara i drugih oblika koristi. U suštini ovo djelo predstavlja navođenje službenog ili odgovornog lica na povredu zakonitog vršenja službe. Za razliku od krivičnog djela primanje dara i drugih oblika koristi, koje predstavlja pravo službeničko krivično djelo jer ga mogu izvršiti samo službena ili odgovorna lica, krivično djelo davanja dara i drugih oblika koristi čine lica koja nemaju svojstvo službenog lica. Stoga se ovim djelom služba ugrožava spolja, a ne iznutra kao što se to čini krivičnim djelom primanje dara ili drugih oblika koristi.

U stavu 2. predviđeno je tzv. *nepраво aktivno podmićivanje* i ono se sastoji u činjenju ili obećanju dara (poklona) ili kakve druge koristi službenom ili odgovornom licu da u okviru svog ovlašćenja izvrši radnju koju bi moralo ili moglo izvršiti ili da ne izvrši radnju koju ne bi smjelo izvršiti. Dakle, u pitanju je koruptivno ponašanje koje je kažnjivo u svim savremenim krivičnim zakonima. Ne postoji jedinstvena definicija korupcije, a prema nekim mišljenjima, ovim pojmom se označava odnos najmanje dva lica u kojem oni nedopuštenim i zabranjenim postupanjem, kršeći pravne i moralne norme, povređuju javni interes i uzrokuju destrukciju povjerenja u funkcionisanje pravne države i njenih organa. Bez obzira na način njenog definisanja, korupcija je u svakom slučaju generički pojam za niz korupcionih krivičnih djela u današnjim krivičnim zakonodavstvima. Primanje mita, odnosno primanje dara ili drugih oblika koristi predstavlja osnovno krivično djelo iz seta korupcionih delikata. U posmatranom slučaju, postoji priznanje izvršioca krivičnog djela davanje dara ili drugih oblika koristi i negiranje krivice, odnosno izvršenja krivičnog djela primanje dara ili drugih oblika koristi od strane lica A.M. koje je prema priznanju N.M. primilo dar. U nastavku ove kvalitativne analize prikazaćemo presudu kojom je utvrđena odgovornost A.M. za krivično djelo primanje dara ili drugih oblika koristi.

Analiza presude broj: 17 0 K 089010 18 K od 8. juna 2021. godine Općinskog suda u Bihaću / Optuženi: Amemar Muratagić (A.M.)

Krivično djelo: Primanje dara ili drugih oblika koristi

Predmet kvalitativne analize je pravosnažna presuda kojom je optuženi A.M. proglašen krivim što je:

“U vremenskom periodu od jula 2014. godine do januara 2015. godine u B..., kao službena osoba Kantonalne uprave za inspeksijske poslove USK - kantonalni inspektor rada za radne odnose, s ciljem da kroz vršenje svoje službene funkcije pribavi sebi protivpravnu imovinsku korist, od N.M. odgovorne osobe pekare V..... primio dar u vidu 40-50 betonskih stubova za voćnjak za službene radnje provođenja inspeksijskog nadzora u subjektu nadzora d.o.o. V..... o kojim službenim radnjama je sačinio zapisnik o inspeksijskom nadzoru br. UP-1-17-34-07367/14-1016-001 od 21.7.2014. godine i zapisnik o inspeksijskom nadzoru br UP-1-17-34-00599/145-1016-001 od 21.1.2015. godine a koje službene radnje je morao učiniti bez primanja bilo kakvog dara ili koristi u smislu čl. 15. tačka 4.2. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Kantonalne uprave za inspeksijske poslove USK br. 17-05-0642/12-1036-004 od 19.6.2012. godine, na način da je ove stubove po nalogu N.M. izradio M.M. zaposlenik pekare V..... kojem je tu uslugu platio M.N., a koje stubove su potom po usmenom nalogu N.M. u B.... u naselje K..... na nekretnine k.č., imanje u vlasništvu A.M., dovezli i A.M. na njegovom voćnjaku postavili M.M. i A.B. iz B..... K.....

Dakle, kao službena osoba u FBiH primio dar ili drugu korist da u okviru svoje funkcije učini što bi morao učiniti.

Čime je počinio krivično djelo primanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 380. st. 2. Krivičnog zakona FBiH, pa sud na osnovu istog zakonskog propisa, a uz primjenu odredaba čl. 59. i 62. Krivičnog zakona FBiH optuženom izriče

USLOVNU OSUDU

Optuženom A.M. utvrđuje se kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci koja se neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od 2 (dvije) godine od pravosnažnosti presude ne počini novo krivično djelo.”

Optužnica u ovom konkretnom slučaju je podignuta 26. januara 2018. godine i potvrđena 9. februara 2018. godine, a presuda je donesena 8. juna 2021. godine. Na glavnom pretresu (održano je nekoliko ročišta, ali se iz presude ne vide datumi održavanja) saslušano je 13 svjedoka optužbe i pet svjedoka odbrane, te optuženi u svojstvu svjedoka, i izvršen uvid u materijalne dokaze (akte o unutrašnjoj organizaciji Kantonalne uprave za inspeksijske poslove i zapisnike o uviđaju, zapisnike o prepoznavanju predmeta, zapisnike o izvršenom inspeksijskom nadzoru).

U obrazloženju presude se navodi:

"Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona Bihać podiglo je optužnicu pod brojem TOI KTK 0029959 17 od 26. 1.2018. godine protiv optuženog A.M. zbog krivičnog djela primanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 380. st. 2. Krivičnog zakona FBiH, a N.M. iz B..... K.... stavljen je na teret da je počinio krivično djelo - davanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 381. st. 2. Krivičnog zakona FBiH.

Optužnica je potvrđena dana 9. 2.2018. godine i zakazano je izjašnjenje o krivici gdje se optuženi A.M. izjasnio da nije kriv, pa je zakazan glavni pretres, dok je postupak u odnosu na optuženog N.M. zasebno dovršen.

Na glavnom pretresu kantonalni tužilac je izjavio da rezultate pretresa na imanju optuženog, gdje su pronađeni identifikovani opisani stubovi kao primljeni dar, će dovesti u vezu sa neposrednim očevicima svjedocima koji su te stubove postavili kao i nizom drugih svjedoka koji će potvrditi upravo ono što jasno i nedvosmisleno stoji u činjeničnom supstratu, a to je da je M.M. po nalogu svoga šefa N.M. izradio ove stubove i dostavio optuženom na njegovo imanje, a svjedoci će prezentovati da sve to stoji u direktnoj vezi sa službenim svojstvom i službenim radnjama optuženog.

Branilac optuženog je u toku postupka izjavio da u činjeničnom supstratu optužnice se optuženom stavlja na teret da je primio na dar 40 do 50 betonskih stubova kako bi učinio u okviru svoje službe nešto što je morao učiniti, a to su sastavljanje zapisnika o inspekcijskom nadzoru kako su i taksativno navedeni u samoj optužnici od 21. 7.2014. godine i 21. 1.2015. godine. Ono što je očito nejasno kontradiktornost prvog i drugog dijela činjeničnog supstrata optužnice u kojem stoji da je on na dar primio 40 do 50 betonskih stubova kako bi sačinio ove zapisnike. Ove zapisnike, što će odbrana u toku postupka i nesporno dokazati, on je sačinio u okviru svoje službe bez obzira na to da li je nešto primio na dar ili nije. Ovdje se ne radi uopšte o onome kako to tužilaštvo navodi da je on nešto primio na dar. Naime optuženi i sad već osuđeni N.M. koji je istom optužnicom bio obuhvaćen i nakon potvrđivanja optužnice priznao krivično djelo i da su bili dugogodišnji prijatelji.

U završnoj riječi branilac optuženog navodi da ono što čini biće ovog krivičnog djela, a na osnovu izvedenih dokaza od strane tužilaštva, da mu je i dalje nejasno šta je to optuženi zahtijevao od druge osobe, kakvu je korist zahtijevao za sebe ili drugu osobu, a da u okviru svoga ovlašćenja, tj. u okviru posla kojeg je obavljao u periodu od jula 2014. do januara 2015. godine kao inkrimiranog perioda u optužnici učini što bi morao učiniti ili da ne učini što ne bi smio učiniti. Kojim to dokazom je tužilaštvo dokazalo da je optuženi u konkretnom slučaju, od M.N., zahtijevao dar ili primio dar od iste osobe, a da u okviru svoga posla učini što bi morao učiniti ili da ne učini što ne bi smio učiniti. Što M.A. u okviru svoga posla nije učinio u odnosu prema M.

Nakon provedenog dokaznog postupka nije jasno, šta je to u predmetnim zapisnicima navedeno, a da nije trebalo biti navedeno, odnosno šta je to napisano što ne odgovara utvrđenom u inspekcijskom nadzoru i na kraju, isto tako je nejasno kakve veze imaju predmetni zapisnici sa betonskim stubovima i da li se uopšte i na koji način mogu dovesti u vezu sa predmetnim stubovima koji su postavljeni na parceli optuženog M."

U presudi se navode iskazi svih svjedoka, a u vezi s tim u presudi se navodi:

"Sud je cijenio iskaze svjedoka odbrane koji su, između ostalog, saslušani i na okolnosti kakav je optuženi u radu, ponašanju, kakav je prema kolegama, te prihvatio navode svjedoka koji su izjavili da je optuženi bio ažuran, aktivan, da na njegov rad nije bilo pritužbi i sl.

Takođe, sud je prihvatio i činjenicu koju su svjedoci odbrane saglasno izjavili, a to je da im nije bio poznat privatni odnos između vlasnika pekare "V" i A.M.

Upravo optuženi u svom iskazu navodi da niko nije znao da je s N. prijatelj, da je N. dolazio pozvan, a nepozvan je došao dva puta i tad je optuženom bilo baš krivo, porodica mu je bila tu.

Iz ovakvog iskaza se zaključuje da optuženi nije upoznao radne kolege i porodicu sa svojim druženjem sa N., koji o tome nisu imali saznanja. Iz prirode ovakvog druženja za koje nisu znale radne kolege optuženog, proizlazi postojanje razloga, odnosno cilja zbog kojeg je ovakvo druženje imalo skriveni karakter.

Da je optuženi počinio krivično djelo na način, u vrijeme i mjesto navedeno u izreci presude sud je utvrdio na osnovu sljedećeg:

Nesporno je da je optuženi u periodu od jula 2014. godine do januara 2015. godine u B., vršio poslove službene osobe Kantonalne uprave za inspekcijske poslove USK - kantonalni inspektor rada za radne odnose. Ovu činjenicu optuženi potvrđuje u svom iskazu navodeći da u Kantonalnoj upravi za inspekcijske poslove radi od 2005. godine kao inspektor za rad i radne odnose.

Nesporno je da je po nalogu N.M. M.M., zaposlenik pekare "V....", izradio predmetne betonske stubove, kojem je tu uslugu platio M.N., a koje stubove su potom po usmenom nalogu N.M. dovezli u B. u naselje K...., M.M. i A.B. iz B. K., na nekretnine k.č..... imanje u vlasništvu A.M.

Ove činjenice potvrđuje svjedok B.A. koji u svom iskazu navodi da je u K..... taj jedan dan radio 4-5 sati, 5-6 stubova usadio i betonirao, to je sve bilo što je radio. M.M. iz K..... ga je angažirao, s njim je došao, to uradio i otišao, 5-6 sati najviše da je bio u K..... Te stubove je izradio M.M. koji mu je objašnjavao da je N. M. V. mu platio taj posao, V. drži pekaru. Betonski su bili stubovi 2,5-3 metra, 10x10x12, četvrtasti.

Svjedok Z.M. je u svom iskazu izjavila da je njen suprug M. radio stubove za gospodina inspektora iz B....., nije mu znala ime. Tako joj je suprug rekao. Suprug je radio stubove u avliji njihovoj. Bilo ih je 40-50, ne zna tačan broj. Pomagao mu je sin M.H. Nakon što je suprug izradio te stubove, dotjerao je kamion od Dz..... mesara, potrpao i otjerao za B....., gospodinu, na neke livade, ranč.

Pozna je B.A. koji je išao sa njenim suprugom ugrađivati te stubove tom gospodinu za dnevnicu, N. mu je plaćao dnevnicu. Suprug je radio za N. pa mu je to bilo uračunato sve u platu, bilo je plaćeno u platu, a ne u dnevnicu. N.M., gazda pekare V..., je kupio

materijal za te stubove.

Svjedok M.M. je u svom iskazu potvrdio da je betonske stubove izradio u svom dvorištu kod svoje kuće u K. Napravio kalup otprilike 2,5 metra dužine, visine, stavio je na svaki stub da može provući žice i bilo je pedesetak stubova otprilike.

Nakon završetka izrade tih stubova odvezao ih je u B.... na imanje A.M., naselje K..... kraj U., istovarili su stubove, gospodin A. je donio neku mašinu, onu što buši rupe od nekog svog prijatelja, izbušili su rupe, postavili stubove, zategli žice i odradili svoj posao što se tražilo od svjedoka.

A.M. njemu koji je izradio stubove nije platio te stubove, jer je svjedoku N.M., kod kojeg je svjedok bio u radnom odnosu, naredio da napravi te stubove za gospodina A.M.

Ove činjenice je u svom iskazu potvrdio i optuženi A.M. navodeći da je postavio stubove i da mu je pomogao M., a ovaj B. bio je i bolestan. Optuženi potvrđuje da je od prijatelja Z. uzeo bušilicu za kopanje tih rupa, i sa tom mašinom radio, i te rupe su za 20-30 min. vremena iskopali i postavili stubove.

Da je izradu betonskih stubova platio M.N., u svom iskazu potvrđuje svjedok M.M. koji je izradio stubove, navodeći da mu A.M. nije platio stubove nego je iste izradio po nalogu M.N. kod kojeg je bio zaposlen u pekari V....

Svjedok N.M. je u svom iskazu izjavio da je on platio M.M. da napravi te stubove, ne može se sjetiti tačno bilo ih je 40-50, betonski stubovi visine 2 metra.

Optuženi u svom iskazu ne spori da je prihvatio da M. napravi te stubove, M.M. poznaje jer je sa M.N. znao doći tu upravo kod osnivanja, on je bio fizički radnik oko montaže, drva, pomoćni radnik.

Odbrana optuženog spori da je optuženi predmetne betonske stubove primio kao dar za službene radnje provođenja inspeksijskog nadzora u subjektu nadzora d.o.o. V.....

Da su predmetni betonski stubovi primljeni kao dar za službene radnje provođenja inspeksijskog nadzora u subjektu nadzora d.o.o. V....., proizlazi iz iskaza svjedoka M.N. koji je izjavio da 2014. godine kada je A. kao inspektor dolazio u inspekciju, napravio je neke zapisnike, nije bilo neke nepravilnosti, ali uvijek on može naći nepravilnost, u pekari se uvijek može nešto naći.

Nije znao baš dobro A., a u to vrijeme je u K... imao jake probleme, znao je u sedam dana imati po tri-četiri inspekcije, što je nenormalno bilo, nema šanse da neko uđe u K..., a da ne stane kod njega u pekaru, od inspekcije. A. je poklonio te stubove zato što je bio i jest inspektor i tada je gledao da se približi sa nekim, da ima nekoga, da se i on zaštiti od nekoga, da ima nekoga u inspekciji. Poslije toga onda su počeli malo više da se druže.

Stubove je platio zato što je smatrao da mora, da treba imati nekoga, da se na nekoga

osloni, zaštiti. Bojao se kazni, jer u to vrijeme imao je toliko te kontrole da je to nevjerovatno bilo. U A. je u tom momentu vidio zaštitu. Prije nego što je izradio stubove jako često je dolazila inspekcija, a nakon toga bile su redovne neke kontrole, ali ne često kao prije. Kad je N. platio stubove i rekao da će on to platiti, A. to nije odbio.

Da je bio pojačan inspeksijski nadzor u pekari V... u B. K. potvrdila je u svom iskazu i svjedok S.D. glavni kantonalni inspektor za oblast rada, zaštite na radu i socijalne zaštite, navodeći da joj je poznato pravno lice "V.....", to je pekara. Za to pravno lice su radili pojačan inspeksijski nadzor između ostaloga u tim djelatnostima, pekare, osobito su radili izdavanje fiskalnih računa i veliki broj njih u toj djelatnosti imaju osobe koje zatiču bez ugovora o radu.

Iz iskaza svjedoka M.M. proizlazi da je N.M. tražio nekog inspektora da može mu sredi-vati njegove račune, kazne. N.M. je pronašao tog inspektora preko O., a O. je njemu neki kao kum. Inspektor A.M. je dolazio u inspeksijski nadzor u pekaru dole u B. K., čak je svjedok donosio i piće iz kafića kad budu u kancelariji N.M., kad sjede i tamo rade svoj posao, N. kaže piće, svjedok ode kod H. donese, to N. plaća normalno.

Optuženi u svom iskazu takođe navodi da je N. upoznao u poslovnom objektu prijatelja O.B. Upoznali su se osnivanjem podružnice V..... u B.

Neosnovani su navodi odbrane da je optuženi naivno vjerujući da mu je N. prijatelj smatrao da to oko stubova nije ništa spomo jer su se njih dvojica kao prijatelji družili od 2010. godine.

Naime, iz iskaza M.N. proizlazi da su tek nakon što je A. poklonio stubove, nakon tih njegovih kontrola, počeli malo više da se druže. Prije toga vidio ga je svega 4-5 puta. Da navedeno druženje nije imalo karakter prijateljskog druženja proizlazi iz prirode ovakvog druženja koje je imalo skriveni karakter prema javnosti, gdje optuženi u svom iskazu navodi da niko nije znao da je s N. prijatelj, da je N. dolazio pozvan, a nepozvan je došao dva puta i tad je optuženom bilo baš krivo jer mu je porodica bila tu.

Optuženi u svom iskazu navodi da je za poklonjene stubove zauzvrat pravio roštilj koji je puno više platio nego što koštaju isti ti stubovi, da je tu bio prisutan na roštilju i sam M., N. je bio M. i M. da ih je bilo 10.

Međutim, M.N. u svom iskazu nije naveo da je optuženi bilo šta zauzvrat pravio vezano za poklonjene stubove, navodi da je on platio stubove, a A. to nije odbio. Takođe, niti svjedok M.M. nije potvrdio da je optuženi zauzvrat pravio roštilj, naveo je da je bilo nekih privatnih druženja gdje je N. kupovao janjce i pekli su se janjci na vikendici od g. A.M. Svjedoku je ovo poznato jer je lično naručivao janje, stavljao ga u gepek N.M., gore se je peklo kod A. ima pecara, u K.... tu su se pekli janjci.

Takođe svjedok je izjavio da su se par puta navraćali usput. Nisu se družili, družili su se njih dvojica A. i N., a svjedok navodi da je uvijek bio po strani jer N. kaže da ne treba čuti neke stvari. U slučajevima kad je dolazio na gospodinovo imanje, u tim slučajevima je bio po strani i kad bi odlazili kod njega na imanje išli su svjedok i N. sami.

Prema odredbi člana 380. stav 2. Krivičnog zakona FBiH, propisano je da službena ili odgovorna osoba u Federaciji, uključujući i stranu službenu osobu ili arbitra ili sudiju porotnika, koja zahtijeva ili primi dar ili kakvu korist za sebe ili za drugu osobu, ili koja primi obećanje dara ili kakve koristi za sebe ili za drugu osobu, da u okviru svoje funkcije učini što bi morala učiniti ili da ne učini što ne bi smjela učiniti ili ko posreduje pri ovakvom podmičivanju službene ili odgovorne osobe, kazniće se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Optuženi se tereti da je primio dar da u okviru svoje funkcije učini što bi morao učiniti bez primanja bilo kakvog dara.

Radnja izvršenja krivičnog djela primanja dara i drugih oblika koristi, se sastoji u zahtijevanju ili primanju dara ili kakve druge koristi ili primanju obećanja dara ili kakve koristi, pri čemu je irelevantno od koga je potekla inicijativa za podmičivanje, da li od davaoca ili primaoca mita, pritom nije nužno da lice koje daje poklon izričito naglasi zašto to čini, jer je dovoljno da se prema okolnostima slučaja i načinu davanja poklona, kao i odnosima koji postoje između davaoca poklona i službenog lica, može zaključiti kakvu uslugu davalac poklona traži da mu službeno lice učini u krugu svojih ovlaštenja i da službeno lice može shvatiti u koju se svrhu daje poklon.

U konkretnom slučaju nije sporno da su se optuženi i M.N. u vrijeme izvršenja krivičnog djela poznavali, kako N.M. navodi da su se svega 4-5 puta vidjeli, da je A. poklonio te stubove zato što je bio inspektor i tada je gledao da se približi sa nekim, da ima nekoga u inspekciji, da se i on zaštiti od nekoga. Poslije toga su počeli malo više da se druže.

Da navedeno druženje u kritičnom periodu nije bilo na nivou prijateljstva proizlazi i iz iskaza optuženog koji navodi da se sa prijateljem O. družio u kafiću "F.." na C....., od tuda bi N.M. kako bi dolazio tu u poslovnu jedinicu, dolazio isto u taj kafić i tu su pili kafu, on bi nekad sjedio posebno, nekad sa svojim društvom i tako je počelo neprimjetno to druženje.

Sud ne prihvata navode odbrane da su optuženi i N. bili istinski prijatelji na osnovu toga što su se znali zadesiti u istom lokalu kod "F....." gdje bi svaki za svojim stolom i sa svojim društvom pili kafu, a ponekad i zajedno za stolom. Ovakve okolnosti ne navode na zaključak o postojanju prijateljstva.

S druge strane dolazak N. na imanje kod M. je uglavnom bilo nasamo, što je potvrdio svjedok M.M. navodeći da je pet-šest puta bio na imanju A.M. nevezano za taj dan kad je postavljao te stubove. On i N. su dolazili, A. ih je zvao na to imanje, sjedili su, razgledali, par puta su se tako navraćali usput. Svjedok je uvijek bio po strani jer N. kaže da ne treba čuti neke stvari i samo u slučajevima kad je dolazio na gospodinovo imanje, u tim slučajevima je bio po strani. Kad bi odlazili kod njega na imanje išli su svjedok i N. sami. Nekad nije bio A., nekad se ne nađe tamo pa ga pričekaju tamo da dođe.

Optuženi je takođe u svom iskazu potvrdio da je N. dolazio po pozivu, a nepozvan dva puta i tad je optuženom bilo baš krivo jer mu je porodica bila tu.

Dakle, N.M. je bio svjestan da je A.M. inspektor koji dolazi u inspekcijску kontrolu u

njegovu pekaru, a optuženi A. je znao i bio svjestan da je N.M. vlasnik pekare "V.." u kojoj on vrši inspekcijски nadzor te su ostvarivali kontakte po pozivu optuženog na njegovom imanju, uglavnom nasamo, kako je izjavio svjedok M.M.

Primanje dara u konkretnom slučaju je povezano sa funkcijom inspektora koju je optuženi obavljao u kritično vrijeme. Krivično djelo je dovršeno samim primanjem dara bez obzira da li je učinjena ili nije službena radnja za koju je dar primljen. Takođe, postojanje djela ne zavisi od visine, odnosno vrijednosti dara.

Da je između optuženog i M.N. postojala razmjena usluga, čini se usluga za protivuslugu, proizlazi iz okolnosti pod kojima su se odvijali njihovi kontakti, ali i iz okolnosti pod kojima su sačinjeni sporni zapisnici.

Naime, optuženi u svom iskazu navodi da su inspekcijске kontrole vršene uvijek timski sa nekim od kolega, da je praksa da su obavezno ulazila dva inspektora, rijetko se dešavalo ako je drugi inspektor da nije imao tu posla ili da nije bio nadležan, on bi bio prisutan jedno vrijeme, pa bi možda onda otišao i vratio se ponovo, jer je obično i po nalogu i po pravilniku da dva inspektora najmanje vrše kontrolu pa čak sad i tri. Inspekcijски nadzor kod V... d.o.o nije vršio sam.

Optuženi priznaje da je sačinio zapisnike o inspekcijskom nadzoru od 21. 7.2014. godine i 21. 1.2015. godine, navodeći da je jedna bila redovna kontrola, a druga je bila po zahtjevu, da su s njim od kolega bili I.A. u jednoj kontroli, a druga je V.T.

Međutim, uvidom u sporne zapisnike o izvršenom inspekcijskom nadzoru i to: zapisnik o inspekcijskom nadzoru br. UP-1-17-34-07367/14-1016-001 od 21.07.2014. godine i zapisnik o inspekcijskom nadzoru br. UP-1-17-34-00599/15-1016-001 od 21.1.2015. godine, utvrđeno je da su isti sačinjeni samo u prisutnosti optuženog M.A. kao kantonalnog inspektora rada i M.N. - prokuriste, vlasnika-osnivača.

U ovim zapisnicima nije evidentirano prisustvo drugih kolega inspektora koje optuženi navodi i to I.A. i V.T., koje su inspekcijски nadzor doduše vršile u nekim drugim slučajevima što potvrđuju dokazi zapisnik o inspekcijskom nadzoru br. UP-1-17-34-00277/15-1016-P-1016-001-P od 8.12.2015. godine, sačinjen u prisutnosti M.A. kao kantonalnog inspektora rada, V.T., kantonalnog tržišnog inspektora i M.N. - prokuriste i zapisnik o inspekcijskom nadzoru br. UP-1-17-34-0028/12-1016-P od 12.04.2012. godine, sačinjen u prisutnosti M.A., kao kantonalnog inspektora rada, i I.A., kantonalnog tržišnog inspektora.

Navedeni materijalni dokazi ukazuju na neistinitost iskaza optuženog u pogledu vršenja spornih inspekcijških nadzora u pekari "V.." odnosno dokazuju da je optuženi sam izvršio ove inspekcijске nadzore što ukazuje na postojanje namjere optuženog za razmjenu usluga sa vlasnikom pekare.

Neutemeljeni su stoga navodi odbrane da kod optuženog nije postojala svijest da su primljeni betonski stubovi dar za usluge vršenja inspekcijskog nadzora koje je optuženi morao izvršiti i bez primanja dara.

Imajući u vidu učestalost ponavljanja radnji, prvo lađe, pa je N. kupovao janjce koji su se pekli na vikendici A.M.; potom betonski stubovi, imajući u vidu iskaze svjedoka M.M., M.N., N.N., koji su potvrdili činjenice da je optuženi primao navedene darove koje mu je M. N. davao kao inspektor, na nesumnjiv način se izvodi zaključak o svijesti i volji optuženog, odnosno namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi.

Navedene činjenice upućuju na zaključak da je druženje optuženog sa N. imalo isključivo lični interes pa se i u konkretnom slučaju zaključuje da je optuženi prećutno primio betonske stubove na dar za vršenje usluga inspekcijanskog nadzora, jer mu se N.M. i ranije revanširao kroz darove u vidu janjaca, lađa.

U konkretnom slučaju se radi o nepravom pasivnom podmićivanju koje sadrži prećutnu nagodbu u kojoj se mito prima da bi se postupalo u granicama službenog ovlaštenja, odnosno da bi se poduzimala zakonita službena radnja koja se i inače treba poduzeti.

Na osnovu izloženog, sud je utvrdio da je optuženi počinio krivično djelo primanje dara ili drugih oblika koristi iz čl. 380. st. 2. Krivičnog zakona FBiH na način detaljno opisan u izreci presude te da su se u radnjama optuženog ostvarili i objektivni i subjektivni elementi navedenog krivičnog djela.

Prilikom odabira i odmjeravanja vrste i visine izrečene sankcije, sud je od olakšavajućih okolnosti cijenio raniji život optuženog, da ranije nije osuđivan, cijenio je njegov odnos prema radnim kolegama i njihovo poštovanje, korektno držanje pred sudom u toku trajanja krivičnog postupka, cijenio je da je optuženi porodičan čovjek, da nije velika vrijednost pribavljene imovinske koristi.

Imajući u vidu da je za predmetno krivično djelo zapriječena kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci do 5 (pet) godina, Sud je optuženom utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci i istovremeno odredio da se utvrđena kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od 2 (dvije) godine od pravosnažnosti presude ne počinu novo krivično djelo.

Sud smatra da u konkretnom slučaju, imajući u vidu gore navedene okolnosti, nije nužno bezuslovno kažnjavanje te da će se i izrečenom uslovnom osudom ostvariti svrha kako specijalne, tako i generalne prevencije, propisana odredbom čl. 7. i čl. 42. Krivičnog zakona FBiH.

Temeljem odredbe čl. 380. st. 4. Krivičnog zakona FBiH, primljeni dar u vidu betonskih stubova, se oduzima."

KOMENTAR:

Kao što smo prethodno već rekli, koruptivne djelatnosti skoro po pravilu uključuju više učesnika. Takva situacija je i kod primanja i davanja mita, odnosno dara i drugih oblika koristi. Jedan uvijek daje, a drugi prima mito. U konkretnom slučaju radi se o situaciji u kojoj je jedan učesnik u korupcionoj radnji, tj. N.M. koji je priznao da je dao mito drugom učesniku A.M. u vidu betonskih stubova koji su postavljeni na zemljištu u vlasništvu A.M. Nakon donošenja pravosnažne presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice N.M., postupak

za utvrđivanje krivične odgovornosti A.M. za krivično djelo primanja mita je trajao duže od dvije godine. Naime, optužnica je potvrđena 9. februara 2018. godine, a N.M. je pravosnažno osuđen za davanje dara i drugih oblika koristi 3. marta 2018. godine. Presuda kojom je A.M. oglašen krivim za primanje dara i drugih oblika koristi donesena je 8. juna 2021. godine.

Međutim, bez obzira na dužinu trajanja postupka, može se reći da je ova presuda primjer dobre sudske prakse u suđenju za koruptivna krivična djela, jer je sud na osnovu svih činjenica i okolnosti **utvrdio postojanje funkcionalne veze između radnje postavljanja stubova na zemljištu A.M. koje je organizovao i platio N.M., vlasnik pekare u kojoj je A.M. vršio inspekcijanski nalaz, iako je u postupku dokazano da A.M. nije tražio postavljanje stubova te da je ponudio novac u svrhu plaćanja postavljenih stubova koji N.M. nije prihvatio.** Sud je pravilno utvrdio da je, dozvolivši da se stubovi postave na njegovoj zemlji bez naknade, A.M. izvršio krivično djelo primanja dara ili drugih oblika koristi tako što je "prihvatio dar" od lica koji je vlasnik objekta u kojem on vrši inspekcijanski nalaz, a koji je u toku postupka nekoliko puta ponovio da je tražio nekog ko će mu biti zaštita jer je često bio na udaru inspekcijanskih kontrola.

Obrana je u toku postupka više puta isticala da je bitan element korupcionih krivičnih djela postojanje sporazuma između strana koje vrše koruptivne radnje. S tim u vezi u obrazloženju presude se navodi da je branilac optuženog naveo "Optuženi nikad niti u jednom momentu što je potvrdio i glavni svjedok tužilaštva već osuđeni nije od istoga ni tražio apsolutno ništa, a pogotovo predmetne stubove koje mu je ovaj organizirao dovezao i postavio uz pomoć samog optuženog na njegovu parcelu u naselju K..... općina B....." Branilac dalje navodi da je pravna nauka "zauzela nedvojbenu stav o dogovoru kao bitnom elementu ovog kaznenog djela što je i vidljivo iz biltena suda BiH koji se zove Procesuiranje predmeta korupcije turizma pred sudom BiH štampano u Sarajevu 2017. godine, u kojem se navodi citiram: "Primanje i davanje dara, odnosno drugih oblika koristi podrazumijeva sklapanje izričitog ili prećutnog sporazuma, što se u pravnoj praksi naziva korupcijski savez, o nedopuštenoj razmjeni između davaoca i primaoca ova vrsta sporazuma je bitno određeno za navedena krivična djela, korupcijska namjera kao obilježja bića ovog krivičnog djela mora postojati na obje strane, kako kod davatelja, tako i kod primatelja."

Branilac optuženog je dalje naveo: "Možda je kod davatelja bio umišljaj da daje dar optuženom, ali optuženi naivno vjerujući da mu je ovaj prijatelj je smatrao da to nije ništa spomo jer su se njih dvojica kao prijatelji družili od 2010. godine. Bez ove svijesti kod optuženog nema navedenog sporazuma koji je u suštini ovog krivičnog djela"

U konkretnom slučaju se radi o postojanju **prećutnog sporazuma ili korupcijskog saveza o nedopuštenoj razmjeni između davaoca i primaoca dara, što je sud utvrdio na osnovu svih okolnosti slučaja, kako onih koje ukazuju na raniji međusobni odnos između optuženog A.M. i N.M. (poklon u vidu lađe, zatim kupovina janjaca, sastanci na vikendici, druženje za koje nisu znali ni ukućani, dolaženje u inspekcijanski nadzor bez obaveznog prisustva drugog inspektora), tako i na osnovu onih koje se odnose na konkretan događaj (postavljanje betonskih stubova na parceli A.M.). Na osnovu toga sud je ispravno zaključio da je**

krivično djelo primanje dara i drugih oblika koristi izvršeno na način da je A.M. primio dar od strane N.M. te da je *“Primanje dara u konkretnom slučaju povezano sa funkcijom inspektora koju je optuženi obavljao u kritično vrijeme. Krivično djelo je dovršeno samim primanjem dara bez obzira na to da li je učinjena ili nije službena radnja za koju je dar primljen. Takođe, postojanje djela ne zavisi od visine, odnosno vrijednosti dara.”*

U konkretnom slučaju primanje dara se manifestuje u dopuštanju da se betonski stubovi postave na parceli koja je njegovo vlasništvo, a sve u vezi s vršenjem funkcije inspektora, što nesumnjivo proizlazi iz svih navedenih okolnosti djela. Da je primanje dara funkcionalno povezano s vršenjem službene dužnosti optuženog A.M. proizlazi iz izjava svjedoka koji su potvrdili da je A.M. dolazio kao inspektor u pekaru vlasništvo N.M., te da je sam N.M. govorio da čini razne darove (janjci, piće, lađa) kako bi se sprijateljio s nekim ko će mu biti zaštita jer je često bio predmet inspekcijskih kontrola. A.M. mu je javljao kad će doći inspektori, pomagao mu je i u nekim drugim pravnim poslovima, a od svojih prijatelja i porodice je krio svoje “prijateljstvo” sa N.M.

Sud je optuženom izrekao uslovnu osudu kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci i vrijeme provjeravanja u trajanju od jedne godine.

U obrazloženju odluke o vrsti i visini krivične sankcije se navodi: *“Prilikom odabira i odmjeravanja vrste i visine izrečene sankcije, sud je od olakšavajućih okolnosti cijenio raniji život optuženog, da ranije nije osuđivan, cijenio je njegov odnos prema radnim kolegama i njihovo poštovanje, korektno držanje pred sudom u toku trajanja krivičnog postupka, cijenio je da je optuženi porodičan čovjek, da nije velika vrijednost pribavljene imovinske koristi.*

Imajući u vidu da je za predmetno krivično djelo zapriječena kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci do 5 (pet) godina, Sud je optuženom utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci i istovremeno odredio da se utvrđena kazna neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od 2 (dvije) godine od pravosnažnosti presude ne počini novo krivično djelo.

Sud smatra da u konkretnom slučaju, imajući u vidu gore navedene okolnosti, nije nužno bezuslovno kažnjavanje te da će se i izrečenom uslovnom osudom ostvariti svrha kako specijalne, tako i generalne prevencije, propisana odredbom čl. 7. i čl. 42. Krivičnog zakona FBiH.”

Sud kao olakšavajuću okolnost pri odmjeravanju kazne navodi *raniji život optuženog*, što prema našem mišljenju treba da bude otežavajuća okolnost. Ovo zbog toga što je u ovom konkretnom slučaju utvrđeno da je optuženi, i prije konkretnog događaja koji je predmet ove presude, od N.M. primao darove koji su funkcionalno bili povezani s vršenjem njegove funkcije.

Naime, u obrazloženju presude (str. 35) sud navodi: *“Imajući u vidu učestalost ponavljanja radnji, prvo lađe, pa je N. kupovao janjce koji su se pekli na vikendici A.M., potom betonski stubovi, imajući u vidu iskaze svjedoka M.M., M.N., Nj.N,*

koji su potvrdili činjenice da je optuženi primao navedene darove koje mu je M.N. davao kao inspektoru, na nesumnjiv način se izvodi zaključak o svijesti i volji optuženog, odnosno namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi.”

Dakle, konkretan događaj nije prvi slučaj protivpravnog ponašanja optuženog A.M., već nastavak redovnih aktivnosti, odnosno primanja raznih vrsta poklona od strane N.M. koji su bili funkcionalno povezani s vršenjem funkcije inspektora. Stoga se *“raniji život optuženog”* mogao cijeliti kao otežavajuća okolnost, a u kontekstu već navedenih činjenica nikako se nije mogao cijeliti kao olakšavajuća okolnost. Činjenica da optuženi *“ranije nije osuđivan”* je rezultat činjenice da nije otkriveno ranije njegovo protivpravno ponašanje, što opet, u kontekstu ranije okolnosti nije trebalo da bude cijanjeno kao olakšavajuća okolnost.

Kao olakšavajuću okolnost sud je cijelio *“njegov odnos prema radnim kolegama i njihovo poštovanje”*. Navedena okolnost nije mogla biti cijanjena kao olakšavajuća u ovom krivičnom djelu jer nije funkcionalno povezana s ovim krivičnim djelom. Optužnicom A.M. nije optužen za neko krivično djelo protiv nekog radnog kolege u kojem slučaju bi ova okolnost mogla da se cijeni prilikom odmjeravanja kazne, već za krivično djelo protiv službene dužnosti. Dalje, *korektno držanje pred sudom u toku trajanja krivičnog postupka* je okolnost koju sudovi gotovo redovno navode u nedostatku drugih okolnosti, a radi se o obavezi optuženog jer bi u protivnom mogao biti kažnjen za nepoštovanje suda. Postavlja se pitanje zašto bi činjenica da je optuženi porodičan čovjek bila cijanjena kao olakšavajuća okolnost pri izvršenju ovog krivičnog djela.

Kao olakšavajuću okolnost sud navodi *“da nije velika vrijednost pribavljene imovinske koristi”*. Ova konstatacija suda je neprihvatljiva jer je opšteprihvaćeno stanovište da vrijednost koristi koja je primljena u ovom krivičnom djelu nije od značaja za postojanje djela, već je bitno samo to da je primljena korist funkcionalno povezana s obavljanjem službe koju vrši. Međutim, prema našem mišljenju, spremnost službenog ili odgovornog lica da ugrozi ili povrijedi pravila službe koju obavlja, odnosno da zloupotrijebi funkciju koju obavlja u cilju pribavljanja koristi male vrijednosti, ukazuje na veći stepen društvene opasnosti učinioca djela.

Na osnovu navedenih okolnosti sud je izrekao mjeru upozorenja, tj. uslovnu osudu kojom je utvrdio kaznu zatvora koja je jednaka posebnom minimumu kazne predviđene za ovaj oblik djela i vrijeme provjeravanja od dvije godine, te naveo da će se i uslovnom osudom ostvariti svrha specijalne i generalne prevencije. Prema našem mišljenju, izrečena krivična sankcija ne odgovara prirodi i težini krivičnog djela, jer se radi o krivičnom djelu kojim se služba napada iznutra, od strane lica koja su dužna da štite pravilnost i zakonitost funkcije koju obavljaju (za razliku od krivičnog djela davanje dara i drugih oblika koristi za koje je osuđen N.M. uslovnom osudom). S druge strane, ovakva **kaznena politika ne postiže svrhu generalne prevencije, jer nema zastrašujući učinak na eventualne buduće učinioce ovog krivičnog djela.** Pored toga, bitno je naglasiti da sud nije izrekao ni mjeru bezbjednosti zabrana vršenja poziva, aktivnosti ili funkcije (član 76) koja se može izreći učiniocu koji je počinio

krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost, ako postoji opasnost da bi takvo obavljanje moglo podsticajno djelovati da počini novo krivično djelo vezano uz svoj poziv, djelatnost ili dužnost. S obzirom na to da je u postupku utvrđena sklonost ka zloupotrebi položaja od strane optuženog A.M. (primanje različitih poklona tokom dužeg vremena od strane N.M.) mišljenja smo da je bilo opravdano izricanje ove mjere bezbjednosti u konkretnom slučaju. Izrečena sankcija ne odgovara ni svrsi kažnjavanja kako je ona određena u zakonu, a prema kojoj se kaznom treba uticati na svijest građana o pogibeljnosti krivičnih djela i pravednosti kažnjavanja učinioca. Naime, opštepoznato je da je korupcija u BiH dostigla ogromne razmjere i da je mnogi građani smatraju uobičajenim načinom funkcionisanja mnogih državnih organa i institucija. Stoga je obaveza pravosudne zajednice da svojom kaznenom politikom utiče na promjenu svijesti građana o korupciji, te da im svakom izrečenom sankcijom u svakom konkretnom slučaju pošalje poruku da su koruptivna krivična djela izuzetno opasna za svako društvo i da će svako ko učini takvo djelo biti kažnjen odgovarajućom sankcijom. Izricanjem uslovne osude i neizricanjem mjere bezbjednosti *zabrana obavljanja poziva djelatnosti ili dužnosti* u ovakvim slučajeva građanima BiH se šalje upravo drugačija poruka.

Bitno je još napomenuti da je sud na osnovu odredbe člana 380. stav 4. KZ FBiH odredio da se primljeni dar u vidu betonskih stubova oduzima.

Protiv ove presude tužilac je izjavio žalbu zbog odluke o krivičnopravnoj sankciji. Nemamo podatke o drugostepenoj presudi po žalbi.

Analiza presude 65 0 K 673595 17 K od 20. januara 2021. godine Općinskog suda u Sarajevu / Optuženi Mirsad Kukić

Krivično djelo: Primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem

Predmet kvalitativne analize je prvostepena presuda kojom je optuženi M.K. oglašen krivim:

“Što je zajedno sa A.Z., A.S. i E.DŽ.:

U periodu od maja 2016. godine do 26. avgusta 2016 godine u Sarajevu, A.Z., kao dugogodišnji član političke partije SDA, a koji je u ovom periodu obnašao visokopozicionirane stranačke funkcije i to funkciju generalnog sekretara SDA, člana Predsjedništva SDA i zastupnika u Parlamentu FBiH, i A.S., kao dugogodišnji član političke partije SDA koji je u ovom periodu obnašao funkciju predsjednika Kadrovske komisije političke partije SDA, člana Predsjedništva stranke SDA u funkciji potpredsjednika stranke SDA, zastupnika u Parlamentarnoj skupštini BiH gdje obavlja funkciju predsjednika Kluba političke partije SDA i predsjednika Kantonalnog odbora SDA Sarajevo, a nakon što ih je O.Š., zastupnik u Parlamentu FBiH i član Glavnog odbora SDA, pitao gdje će biti upražnjenih radnih mjesta, kako bi zaposlio svoga sina A.Š., isti su mu prenijeli informaciju da će u svim podružnicama Elektro distribucije biti javnih konkursa, te je O.Š. znajući da A.Z. i A.S. imaju značajan politički uticaj, s obzirom na funkcije koje obavljaju, iste molio da mu pomognu da se njegov sin A.Š., koji je po zanimanju diplomirani pravnik, zaposli u neku od podružnica Elektro distribucije pri JP Elektroprivreda BiH, pa je A.Š. nakon što ga je otac upoznao da će biti upražnjenih radnih mjesta u elektro distribucijama, a prije donošenja odluke o potrebi prijema novih radnika u Podružnici Elektro distribucija Tuzla od 3. 6.2016. godine, 11. 5.2016.godine predao molbu za prijem u radni odnos u Podružnici Elektro distribucija Tuzla da bi potom A.Z. i A.S. sredinom maja 2016. godine nazvali E.DŽ., svjesni da su E.DŽ. poznate njihove stranačke funkcije i stvarne pozicije u stranci, te da mu svojim uticajem mogu pomoći u napredovanju u karijeri, i znajući da će E.DŽ. postupiti po njihovim zahtjevima i svojim uticajem zaposliti ljude bez obzira na to da li isti ispunjavaju uslove, da bi potom E.DŽ., znajući da su A.Z. i A.S. u “vrhu” stranke i smatrajući da se njegove odluke moraju realizovati jer su mu isti pomogli oko njegovog napredovanja na poziciju izvršnog direktora za distribuciju u JP “Elektroprivreda BiH” d.d. Sarajevo, a nakon što je donesena odluka o potrebi zapošljavanja novog zaposlenika u Podružnici Elektro distribucija Tuzla zbog neplaniranih okolnosti 3. 6.2016.godine, postupio suprotno odredbi člana 95. Statuta JP “Elektroprivreda BiH” d.d Sarajevo br. SD-5211/16-38/2 od 29. 3.2016. godine, kojom je propisano da je izvršni direktor u vršenju svoje funkcije dužan da zakonito posluje u poslovima i obimu utvrđenim Pravilnikom o organizaciji društva i Odlukom o utvrđivanju i rasporedu ovlaštenja koju donosi uprava društva, na način da je prekoračio svoja ovlaštenja propisana članom 40. Pravilnika o organizaciji JP “Elektroprivreda BiH” d.d. Sarajevo (objavljen na ogl. pl. 17. 2.2010 godine), kojim Pravilnikom mu nisu data ovlaštenja da vrši izbor novih zaposlenika, nego su mu samo data ovlaštenja po članu 4. Odluke o utvrđivanju načina realizacije zapošljavanja novih zaposlenika i angažovanja pripravnika u JP “Elektroprivreda BiH” d.d. Sarajevo broj U-01-11880/13-107./6. od 23. 4.2013. godine da daje saglasnost na

prijedlog direktora podružnica elektrodistribucija o izboru novog zaposlenika, a da samo direktor podružnice Elektrodistribucije može donijeti konačnu odluku o izboru kandidata i zaključiti ugovor o radu, pa je isti po zahtjevu A.Z. i A.S., svjestan i znajući da nema data ovlaštenja da vrši izbor zaposlenika, iskoristio svoj položaj izvršnog direktora za distribuciju u JP "Elektroprivreda BiH" d.d. Sarajevo i nadređenog direktoru podružnice, te zahtijevao od direktora Podružnice Elektrodistribucija Tuzla M.N. da zaposli Š.A. na upražnjeno radno mjesto stručni saradnik za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu u Sektoru za sisteme upravljanja u Podružnici Elektrodistribucija Tuzla, neovisno da li A.Š. ispunjava konkretne uslove za navedeno mjesto, te kada je M.N. izrazio svoje neslaganje s njegovim zahtjevom, E.Dž. mu je rekao da prenese Komisiji za prijem zaposlenika da na to radno mjesto predlože A.Š. i da im kaže da se radi o nalogu izvršnog direktora za distribuciju E.Dž., što je M.N. prenio predsjedniku Komisije za prijem zaposlenika M.T., a koji je o tome obavijestio i ostale članove Komisije, te su članovi Komisije svjesni svojih podređenih položaja, a upoznati da E.Dž. insistira na zaposlenju A.Š., ne razmatrajući ostale molbe kandidata koji ispunjavaju uslove za upražnjeno radno mjesto, na intervju pozvali jedino A.Š., iako je još 13 kandidata sa liste poznatih kandidata ispunjavalo tražene uslove radnog mjesta, te je Komisija 9. 6.2016. godine sačinila izvještaj o rezultatima razmatranja molbi sa prijedlogom za izbor kandidata br. 03-5-52-11980/2016, i predložila Š.A. na radno mjesto stručni saradnik za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu u Sektoru za sisteme upravljanja, nakon čega je M.N., dostavio E.Dž. prijedlog odluke o davanju saglasnosti za prijem zaposlenika u radni odnos na neodređeno vrijeme u Podružnici Elektrodistribucija Tuzla br. 03-5-52-13318/2016 od 24. 6.2016. godine, da bi potom 28. 6.2016. godine potpisao odluku o davanju saglasnosti za zapošljavanje Š.A. broj 03-20152/16 od 28.6.2016. godine, na radno mjesto stručni saradnik za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu u Sektoru za sisteme upravljanja u Podružnici Elektrodistribucija Tuzla, znajući da je ova odluka donesena kršenjem gore opisane procedure zapošljavanja, a kao posljedica njegovog zahtijevanja da A.Š. bude primljen u Podružnici Elektrodistribucija Tuzla, te navedenu odluku dostavio M.N., kako bi donio odluku o izboru navedenog kandidata i s istim zaključio ugovor o radu, pa je M.N. nakon što je istu dobio ponovo analizirao biografiju, prijavu i cjelokupan dosije predloženog kandidata A.Š., te uvidio da se radi o "lošoj biografiji" jer je kandidat studirao 14 godina, i čije je prebivalište na području drugog kantona, tj. Kantona Sarajevo kao i Zeničko-dobojskog kantona, odbio da realizuje navedenu odluku, a M.K., kao dugogodišnji član političke partije SDA koji je u ovom periodu obnašao funkciju predsjednika Kantonalnog odbora stranke SDA Tuzlanskog kantona, člana Predsjedništva stranke SDA u funkciji potpredsjednika političke partije SDA, zastupnika Federalnog parlamenta i pomoćnika direktora za investicije, razvoj i tržište u Rudniku Banovići, nakon što je saznao da za Podružnicu Elektrodistribucije Tuzla postoji odluka da bude primljen Š.A., sin O.Š., koristeći svoje visokopozicionirane stranačke funkcije na području Tuzlanskog kantona, iako nije imao nikakvih ovlaštenja da utiče na prijem zaposlenika u Elektrodistribuciji Tuzla, s obzirom na to da nije obavljao bilo kakvu funkciju u okviru Elektrodistribucije Tuzla, usprotivio se realizaciji navedene odluke i isto prenio M.N., te tražio da A.Š. ne bude primljen s obzirom na to da je isti sa drugog kantona, pa kada M.N. nije realizovao odluku o prijemu A.Š. u radni odnos zbog protivljenja M.K., E.Dž. je u nekoliko navrata u julu i avgustu 2016. godine telefonskim putem i lično kontaktirao M.N. i tražio da zaključiti ugovor o radu sa A.Š. pa kada je saznao da se zaposlenju A.Š. u Podružnicu Elektrodistribucije Tuzla protivni M.K., te kako direktor Podružnice Elektrodistribucija Tuzla Tuzla

M.N. i dalje nije donio odluku o prijemu A.Š., neutvrđenog dana u avgustu 2016. godine, E.Dž. je pozvao M.N. na sastanak u njegovu kancelariju pa ga pitao "zbog čega nije završen prijem A. Š.", a zatim mu se obratio rječima "otkud ti pravo da ti nakon moje saglasnosti ne primiš A.Š.", a M.N. mu je saopštio razloge nepostupanja, ističući da se radi o "lošoj biografiji" kandidata, pa je E.Dž. znajući da je za konačno zaposlenje A.Š. potreban pristanak M.K. zamolio N.I., izvršnog direktora za proizvodnju u JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, a koji je u dobrim odnosima sa K.M., da istim razgovara kako se isti ne bi protivio zaposlenju Š.A. u Podružnicu Elektrodistribucije Tuzla, što je N.I. i učinio, te o tome obavijestio E.Dž., ali kako i dalje nije zaključen ugovor o radu sa A.Š., 15.8.2016. godine u prostorijama centrale političke stranke SDA u Sarajevu, u Ulici Mehmeda Spahe, prije sastanka Predsjedništva stranke SDA, a u odvojenoj prostoriji u kojoj su sami sjedili A.Z., A.S., M.K. i O.Š., koji ih je upoznao da njegov sin još nije počeo da radi, da bi potom A.Z. putem svog mobilnog telefona broj 061/160-111 pozvao E.Dž. na njegov mobilni telefon broj 061/786-030 rekavši mu "evo me sa A., s K. i sa O., i završi za ono O. gore dijete, do tebe je, evo sva četvorica slušamo ako bude kakvih zajebrancija, K.M. zovi", nakon čega je mobilni telefon od A.Z. preuzeo A.S., te na pitanje E.Dž. "jel K. dao zeleno svjetlo", A. je odgovorio "jest, jest evo ga kod mene", nakon čega je telefon od A.S. preuzeo M.K., te mu je E.Dž. obrazložio da je obavio razgovore sa dvojicom izvršnih direktora, te da su se dogovorili da će se to rješavati, na šta mu je K.M. odgovorio "...Ma ja..." , pa je E.Dž. nakon što je M.K. dao zeleno svjetlo i nije se više protivio zaposlenju A.Š. u Podružnicu Elektrodistribucije Tuzla, a što je preneseno i M.N., ponovo tražio od M.N. da zaključi ugovor o radu sa A.Š., što je M.N. i učinio i 26. 8.2016. godine i zaključio ugovor o radu na neodređeno vrijeme br. 03-5-52-17176/2016 godine sa A.Š. počev 1. 9.2016. godine.

Čime je počinio krivično djelo primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 382. stav 2. u vezi sa članom 31. KZ FBiH."

Posmatranom presudom sud je optuženog M.K. za krivično djelo primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 382. stav 2. u vezi sa članom 31. KZ FBiH, primjenom citirane zakonske odredbe i članova 41, 42, 43. i 49. KZ FBiH, osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine.

U presudi se navodi da je Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo optužnicom broj T09 0 KTK 0104948 16 od 10. 3.2017. godine optužilo nekoliko lica za izvršenje više krivičnih djela, među kojima je optužen i M.K., pod tačkom 5. da je počinio krivično djelo primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 382. stav 2. KZ FBiH.

Optužnica je potvrđena odlukom sudije za prethodno saslušanje 13. marta 2017. godine. Na glavnom pretresu 23. oktobra 2017. godine sud je donio rješenje kojim je na osnovu člana 33. ZKP FBiH postupak koji se vodi protiv optuženog M.K. zbog počinjenja krivičnog djela primanje nagrade i drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 328. stav 2. KZ FBiH, razdvojio od postupka koji se vodi protiv ostalih optuženih.

U presudi se navodi da je: "Navedeno rješenje sud je donio iz razloga cjelishodnosti krivičnog postupka i drugih važnih razloga, a to je provođenje efikasnog postupka u

odnosu na sve optužene, čije sprovođenje bi u budućem vremenskom periodu prema ocjeni suda, a koju ocjenu sud zasniva na mišljenju vještaka dr. N.D., bilo neizvjesno imajući u vidu neizvjesnost zdravstvenog stanja optuženog K. Dakle, sud nalazi da ne bi bilo efikasno, ekonomično pa ni pravično u pitanje dovoditi efikasno provođenje postupka u odnosu na sedam preostalih optuženih, a zbog zdravstvenih razloga jednog od optuženih, te je predmet dostavljen drugom sudiji u rad.

Dana 12. 4.2018. godine održan je glavni pretres u razdvojenom postupku protiv optuženog M.K. na kojem je, u skladu sa odredbama člana 255. ZKP FBiH, izmijenjen redoslijed izvođenja dokaza, te je saslušan vještak dr. N.D., a na okolnosti zdravstvenog stanja optuženog, nakon čega je pročitana optužnica, a stranke i branioci su iznijeli uvodne riječi."

U obrazloženju presude se navodi da su u okviru dokaznog postupka, na glavnom pretresu, provedeni dokazi optužbe i to saslušanje svjedoka, a nakon toga je izvršen uvid i čitanje u materijalnu dokumentaciju tužilaštva u okviru koje su bili i akti Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo broj T09 0 KTK 0104948 16 od 23. septembra 2016. godine, i to izvještaj o realizaciji naredbe za sprovođenje posebnih istražnih radnji u fotokopiji uz akt Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo naslovljen na Općinski sud u Sarajevu od 23. septembra 2016. godine u fotokopiji sa šest CD-ova, izvještaj o provedenim posebnim istražnim radnjama Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, Federalna uprava policije Sarajevo broj: 09-12/3-04-3-5591/16 od 8. marta 2017. godine u fotokopiji na 174 stranice. Nakon toga se navode svi navodi odbrane, izjave svjedoka, materijalni dokazi koje je izvodila odbrana.

Zbog zdravstvenog stanja optuženog, a na osnovu mišljenja vještaka medicinske struke, N.D. koji je izjavio da "smatra da je optuženi K.M. ograničeno sposoban za učestvovanje u suđenju pred Općinskim sudom u S., to znači da je u konačnici moguće da se obave procesne radnje i to u sljedećem kapacitetu: jedanput mjesečno, u trajanju od maksimalno 60 minuta po ročištu, sa početkom od 1. 4.2018. godine do kada je dužan da obavi rehabilitaciju" glavni pretres se i odvijao na nekoliko ročišta, i to: 5. juna 2018, 4. jula 2018; 20. septembra 2018; 9. oktobra 2018; 8. novembra 2018; 26. decembra 2018; 21. marta 2019; 12. aprila 2019; 10. maja 2019; 6. juna 2019; 26. septembra 2019; 7. novembra 2019; 26. 2020.

U obrazloženju presude sud navodi: "U bitnom, optuženima se stavlja na teret da su s jedne strane A.Z., A.S: i E.Dž. uticali da se sprovede zakonita procedura zapošljavanja u Elektrodistribuciju Tuzla, te da na to mjesto bude primljen u radni odnos A.Š., dok s druge strane optuženi se svojim uticajem protivio da se sprovede zakonita procedura zapošljavanja A.Š., te da je ista tek nakon saglasnosti optuženog i pozitivno okončana u korist A.Š.

Cijeneći izvedene dokaze sud je van razumne sumnje utvrdio da su službeni, društveni i uticajni položaj, kako u Stranci demokratske akcije, tako i u Sarajevskom kantonu, imali optuženi A.Z. i A.S.; koji su obavljali funkcije navedene u činjeničnim navodima optužnice. Ove činjenice je potvrdio svjedok H.T. i svjedok A.O.

Da su optuženi A.Z. i A.S. pomogli O.Š. da zaposli sina A.Š. putem uticaja koji su imali E.Dž., a imajući u vidu njihov nadređeni položaj u hijerarhijskoj strukturi Stranke demokratske akcije, u Kantonu Sarajevo, i uopšte u Federaciji BiH, proizlazi prije svega iz iskaza svjedoke O.Š., koji je na glavnom pretresu jasno potvrdio da je tražio pomoć od A.S. i A.Z. za zaposlenje svog sina kako prilikom dobijanja informacije o upražnjenoj poziciji u Podružnici Elektrodistribucija Tuzla, tako i tokom realizacije samog zapošljavanja.

Optuženi su prenijeli O.Š. da će biti upražnjena pozicija u Podružnici Elektrodistribucije Tuzla, a nakon čega je A.Š. predao molbu za prijem u radni odnos koja je naslovljena na Elektroprivredu d.d. Sarajevo, na ruke izvršnog direktora za distribuciju E.Dž. i na Podružnicu Elektrodistribucija Tuzla. Dakle, na ovom mjestu sud napominje da se u konkretnom radilo o internoj proceduri zapošljavanja putem izbora neposrednog kandidata u Podružnici Elektrodistribucije Tuzla, tj. bez raspisivanja javnog konkursa, te optuženima A.Z. i A.S., koji nisu uposlenici Elektroprivrede d.d. Sarajevo, ova činjenica je mogla biti poznata putem optuženog E.Dž. na kojeg je i bila naslovljena molba A.Š.

U presudi se navodi da su svi članovi Komisije za prijem radnika "saglasno izjavili da su 'imali intervenciju odozgo' misleći na izvršnog direktora E.Dž., a koja im je preneseno neposredno od strane predsjednika Komisije M.T., a predsjedniku Komisije je intervenciju prenio direktor podružnice M.N."

Na osnovu iskaza članova Komisije sud zaključuje: "Dakle, ovi svjedoci, članovi Komisije za izbor, ni u jednom trenutku prilikom svjedočenja nisu izjavili da su bili pod određenom vrstom pritiska ili u podređenom položaju s obzirom na intervenciju izvršnog direktora E.Dž. u odnosu na kandidata A.Š., te da nisu samo formalno proveli proceduru zapošljavanja, već su razmatrali molbe svih kandidata i kao komisija predložili da se na predmetno radno mjesto uposli kandidat A.Š. Svi članovi komisije i sekretar na glavnom pretresu su saglasno izjavili da prilikom izbora ovog kandidata nisu pogriješili, tj. da je ispoštovana zakonska procedura zapošljavanja, što je nesporna činjenica, i da taj kandidat nije bio predložen iz razloga jer su oni bili 'svjesni svojih podređenih položaja' već iz drugih razloga. Takođe, kao okolnost koja potvrđuje navode optužnice se navodi da je samo kandidat A.Š. bio pozvan na razgovor, a ostalih 13 kandidata koji su takođe ispunjavali uslove nisu pozvani na razgovor, a koja okolnost ne može biti od značaja, a iz razloga jer je predmetna komisija u potpunosti postupala u skladu sa podzakonskim aktima, tj. pravilnikom o radu i da je takva praksa pozivanja samo jednog kandidata koji se ima primiti bila uobičajna prilikom izbora uposlenika u Elektroprivredu BiH d.d. Sarajevo ukoliko se isti primao neposrednim putem po poznatom kandidatu.

Međutim, ocjena suda je da su ovi svjedoci kao članovi komisije bili u podređenom položaju u odnosu na M.N., njihovog neposrednog rukovodioca, i E.Dž. kao izvršnog direktora za distribuciju, a koja podređenost se ne mora posebno dokazivati s obzirom na to da su bili u formalnom podređenom položaju (kao nižerangirani uposlenici Elektroprivrede BiH u odnosu na M.N. i E.Dž., op.a.). Isti su samo formalno proveli proceduru zapošljavanja, s obzirom na to da su prilikom prvog radnog sastanka bili obaviješteni od predsjednika komisije za prijem M.T. da postoji intervencija nadređenih za prijem kandidata A.Š., a kojeg su na istom sastanku i izabrali kao najboljeg kandidata i pozvali

na razgovor. Članovi komisije su sačinili izvještaj o rezultatima razmatranja molbi s prijedlogom za izbor kandidata broj 03-5-52-11980/2016. od 9. 6.2016. godine i na stranici 2. opisali razloge iz kojih smatraju da je predloženi kandidat najbolji za zaposlenje, te naveli da ima najbolje preporuke od bivšeg poslodavca, da je prošao obuku u pravnoj, finansijskoj i komercijalnoj službi, da posjeduje bogato iskustvo u pripremi i izradi marketinških ugovora, i razvoju i učešću u naučnoistraživačkim radovima.”

U odnosu na optuženog M.K. sud ističe:

“Ovaj sud je utvrdio da je optuženi nesporno imao službeni, društveni i uticajni položaj kako u Stranci demokratske akcije, tako i u Tuzlanskom kantonu. U inkriminisanom periodu nesporno je utvrđeno da je optuženi obavljao više javnih funkcija i funkcija unutar stranke, te da je obavljao i druge funkcije kako je to navedeno u činjeničnim navodima optužnice. Nadalje, uticaj optuženog u Tuzlanskom kantonu, kao i na proces zapošljavanja u Podružnici Elektrodistribucije Tuzla je potvrđen prije svega iskazom svjedoka O.Š. koji je sa optuženim u toku postupka zapošljavanja njegovog sina, A.Š., razgovarao o predmetnom zapošljavanju, a imajući informaciju da optuženi “opstruira” zapošljavanje njegovog sina u Podružnicu Elektrodistribucije Tuzla, a iz razloga jer A.Š. dolazi iz drugog kantona. Ovaj uticaj je potvrđen iskazima svjedoka A.O., Dž.M. (telefonski razgovor broj 221), N.I. (telefonski razgovor broj 365) i iskazom A.A.

Da je optuženi uticao na prijem u radni odnos A.Š. potvrđuje komunikaciju između M.N. i optuženog, a povodom realizacije predmetnog zaposlenja. Naime, kontakt svjedoka M.N. i optuženog, a u vezi s realizacijom ovog zaposlenja, jeste bio, po iskazu svjedoka, na iftaru u julu 2016. godine, te se svjedok javno u neformalnom razgovoru, požalio prisutnima da ima dvojbe i intervencije u pogledu zapošljavanja A.Š., objasnivši razloge, te je po njegovom ličnom shvatanju dobio odobravanje gestikulacijama od prisutnih, a među kojima je bio i M.K. Dakle, ovaj sud je utvrdio da je tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da se optuženi usprotivio realizaciji navedene odluke i da je to svoje protivljenje prenio i M.N. Ova utvrđena neposredna komunikacija pred mnoštvom ljudi sama po sebi nije kvalitativno dostatna da bi potkrijepila ove činjenične navode optužnice, te je i sam svjedok dajući iskaz na glavnom pretresu pokušao minimizirati ovaj kontakt rekavši da isti na njega nikako nije mogao uticati.

Međutim, dalja komunikacija svjedoka M.N. sa drugim svjedocima u ovom krivičnom postupku S.S., Dž.M., N.I. i optuženim E.Dž- upravo potvrđuje tvrdnju tužilaštva da se ovom zapošljavanju A.Š. u tom trenutku protivio optuženi, a iz kojeg razloga svjedok M.N. nije htio realizovati do kraja predmetno zapošljavanje, mada po njegovom kazivanju i on je dijelio iste rezerve u mišljenju za predmetno zapošljavanje kao i optuženi. Dakle, uticaj optuženog vidljiv je i kroz radnje svjedoka M.N., direktora Podružnice Elektrodistribucija Tuzla, koji nakon razgovora s optuženim problematizira prijem A.Š. u radni odnos u Podružnicu Elektrodistribucija Tuzla, te, mada isti minimizira uticaj optuženog koji je imao na njega svjedočeci na glavnom pretresu, on potvrđuje svoje iskaze iz istrage, a drugi svjedoci kao što su S.S., Dž.M. i N.I. u inkriminisanom periodu potvrđuju da im je preneseno od M.N., da optuženi “koči” zapošljavanje A.Š. u Podružnicu

Elektrodistribucije Tuzla.”

Sud u presudi detaljno navodi i obrazlaže sve dokaze, među kojima su i snimci telefonskih razgovora između optuženih i s tim uvezi navodi:

“Dakle, ovi naprijed izdvojeni i cijenjeni dokazi, odnosno iskazivanje mišljenja M.N. o zaposlenju A.Š. na iftaru u julu 2016. godine u prisustvu optuženog, razgovor optuženog i N.I. na temu zapošljavanja A.Š., razgovor optuženog i Dž.M. na temu zapošljavanja A.Š., kao i razgovor optuženog i O.Š. o predmetnom zaposlenju, međusobni razgovori svjedoka o predmetnom zapošljavanju naprijed detaljno interpretirani i cijenjeni, te zadokumentirani predmetni telefonski razgovor broj 76 u kojem je optuženi direktno učestvovao, upućuju ovaj sud na logičan zaključak da je optuženi počinio krivično djelo na način kako mu se to činjeničnim navodima iz optužnice stavlja na teret.

Činjenica je da optuženi u svim naprijed interpretiranim i cijenjenim komunikacijama ni u jednom trenutku, kako prema iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu, tako i u zadokumentiranim telefonskim razgovorima, nije jasno i eksplicitno izjavio da se protivio zapošljavanju A.Š., niti je jasno i eksplicitno izjavio da daje saglasnost za zapošljavanje, međutim po ocjeni ovog suda dokazano je da se iz ove vrste i načina komunikacije može izvući zaključak van razumne sumnje da se optuženi protivio zapošljavanju A.Š., odnosno da isti naknadno daje saglasnost, što rezultira konačnim zaposlenjem, a kako je to u činjeničnim navodima optužnice detaljno opisano.

Takođe, svjedoci koji su imali neposredni kontakt sa optuženim i to: M.N., N.I., O.Š. i Dž.M. kada su svjedočili na glavnom pretresu saglasno su izjavili da nisu shvatili prilikom razgovora optuženim, da je upravo optuženi kočnica, tj. smetnja zapošljavanju A.Š., odnosno da je to njegovo mišljenje relevantno, jer isti ima dominantan uticaj na Tuzlanskom kantonu uzimajući u obzir Stranku demokratke akcije i javna preduzeća, međutim njihova međusobna komunikacija koja je zadokumentirana posebnim istražnim radnjama, te komunikacija sa drugim svjedocima upravo dokazuje suprotno, da je bilo potrebno odobrenje optuženog, odnosno da su ovi svjedoci svojim iskazima na glavnom pretresu nastojali minimizirati radnje optuženog u cilju umanjenja ili oslobođenja od krivične odgovornosti.

Dakle, ovi dokazi cijeneći ih pojedinačno i u njihovoj ukupnosti van razumne sumnje potvrđuju činjenične navode iz optužnice i isključuju svaku drugu mogućnost događaja u odnosu na onu koja se navodi u optužnici. Ovi naprijed izdvojeni dokazi dovedeni u međusobnu vezu, potvrđuju da se kritični događaj odvijao na način kako je opisano u izreci ove presude i ne ostavljaju mjesta za sumnju da se isti mogao desiti na bilo kakav drugi način.

Da je optuženi bio svjestan da je njegov uticaj presudan prilikom zapošljavanja A.Š. potvrđuju iskazi svjedoka koji su direktno s njim razgovarali o ovoj temi i to iskazi svjedoka: O.Š., Dž.M., N.I. i M.N. Takođe, optuženi je bio svjestan bitnih obilježja predmetnog krivičnog djela, i htio posljedicu, te je ovo krivično djelo počinio s umišljajem kao oblikom krivnje. Naime, prije svega optuženi je bio član zakonodavnog tijela FBiH koje je u 2016. godini usvojilo izmjene Krivičnog zakona FBiH koje inkriminiraju ove radnje optuženog. Nadalje, optuženi je bio svjestan da on bez obzira na funkcije koje

je obavljao nije imao de jure nadležnost da se protivi ili ne protivi zapošljavanju u JP Elektroprivreda d.d. Sarajevo, Podružnica Elektrodistribucija Tuzla u konkretnom, ali se isti de facto miješao u proces izbora uposlenika A.Š., prvo se protiveći zaposlenju, što je svjedok M.N. na više mjesta istakao kao problem, a nakon toga dajući putem telefona odobrenje za zaposlenje koje je prenio E.Dž., što je potvrđeno kasnijim telefonskim razgovorima E.Dž. i vremenskom dinamikom naknadnih događaja naprijed detaljno opisano, a što sve ukazuje da je optuženi postupao sa direktnim umišljajem kao oblikom krivnje pri počinjenju predmetnog krivičnog djela.”

Obrazlažući vrstu i visinu krivičnopravne sankcije sud navodi:

“Nakon ocjene svakog dokaza pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, sud je utvrdio da je optuženi M.K., radnjama opisanim u izreci presude, počinio krivično djelo primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 382. stav 2. u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), te ga je sud proglasio krivim i osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne (1) godine.

Sud je prilikom izbora krivičnopravne sankcije i odmjeravanja kazne imao u vidu osnovne kriterijume propisane zakonom, a to su granice kazne propisane kazne za pojedino krivično djelo, svrha kažnjavanja, te okolnosti koje karakterišu počinjeno krivično djelo i učinioca (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), i to: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinilaca, njihove osobne prilike i držanje nakon učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na učinioca (iz člana 49. KZ FBiH).

Prilikom odmjeravanja krivičnopravne sankcije, sud je imao u vidu osnovne kriterijume iz člana 48. KZ FBiH i cijenio olakšavajuće okolnosti i to: njegovu raniju neosuđivanost, stariju životnu dob (58. godina života u vrijeme učinjenja djela), porodične prilike (oženjen i otac dvoje djece), zdravstveno stanje (uznapredovala bolest srca i krvnih sudova), protek vremena (djelo učinjeno prije više od četiri godine) i njegovo korektno ponašanje tokom krivičnog postupka, dok je od otežavajućih okolnosti cijenio da se predmetna trgovina uticajem obavljala u sferi zapošljavanja u javnom preduzeću, kao sferi društvenih odnosa koja su pod posebnom lupom javnosti i građana uzimajući u obzir ukupne društvene prilike u BiH, te velik broj nezaposlenih osoba.

Nakon ocjene navedenih okolnosti, te uzimajući u obzir težinu konkretnog krivičnog djela, sud je optuženom za predmetno krivično djelo utvrdio kaznu zatvora u trajanju od jedne (1) godine, što predstavlja kaznu u kojoj dolaze do izražaja pomenuta otežavajuća okolnost, kao i težina konkretnog krivičnog djela.”

KOMENTAR:

Posmatranom presudom optuženi M.K. je osuđen za krivično djelo primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem iz člana 382. stav 2. u vezi sa članom 31. Krivičnog zakona Federacije.

Odredba člana 382 stav 2. KZ FBiH glasi:

“Ko posreduje, koristeći svoj službeni ili društveni ili uticajni položaj ili drugi status, da službena ili odgovorna osoba u institucijama u Federaciji ili strana službena osoba ili arbitar ili sudija porotnik izvrši ili ne izvrši službenu ili drugu radnju, biće kažnjen kaznom zatvora u trajanju od jedne do osam godina.”

Član 31 KZ FBiH glasi: “Ako više osoba zajednički učini krivično djelo, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, svaka će se od njih kazniti kaznom propisanom za to krivično djelo.”

Dakle, optuženi M.K. je proglašen krivim da je izvršio navedeno krivično djelo kao saizvršilac, zajedno sa drugim licima protiv kojih se vodi odvojeni postupak. Krivičnim djelom primanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu uticajem inkriminišu se zabranjeni postupci (kod nas poznati i kao intervencije) kod službenih organa, tj. određenih službenih lica da se u korist nekih trećih lica neka radnja obavi ili ne obavi. Suštinsko obilježje ovog djela je posredovanje korišćenjem službenog ili društvenog položaja, odnosno postupanje sa te pozicije korišćenjem autoriteta službe ili položaja u društvu. Iz toga dalje proizlazi da izvršilac ovog djela može biti samo lice koje ima određeni službeni ili društveni položaj ili uticaj (stvarni ili pretpostavljeni). Društveni položaj je pojam koji je dosta širok i prilično neodređen i može biti veoma različit. U svojoj osnovi on je vezan za obavljanje određenih društvenih ili političkih funkcija u državnim organima, ustanovama ili organizacijama ili privrednim društvima, ali ovo djelo mogu da čine i lica koja nemaju te funkcije, ali uživaju određeni ugled u društvu kao ugledni naučni radnici, humanisti, književnici, privrednici, sportisti i sl. U svakom slučaju, mora se raditi o takvom društvenom položaju ili uticaju koji može biti relevantan kod posredovanja da se neka službena radnja izvrši ili ne izvrši. Za ovaj konkretan oblik (stav 2) nije potrebno da je primljena nagrada ili kakva korist ili da je posredovanje uopšte vršeno s tom namjerom. Djelo je dovršeno samim uticajem na službeno lice da ono nešto učini ili ne učini.

Na osnovu izvedenih dokaza sud je utvrdio da je M.K. koristeći uglavnom svoj politički uticaj i poziciju koju je imao u vrijeme izvršenja djela uticao na zaposlenje A.Š. i to prvo protiveći se njegovom zaposlenju, a nakon toga odobravajući njegovo zaposlenje. Zapravo, u konkretnom slučaju se radi o tipičnom političkom zapošljavanju, koje je postalo pravilo u javnim preduzećima i ustanovama u kojima se radna mjesta dijele kao plijen partija na vlasti. Javna tajna u BiH je da se kandidati na radna mjesta u javnim preduzećima i ustanovama ne primaju više prema sposobnostima, već prema političkoj podobnosti. Nosioci političkih funkcija, kao što je to slučaj u konkretnom predmetu, međusobno dogovaraju podjelu radnih mjesta pripadnicima njihovih partija, pri čemu se određene pozicije tretiraju kao nagrada za podršku određenoj političkoj opciji. Posmatrana presuda predstavlja primjer dobre sudske prakse, jer pokazuje da se dobrom i planiranom istragom te korištenjem posebnih istražnih radnji mogu dokazati i ovake djelatnosti. Iako su razgovori koji su snimani između učesnika u ovom događaju često bili šifrovani i bez navođenja pojedinih imena,

sud je ispravno, logičkim povezivanjem svih činjenica i okolnosti, vremenskog kontinuiteta između pojedinih radnji i na kraju zapošljavanja A.Š., došao do zaključka da je M.K. uticao na službeno lice da sa A.Š. zaključi ugovor o radu.

Sud je optuženom izrekao kaznu zatvora od jedne godine, što predstavlja zakonski minimum kazne propisane za ovaj oblik krivičnog djela. Prilikom obrazlaganja vrste i visine krivične sankcije, sud navodi da je *“prilikom izbora krivične sankcije i odmjerenosti kazne imao u vidu osnovne kriterijume propisane zakonom, a to su granice kazne propisane kazne za pojedino krivično djelo, svrha kažnjavanja, te okolnosti koje karakterišu počinjeno krivično djelo i učinioca (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), i to: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačina ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinilaca, njihove osobne prilike i držanje nakon učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na učinioca (iz člana 49. KZ FBiH)”*.

Međutim, u sljedećem pasusu obrazloženja sud navodi samo neke od okolnosti koje je prethodno naveo te tako ističe da je kao olakšavajuće okolnosti *cijenio njegovu raniju neosuđivanost, stariju životnu dob (58. godina života u vrijeme učinjenja djela), porodične prilike (oženjen i otac dvoje djece), zdravstveno stanje (uznapredovala bolest srca i krvnih sudova), protek vremena (djelo učinjeno prije više od četiri godine) i njegovo korektno ponašanje tokom krivičnog postupka, dok je od otežavajućih okolnosti cijenio da se predmetna trgovina uticajem obavljala u sferi zapošljavanja u javnom preduzeću, kao sferi društvenih odnosa koja su pod posebnom lupom javnosti i građana uzimajući u obzir ukupne društvene prilike u BiH, te velik broj nezaposlenih osoba.*

U konkretnom slučaju sud uzima da je starija životna dob, tj. 58 godina života u vrijeme učinjenja djela, olakšavajuća okolnost, ne objašnjavajući razlog takvog vrednovanja, odnosno zašto godine života u konkretnom slučaju predstavljaju olakšavajuću okolnost. Nije jasno ni zašto sud uzima porodične prilike (oženjen i otac dvoje djece) kao olakšavajuće okolnosti kod ovog krivičnog djela, a *korektno ponašanje tokom krivičnog postupka* je očekivano ponašanje optuženog jer u protivnom sud ima mogućnost da ga kazni zbog nepoštovanja suda. Dakle, to se ne bi trebalo smatrati olakšavajućom okolnošću (iako sudovi to često navode u presudama kao olakšavajuću okolnost). Čini se da je sud samo naveo kao olakšavajuće one okolnosti koje se navode kod većine krivičnih djela, ne upuštajući se u obrazlaganje razloga zbog kojih se te okolnosti u konkretnom slučaju smatraju olakšavajućim.

Zdravstveno stanje (uznapredovala bolest srca i krvnih sudova) predstavlja okolnost koja se može tretirati kao olakšavajuća kod ovog krivičnog djela, a protek vremena (djelo učinjeno prije više od četiri godine) je okolnost koja je posljedica zdravstvenog stanja učinioca. Smatramo da je sud, navodeći protek vremena kao olakšavajuću okolnost, mogao to obrazložiti time da optuženi u tom vremenu nije počinio novo krivično djelo.

Sud je od *“otežavajućih okolnosti cijenio da se predmetna trgovina uticajem obavljala u sferi zapošljavanja u javnom preduzeću, kao sferi društvenih odnosa koja su pod posebnom lupom javnosti i građana uzimajući u obzir ukupne društvene prilike u BiH,*

te velik broj nezaposlenih osoba”. Imajući u vidu da je sud izrekao kaznu zatvora u visini posebnog minimuma kazne predviđene za ovo krivično djelo, tj. kaznu zatvora u trajanju od jedne godine, ne vidimo u čemu se ogleda uticaj ove otežavajuće okolnosti na proces odmjerenosti kazne. Naime, sud pravilno primjećuje da se predmetna trgovina uticajem obavljala u sferi zapošljavanja u javnom preduzeću, da su to društveni odnosi koji su pod posebnom lupom javnosti i građana zbog ukupnih društvenih prilika u BiH i velike nezaposlenosti, te da te činjenice predstavljaju otežavajuću okolnost u konkretnom slučaju. Međutim, ta konstatacija je samo deklaratornog karaktera jer nije uticala na visinu izrečene kazne. Da je sud zaista ove okolnosti vrednovao kao otežavajuće, onda izrečena kazna ne bi mogla biti u visini posebnog minimuma kazne predviđene za ovo krivično djelo, već bi morala biti veća od toga. Izricanjem kazne zatvora u trajanju od jedne godine, sud je (ukoliko ova presuda postane pravosnažna) ostavio mogućnost osuđenom da u skladu sa odredbama KZ-a ovu kaznu zamijeni novčanom kaznom jer se kazna zatvora do jedne godine može “otkupiti”. Često sudovi upravo i izriču kaznu zatvora u ovom trajanju znajući već unaprijed da će osuđeni tražiti da mu se izrečena kazna zatvora zamijeni novčanom kaznom.

Ovako izrečena kazna, u slučaju “visoke korupcije”, odnosno političke korupcije koja je izuzetno raširena u BiH, neće uticati na smanjenje ove društveno neprihvatljive pojave, jer kazna zatvora od jedne godine (koja se može zamijeniti novčanom kaznom) zasigurno neće ostvariti ciljeve generalne prevencije u smislu odvratanja eventualnih počinilaca, nosilaca “političke moći” od vršenja koruptivnih radnji.

